

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra sociologie

Bakalářská práce

2023

Tereza Tóthová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra sociologie

***„Ta polyamorie tam vždycky nějakým způsobem byla“ –
Zkušenosti žen s polyamorií***

Bakalářská práce

Autor práce: Tereza Tóthová

Studijní program: Sociologie

Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Jaroslava Hasmanová Marhánková, Ph.D.

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 2.5.2023

Tereza Tóthová

Bibliografický záznam

TÓTHOVÁ, Tereza. „*Ta polyamorie tam vždycky nějakým způsobem byla*“ – *Zkušenosti žen s polyamorií*. Praha, 2023. 83 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií, Katedra sociologie. Vedoucí diplomové práce PhDr. Mgr. Jaroslava Hasmanová Marhánková, Ph.D.

Rozsah práce: 169 573 znaků s mezerami bez abstraktu a příloh

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá fenoménem polyamorie, tedy alternativní formou prožívání partnerských vztahů, ve kterých je možné a přípustné milovat více lidmi současně. V rámci těchto vztahů se práce zabývá tím, jak ženy, které mají zkušenost s polyamorií, hodnotí tuto svou zkušenost, jaké významy jí přisuzují a jak polyamorie ovlivňuje konstrukci jejich identity. Vedle toho se práce zaměřuje také na vliv společenských norem a očekávání spojených s partnerstvím a ženskou sexualitou v západní společnosti. Cílem práce je tedy přiblížit, jak ženy polyamorii zakoušejí, a objasnit, do jaké míry je ve společnosti toto vztahové uspořádání stigmatizováno, co stigmatizaci podmiňuje, jaké jsou její projevy a jak se s ní praktikující vyrovnávají. Zjištění v analytické části práce vycházejí z analýzy devíti hloubkových rozhovorů provedených s ženami majícími s polyamory vztahy zkušenost. Analýza těchto rozhovorů je založena na kvalitativní metodě segmentace a kódování. Zjištění výzkumu jsou v práci rozčleněna do čtyř okruhů. První z nich je zaměřen na zkušenosti žen s polyamorií, kam spadá například představení a reflexe jejich cesty k polyamorním vztahům. Následně práce odhaluje míru a projevy stigmatizace polyamorie a ženské sexuality v kontextu tohoto typu nemonogamního vztahu, kdy tato stigmatizace polyamorie vede polyamorní ženy zejména ke strategickému zacházení s vlastní identitou. V neposlední řadě je zde také představen pohled na probíhající normalizaci polyamorie v české společnosti, který byl účastnicemi výzkumu zmiňován. V souvislosti s proměnou vnímání intimity v partnerských vztazích je zde polyamorie rovněž prezentována v kontextu čistého vztahu.

Klíčová slova

Polyamorie, partnerské vztahy, ženská sexualita, stigmatizace, čistý vztah, identita

Keywords

Polyamory, partner relationships, female sexuality, stigmatization, pure relationship, identity

Title

„Polyamory Has Always Been There Somehow“ – Women's Experiences With Polyamory

Poděkování

Na tomto místě bych především ráda poděkovala mé vedoucí práce PhDr. Jaroslavě Hasmanové Marhánkové, Ph.D. za pomoc s vymezením tématu, za čas, který mi věnovala, a také za veškeré cenné rady a komentáře. Velké díky patří i mým nejbližším, rodině, partnerovi a přátelům, kteří mi byli během studia velkou oporou. Děkuji také respondentkám, které byly ochotné na výzkumu spolupracovat a sdílet se mnou své zkušenosti.

Obsah

ÚVOD	1
1 TEORETICKÁ ČÁST	3
1.1 PROMĚNA V PROŽÍVÁNÍ VZTAHŮ	3
1.2 SEXUALITA	6
1.2.1 Proměny ve vnímání ženské sexuality	8
1.3 POLYAMORIE	10
1.3.1 Rozpory v konceptualizaci polyamorie	12
1.3.2 Polyamorie jako čistý vztah?	14
1.3.3 Sexualita a sexuální orientace v polyamorii	15
1.4 STIGMA	16
1.4.1 Stigmatizace polyamorie	18
1.4.2 Stigmatizace ženské sexuality v kontextu polyamory vztahů	20
1.5 IDENTITA	21
2 METODOLOGIE	23
2.1 VÝBĚR METODOLOGIE	23
2.2 CÍLE PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	23
2.3 METODA VYTVÁŘENÍ DAT	25
2.3.1 Biografie respondentek	25
2.4 METODA ANALÝZY DAT	27
2.5 ETIKA VÝZKUMU	29
3 PRAKTICKÁ ČÁST	30
3.1 ZKUŠENOSTI S POLYAMORNÍMI VZTAHY	30
3.1.1 Cesta k polyamorii	30
3.1.2 Vztahování se k polyamorii	37
3.1.3 Významy dané zkušenosti s polyamorií	39
3.1.4 Sexualita a sexuální orientace v polyamorii	43
3.2 STIGMATIZACE POLYAMORIE	46
3.2.1 Projevy stigmatizace	47
3.2.2 Vlivy stigmatizace	53
3.2.3 Vyrovnávání se se stigmatizací	57
3.3 STIGMATIZACE ŽENSKÉ SEXUALITY V KONTEXTU POLYAMORY VZTAHŮ	62
3.4 NORMALIZACE POLYAMORIE VE SPOLEČNOSTI?	65
ZÁVĚR	71
POUŽITÁ LITERATURA	77
SEZNAM PŘÍLOH	84

Úvod

Tato bakalářská práce se zaměřuje na fenomén polyamorie, který je v českém jazyce označován také termínem mnoholáska. Jedná se o typ nemonogamního vztahového uspořádání, ve kterém je možné a povolené utvářet partnerské vztahy s více lidmi, kdy je však klíčové, aby všichni zúčastnění s tímto uspořádáním souhlasili a věděli o něm. V porovnání se zahraničními výzkumy zabývajícími se polyamorním vztahovým uspořádáním, které jsou prováděny již od konce minulého století, není v českém akademickém prostředí tomuto tématu věnováno mnoho pozornosti a jedná se tak o poměrně neprobádanou oblast mezilidských vztahů. Zatímco tedy v zahraničí, zejména ve Spojených státech amerických, je polyamorie již několik desetiletí součástí společenského diskurzu, v české společnosti se jedná o poměrně nový koncept vztahového uspořádání, o kterém se toho v souvislosti s českým prostředím příliš neví, ale jehož relevance může v budoucnu narůstat. Zájem společnosti o toto téma ostatně naznačuje i skutečnost, že se o polyamorii v současné době diskutuje nejen v lifestylových magazínech či internetových diskuzích, ale dostává se například i na česká filmová plátna (Wiński, 2022 a Počtová, 2022) nebo na prkna jeviště (Kornetová, 2022). Domnívám se tedy, že by sociologové a antropologové měli tomuto fenoménu věnovat svou pozornost a pomoci tak k lepšímu porozumění tomuto typu vztahového uspořádání.

Tato práce se věnuje nejen tomu, jak ženy mající polyamorní vztahy polyamorii uchopují a jak tuto svou zkušenost reflektují, ale blíže se zaměřím i na to, jak společenské normy a představy spojené se vztahovým uspořádáním a ženskou sexualitou tuto jejich zkušenost ovlivňují. Jinými slovy se pokusím objasnit také to, do jaké míry je polyamorie v českém prostředí stigmatizována, jak se toto stigma projevuje a co jej podmiňuje. K tomu využívám data z devíti provedených hloubkových rozhovorů s ženami, které mají s tímto typem partnerského vztahu zkušenost.

Práce je rozdělena na tři části, teoretickou, metodologickou a praktickou. V teoretické části blíže představím klíčové koncepty, kterými jsou pro tuto práci polyamorie, sexualita, stigma a identita. Rovněž přiblížím, jakým vývojem v průběhu posledních staletí prošlo prožívání partnerských vztahů v západní společnosti, kde čerpám primárně z práce Anthony Giddense (1992) a jeho konceptu čistého vztahu, který se pak dále pokouším dát do souvislosti s polyamorií. V rámci sexuality se zaměřím primárně na pohled Michela Foucaulta (1999), který se zabýval dějinami sexuality a jejího propojení

s mocí. Zvláštní pozornost věnuji také ženské sexualitě a tomu, jak se v průběhu historie proměňovalo její vnímání. V kapitole zabývající se stigmatem tento koncept blíže představím a pokusím se demonstrovat, proč lze na polyamorii (a potažmo i ženskou sexualitu v polyamorii) nahlížet jako na stigma a jakým způsobem se toto stigma může ve společnosti projevovat. Poslední podkapitola je věnována konceptu identity, kde opět odkazují na práci Erwinga Goffmana (2003), jež tímto konceptem rozšířil svou práci zabývající se stigmatem.

Obsahem metodologické části je, vedle představení cílů bakalářské práce a výzkumných otázek, také popis průběhu provedeného výzkumu. V této části tak mimo jiné zdůvodňuji, proč jsem se rozhodla fenomén polyamorie zkoumat pomocí kvalitativní metodologie a blíže představuji jednotlivé fáze výzkumu, jako je například metoda vytváření dat a jejich následná analýza. Součástí je i kapitola věnovaná etice výzkumu.

V praktické části se věnuji prezentaci zjištění, která provedený výzkum přinesl. Blíže zde tedy představuji pohled a zkušenosti respondentek s partnerskými vztahy, polyamorií a její stigmatizací. V rámci první kapitoly například představuji cestu k polyamorním vztahům, kterou respondentky ve svých naracích představily, a zabývám se významy, které této své zkušenosti s polyamorními vztahy přisuzují. Dále následují dvě kapitoly věnované zkušenostem respondentek s projevy stigmatizace polyamorie, kde zkoumám, jak se stigmatizace ve společnosti projevuje a jaké strategie respondentky volí při vyrovnávání se s ní. V poslední kapitole prezentuji pohled respondentek na vnímání polyamorie většinovou společností a možné proměňující se tendence v přijímání tohoto typu partnerského vztahu mezi lidmi.

1 Teoretická část

1.1 Proměna v prožívání vztahů

Podoba partnerských vztahů se (nejen) v západní společnosti historicky proměňovala. Povaha vztahů v tradiční, moderní a postmoderní době se tak odlišuje. Zatímco v tradiční společnosti byly sňatky spojovány s plozením dětí, udržováním pokrevní linie a uzavírány na základě dohod zohledňují ekonomické a sociální faktory, v moderní a postmoderní společnosti jsou důvody pro utváření vztahů jiné a jiná je i jejich náplň. Tento vývoj partnerských vztahů nelze nikterak odtrhnout od společensko-historického kontextu a primárně pak od vlivu celospolečenských změn zapříčiněných průmyslovou revolucí. Právě vliv revolucí je pro vznik moderní společnosti klíčový, jelikož v poměrně krátkém časovém úseku „v základu proměnily jak způsob hospodářské produkce společnosti, tak způsob její mocenské reprodukce a spolu s tím také způsob její ideologické reprezentace“ (Keller, 2010, str. 16). V souvislosti s průmyslovou revolucí a jejími následnými procesy, jako je sekularizace, urbanizace či industrializace se začala proměňovat povaha vztahového uspořádání (de Singly, 1999).

Jistý vliv na povahu moderních partnerských vztahů měl dle Katrňáka (2000) i přístup k lidským právům, individualizaci a myšlenka rovnosti mezi lidmi. Jedinci tak podle něj neměli k dispozici „hotové recepty, podle nichž by mohli jednat, ani předem zformulované odpovědi na otázky, které se během jejich života vynoří. Podoba vnější reality, stejně jako podoba individuálních životů, musí být vyjednávána, uspořádávána a obhajována.“ (Katrňák, 2000, str. 310). Zatímco tedy pro tradiční společnost bylo typické, že jedinec měl poměrně zřetelnou představu o svém místě ve světě a o povaze svých sociálních rolí spjatých právě i s partnerským životem, v současné (post)moderní době je postavení člověka méně svázáno a je mu dána větší volnost ve vytváření vlastní individuality.

Proměnou prožívání vztahů a intimity se zabýval právě Anthony Giddens (1992), který ve své publikaci *Proměna intimacy* popisuje přerod tradičních partnerských vztahů ve vztahy moderní právě v souvislosti s transformací prožívání intimity v partnerských vztazích.

Dříve, než bylo podle Giddense možné hovořit o jakékoliv formě uzavírání vztahů

na základě opěťovaných citů či vzájemné sexuální přitažlivosti, byla manželství v tradiční společnosti uzavírána spíše na základě pragmatických dohod, kdy se bral ohled primárně na ekonomické faktory. Obvykle se tedy jednalo o domluvené sňatky uzavírané se záměrem zlepšení či udržení ekonomického statusu jedinců a rodiny. Zakládání partnerských vztahů na lásce či sexuální přitažlivosti nebylo běžné ani v případě chudší části společnosti, kde manželství představovalo spíše prostředek k zajištění a organizaci pracovní síly. Giddens považoval za „nepravděpodobné, že by život charakterizovaný neutuchající tvrdou prací vedl k sexuální vášni“ (Giddens, 1992, str. 38). V té době tak byly city, vzájemná náklonost či sexuální přitažlivost opomíjeny v zájmu jiných faktorů, které byly pro uzavření manželského sňatku podstatnější.

S transformací tradiční společnosti v moderní však nastal obrat v oblasti mezilidských vztahů, kdy Giddens spojuje tyto obraty s proměnou chápání soukromí a intimity. Právě tyto koncepty byly totiž podle některých autorů pro jedince žijící v tradiční společnosti cizí (Ariès 1962, Fladrin 1979 in Katrňák 2000). „Vzniká intimní sféra, díky níž se lidé začali dělit na známé, mezi nimiž existují pouta založená na větší či menší míře vzájemného poznání, a na cizince, mezi nimiž žádná pouta nejsou“ (Katrňák, 2000, str. 309). O romantické lásce a citech v partnerských vztazích tak lze podle Giddense mluvit až v souvislosti s koncem 18. století, kdy právě dochází k přijímání konceptu intimity a člověk přestává být veřejnou bytostí. V té době se datuje i vznik literárního žánru román, který se rozšířil i mezi obyčejnými lidmi v populaci a který sebou přinesl myšlenku individualizovaných narativů týkajících se „osobního vyprávění, které nemělo žádný zvláštní vztah k širším společenským procesům“ (Giddens, 1992, str. 40). Znamenalo to tedy, že se jedinec začal postupně vymaňovat z kolektivně sdíleného narativu, který byl pro tradiční společnost typický, a nahradil jej biografickým narativem reflektující jeho osobitou životní dráhu.

Koncept romantické lásky byl tedy na vzestupu a ideje spojené s tímto typem lásky se dostávaly více do povědomí lidí. Od 19. století tak byla romantická láska jedním z hlavních faktorů, který byl při domlouvání sňatku zohledňován. Obecně byla spojována s ideálem lásky na celý život s tím jediným „pravým“, do kterého byly projektovány vlastnosti a očekávání, které však nemusely být nutně v souladu s osobnostními rysy daného člověka. Také vzájemná přitažlivost a láska na první pohled byly nedílnou součástí tohoto typu lásky, kdy ale podle Giddense byla romantická láska oprostěna od

jakéhokoliv erotického nutkání spojovaného s vášní. Sexualita tak byla stále primárně vztahována k instituci manželství a spojována s plazením dětí. Navíc se tento typ lásky týkal pouze monogamních vztahů uzavíraných mezi mužem a ženou. Tyto ideály spojované s romantickou láskou se však pod vlivem dalšího vývoje společnosti, a jejich názorů na určitá témata, roztrhávají. Podle Giddense (1992, str. 61) byl hybnou silou pro další změnu i „tlak ženské sexuální emancipace a autonomie“. Kromě toho některé studie naznačují, že je mezi lidmi idea romantické lásky vnímána jako stále opakovaný klam a „v reálném životě prázdnou formou, která si sama sebe uvědomuje jako klišé“ (Illouz, 1997, str. 293). I přes to, že byl ideál romantické lásky v jistém smyslu překonán, neznamená to, že by ze společnosti vymizel, jelikož určitá očekávání od vztahů jsou s jejími idejemi stále spjaté. Romantická láska však přinesla lidem nový pohled na vztahy a umožnila tak i další utvářené nových forem prožívání vztahů.

Jednou z takových forem vztahu je čistý vztah, neboli *pure relationship*. Giddens (1992, str. 58) tento svůj koncept definuje jako „situaci, kdy se sociální vztah uzavírá sám pro sebe (...) a který pokračuje pouze do té míry, do jaké se obě strany domnívají, že poskytuje dostatek uspokojení pro každého jednotlivce, aby v něm zůstal“. Jinými slovy se tak jedná o vztah, který nemusí být nutně trvalého charakteru, jelikož v něm mohou lidé setrávat pouze tak dlouho, dokud to jim samotným vyhovuje, a jehož důvodem založení je primárně vztah samotný. Podobný koncept vztahu představil i Zygmunt Bauman (2013) ve své knize *Tekutá láska*, ve které se zabývá křehkostí a nestálostí mezilidských vztahů. Lidé si podle něj vytváří takzvané „kapesní vztahy“, které si sebou posléze nosí jako kapesník, který je možné dle potřeby z kapsy vytáhnout nebo jej tam zase vrátit. Moderní vztah tak vidí jako kombinaci životních drah dvou individuí, která touží po tom se rozvíjet a naplňovat svůj potenciál. Dokud se tedy představy a očekávání od vztahu obou partnerů naplňují, tak vztah trvá a cesty se prolínají. Pokud se představy partnerů již nepotkávají, jejich cesty se rozejdou a každá pokračuje sám. Bauman i Giddens tímto odkazují k tomu, že v současné době jsou vztahy vlivem individualizace jedinců pomíjivější, jelikož jej mohou partneři kdykoliv ukončit. Koncept čistého vztahu (i „kapesního vztahu“) je tedy v rozporu s idejemi romantické lásky a představou vztahu, který bude trvat až do smrti.

Dalším důležitým konceptem je *confluent love*, neboli láska spolu plynoucí, kterou je dle Giddense (1992) čistý vztah naplňován. Spolu plynoucí lásku tak například kvůli již zmíněné nahodilosti a zpochybnění představy nalezení toho jediného pravého partnera

staví do opozice vůči romantické lásce vyznačující se myšlenkou vztahu na celý život. Rozdílů je ale více. Tyto typy lásky se liší také v přístupu k intimitě a otevírání se tomu druhému. Zatímco v romantické lásce byla přítomna projektivní identifikace, kdy si partneri do sebe navzájem projektovali určité atributy opírající se o společensky daná očekávání založená na feminitě a maskulinitě, což napomáhalo udržovat celistvost vztahu, u lásky spolu plynoucí bylo pocitu celistvosti dosahováno primárně skrze intimitu. Giddens (1992, str. 62) uvádí, že „láska se zde rozvíjí jen do té míry, do jaké se rozvíjí intimita, do té míry, do jaké je každý partner připraven odhalit obavy a potřeby druhému a být vůči tomu zranitelný“. Naznačuje tím tedy jistou důležitost v komunikaci (nejen) emocí a pocitů mezi partnery. Navíc je vztah založený na spolu plynoucí lásce oproštěn od očekávání spjatých s rozdíly mezi pohlavími, tudíž se to, jak vztah bude vyptat, neodvíjí od genderových rolí nastavených ve společnosti, kdy tyto genderové stereotypy navíc odmítá.

Dalším rozdílem je pojmání sexuality v partnerském vztahu. Zatímco romantická láska se oddělovala od vášnivé lásky a sexuality, láska spolu plynoucí ji naopak považuje za svou součást, kdy uspokojování sexuálních potřeb a dosahování vzájemné rozkoše je považováno za podstatnou součást vztahu. Rozdílem je i pojmání vztahové exkluzivity, která nemusí být nutnou součástí čistého vztahu, pokud to tak partnerům vyhovuje. Nemusí se tak explicitně jednat o monogamní a ani o heterosexuální vztah, jelikož se láska spolu plynoucí nevztahuje pouze na vztah lidí opačného pohlaví. Čistý vztah lze tedy definovat jako model vztahu, ve kterém je podstatná individualita jedinců, intimita, vzájemné pochopení a také uspokojování sexuálních potřeb.

1.2 Sexualita

Obdobně, jako se historicky proměňovala podoba partnerských vztahů, tak významnou proměnou prošlo i vnímání lidské sexuality. Zatímco v minulosti byla sexualita v manželských vztazích spojována zejména s povinností plodit potomky, kdy byla opomíjena rozkoš či tělesný požitek ze samotného aktu, v moderní západní společnosti je tomu jinak. Sexuální revoluce 60. a 70. let minulého století prožívání sexuality v mnohém proměnila, jelikož s sebou přinesla větší autonomii a svobodu ženské sexuality a změnil se i přístup k homosexualitě (Giddens, 1992). Zásadním zvratem bylo také rozšíření antikoncepčních metod a příchod nových reprodukčních technologií, které vymanily sexualitu z pout rozmnožování, jelikož pohlavní styk už nebyl jedinou cestou

vedoucí k početí. „Nová podoba sexuality je osvobozena od reprodukční funkce a genderových rolí, zaměřuje se na požitek“ (Giddens, 1992, str. 72).

Michel Foucault (1999) při studiu lidské sexuality nesledoval pouze její historický vývoj, ale zaměřil se také na vztah mezi sexualitou a mocí. Ve svém díle *Dějiny sexuality I.* hovoří o tom, že i přes skutečnost, že Viktoriánské období, tedy přibližně 2. polovina 19. století, je asociováno s prudérností v oblasti sexuality, sexualita byla velmi řešeným tématem, kdy se však objevovaly silné tendence jí ve společnosti usměřňovat a kontrolovat. Giddens (1999, str. 19) tak v návaznosti na Foucaultovu práci uvádí, že „šlo o to zorganizovat vývoj jedince, tělesně i duševně“. Sexualita se tak stávala spíše veřejným tajemstvím nežli něčím, co by bylo potřeba odstranit. Právě i kvůli zájmu společnosti na kontrole sexuálního chování jedinců se téma sexuality stávalo obvyklým předmětem například zpovědí, kdy měly být zmiňovány „nejen činy, ale myšlenky, snění a všechny detaily týkající se sexu“ (Giddens, 1992, str. 20). Prostřednictvím náboženství, ale také i lékařských vyšetření, tak docházelo k jistým snahám regulovat sexuální život jedinců i jejich smýšlení o sexu. Tyto konverzace o sexualitě byly nástrojem kontroly.

V souvislosti s represí sexuality Foucault hovoří o dvou historických zlomech, které smýšlení o sexualitě ovlivnily. Prvním z nich bylo období 17. století, kdy se poprvé objevovaly tendence sexualitu usměřňovat. Byla to tedy doba „velkých zákazů, přiznání hodnoty pouze dospělé a manželské sexualitě, příkazů zdrženlivosti“ (Foucault, 1999, str. 135). V souvislosti s tím lze mluvit o tom, že „sexualita se rodila a zrodila z techniky moci, jež byla původně soustředěna na manželský pár“ (Foucault, 1999, str. 126). Jinými slovy se sexualita omezovala primárně na manželský intimní život, který byl explicitně spojován s plozením potomků. Bylo tak nemyslitelné, aby se pohlavní styk uskutečňoval mimo manželství a za jiným účelem než je reprodukce. Tyto hodnoty v určité podobě přetrvaly až do období druhého bodu zlomu, který Foucaultl zařazuje do doby 20. století. V té době podle něj došlo k zeslabení mechanismů kontroly a nátlaku typického pro dříve zmíněné období a „od naléhavých sexuálních zákazů se přecházelo k relativní toleranci předmanželských a mimomanželských vztahů, kdy jako by slábla diskvalifikace „pervertovaných“ a jejich zákonné odsouzení bylo částečně potlačeno“ (Foucault, 1999, str. 135).

Dle Foucaulta (1999) měly velký vliv na sexualitu, a primárně pak na vznik sexuálních identit, medicínské diskurzy 19. a 20. století. Jejich moc lze pozorovat třeba na

příkladu vnímání pohlavního styku osob stejného pohlaví. Zatímco přibližně do 19. století se takový druh pohlavního styku označoval za nemorální a byl chápán jako hříšný akt sodomie, na konci 19. století byli muži mající pohlavní styk s muži nabádáni k tomu, aby se označovali jako homosexuálové (Spargo, 1999). V prvním případě se tedy odkazovalo spíše k hříšnosti a nemorálnosti samotného aktu, kdežto v případě druhém lze pozorovat tendence přeměňovat akt v konkrétní atribut, který je možné chápat jako osobnostní rys, jelikož termín „homosexuál“ v psychiatrii a sexuologii sloužil k označení člověka s psychickou poruchou (Creadick, 2010). Nicméně tato skutečnost, že medicína přišla s kategorizací sexuality a označením „homosexuál“, způsobila nejen to, že společnost tak mohla takové jednání podrobit větší kontrole, ale dle Foucaulta (1999, str. 119) tím bylo umožněno i „konstituování *obráceného diskurzu*: homosexualita začala sama mluvit, začala vyžadovat svou legitimitu nebo svou *přirozenost*“. Znamenalo to tedy, že se začaly objevovat tendence ustanovovat lidskou homosexualitu jako něco normálního, co by bylo zbaveno negativních konotací a nebylo vnímáno v opozici vůči heterosexualitě¹.

Na základě výše uvedeného tak Foucault (1999, str. 124) hovoří o tom, že „sexualitu nemůžeme chápat jako nějakou přírodní danost, kterou se moc pokouší zkrotit, či jako temnou oblast, již se vědění postupně snaží odhalit. Je to jméno, které lze dát jednomu historickému dispozitivu“. Jinými slovy se sexualita nedovíjí pouze od biologických pudů a rysů, ale je dána tím, jak je tento biologický aspekt společností interpretován a kdo jej interpretuje. Opět se zde tak projevuje koncept moci.

Ocitli jsme se tak v situaci, kdy „otázku *kdo jsme* klademe sexu“ (Foucault, 1999, str. 92). To znamená, že svou identitu neodvívíme pouze od znaků jako je například rasa či národnost, ale také od naší vlastní sexuality. V současné moderní společnosti, tak sexualita jedince často slouží jako identitární kategorie a tím tedy dochází k uchopování naší sexuality v termínech toho, kým jsme. Naše sexualita a sexuální orientace nás tak mohou nejen kategorizovat a vytyčovat naše místo ve společnosti, ale mohou zasahovat i do konstrukce naší identity.

1.2.1 Proměny ve vnímání ženské sexuality

V kontextu západní společnosti byla v minulých staletích ženská sexualita

¹ Tento termín však vznikl až později a v západní společnosti měl normativní charakter. (Creadick, 2010)

oddělována od té mužské. Vznikal tak dvojí standard sexuality, podle kterého byli muži spojováni se sexuální aktivitou a chtíčem, zatímco ženy byly podle společnosti a jejích představ v tomto ohledu pasivní a očekávala se od nich sexuální zdrženlivost. V období vědeckého a medicínského bádání byla ženská sexualita dokonce „považována za patologický původ hysterie“ (Giddens, 1992, str. 21) a bylo s ní zacházeno jako s nemocí, jelikož bylo pro tehdejší společnost nemyslitelné, že by bylo pro ženy přirozené toužit po sexuálním potěšení a vzrušení (Giddens, 1992). Ženami, které se svým chováním od těchto norem vzdalovaly, byly společnosti odsuzovány.

Změna přišla v souvislosti s již zmiňovanou sexuální revolucí ze druhé poloviny 20. století, kdy vlivem nových reprodukčních technologií a antikoncepce došlo k oddělení sexuality od reprodukce. Tím, že se v minulosti porod a těhotenství vyznačoval vysokou mírou mortality, byla u žen sexualita spjata spíše s vnitřním pocitem strachu ze smrti nežli s pozitivními emocemi spojenými s rozkoší (Giddens, 1992). Dalo by se tedy říct, že s příchodem těchto metod antikoncepce a reprodukce (a samozřejmě také s rozvojem zdravotní péče) z žen tato obava opadla a ženy tak dostaly příležitost prožívat svou sexualitu a fyzickou rozkoš bez strachu z nechtěného těhotenství či závazků v podobě manželství. V současné době jsou tak mladé ženy a dívky obvykle sexuálně aktivní již před sňatkem a nárokují si stejné sexuální uspokojení jako muži (Rubin, 1990 in Giddens, 1992).

Co se týče samotné sexuality, tak tu je dle Lisy M. Diamond (2016) třeba vnímat nikoliv jako něco rigidního, co je přesně vymezeno a pevně dáno, ale je třeba sexualitu chápat jako fluidní. Diamond uvádí, že se sexualita jedinců může proměňovat v krátkodobém i dlouhodobém časovém měřítku a tím tak jedincům umožňuje zažívat změny v tom, zda touží po stejném nebo opačném pohlaví. Nicméně toto neznamená, že by byli všichni bisexuální, jelikož je třeba rozeznávat rozdíl mezi sexuální fluiditou, která představuje kapacity pro změnu přitažlivosti vůči někomu druhému, zatímco bisexualita představuje „vzorec smíšených přitažlivostí“ (Diamond, 2016). Obojí tak sice značí nevyhraněnost v sexuální přitažlivosti, ale každé jinými způsoby. Diamond (2008, str. 3) navíc již dříve na základě svého výzkumu uvedla, že „jedním ze základních, definujících rysů ženské sexuální orientace je její proměnlivost“. Ženskou sexualitu tak lze v porovnání s tou mužskou považovat za více fluidní, kdy oproti mužům mívají ženy větší tendence pro přitažlivost i k osobám stejného pohlaví.

To, že je sexualita žen „považována za fluidnější než u mužů kvůli širšímu vnímání mužské vs. ženské homosexuality a kvůli tomu jak toto přispívá k „přijatelnému“ genderovému chování“ Baltes (2020, str. 28) vysvětluje tím, že je u žen určitá forma blízkosti a náklonosti k osobám stejného pohlaví společností akceptována, kdy ženy mají podle něj příležitost svou sexualitu volněji objevovat a prozkoumávat. Tuto myšlenku dává do kontextu s tvrzením, že „ženy jsou obvykle ochotnější sexuálně experimentovat a používat nálepky méně často než muži“ (Diamond 2007 in Baltes, 2020, str. 29). Baltes to vysvětluje tím, že je na muže a ženy v souvislosti s homosexualitou a bisexualitou společností vyvíjen jiný nátlak, kdy „muži mohou zažívat vyšší míru diskriminace než ženy“ (Baltes, 2020, str. 29.). Toto akceptování ženské homosexuality je „důsledkem fetišizace, tedy hypersexualizace vzájemné intimity žen, které se dopouštějí zejména muži“ (Baltes, 2020, 30). Výsledkem této fetišizace je pak vytváření pornografického obsahu s lesbickou tematikou zaměřené zejména pro heterosexuální muže. Tyto muže konzumující lesbickou pornografií lze pak vnímat jako sexuální subjekty, které mají potěšení z objektivizace ženské sexuality. Z žen se stávají objekty sexuální touhy, „které nemají moc nad svou sexualitou a které existují pouze pro uspokojení ostatních“ (Ryle 2012 in Baltes 2020. str. 30).

1.3 Polyamorie

Termín polyamory vznikl spojením řeckého slova „*poly*“, znamenající „moho“, a latinského „*amor*“, což v překladu znamená „láska“. Česky tak lze pro polyamorii používat pojmenování mnoholáska a jak již tedy název napovídá, jedná se o druh vztahového uspořádání, ve kterém „je možné, platné a hodnotné udržovat (obvykle dlouhodobé) intimní a sexuální vztahy s více partnery současně“ (Haritaworn et al., 2006, str. 515). Tyto vztahy jsou všechny plnohodnotné a založené na otevřenosti a upřímnosti (Barker, 2005). Polyamorie je tak obvykle představována jako typ konsenzuální nemonogamie (například Barker et al., 2013, Klesse 2014). Konsenzus je tak jedním z klíčových konceptů pro polyamorii, jelikož deklaruje, že takový vztah, který umožňuje partnerům mít více romantických či sexuálních partnerů mimo sebe navzájem, vznikl na základě souhlasu všech zúčastněných osob (Barker a Langdringe, 2010).

Dalším velmi podstatným konceptem je láska, která je již obsažena v samotném názvu. Christian Klesse (2006, str. 567) tak svým tvrzením „láska je ústředním bodem

diskurzů o polyamorii“ naznačuje, že polyamorie není primárně o sexualitě. To ostatně zdůrazňuje i psycholožka Deborah Anapol (2010), podle které polyamorní vztahy nejsou o tom, s kolika lidmi má jedinec sexuální vztah, ale zda tyto lidi miluje. Není tedy směřodonné to, kolik kdo má nebo měl sexuálních partnerů, jelikož záleží primárně na lásce v jejích nesčetných formách, na utváření pevných pout, budování vzájemného respektu, důvěry a intimity. Tato představa, že je možné milovat více než jednoho člověka, odporuje západnímu konceptu romantické lásky, která předpokládá lásku primárně mezi dvěma lidmi (navíc mezi mužem a ženou), kdy zamilování se do někoho dalšího značí potíže ve vztahu (Moors et al, 2019). Nicméně v polyamorii je toto přesvědčení týkající se vztahové exkluzivity odmítáno, jelikož je zde zastáván názor, že pro člověka není nutné přestat milovat jednoho, aby se mohl zamilovat do druhého. Láska je totiž nevyčerpatelným zdrojem (McCullough a Hall, 2003).

I navzdory výše uvedenému je však obtížné představit jednu definici, která by celý tento fenomén obsáhla. Jelikož je polyamorie zastřešujícím pojmem pro velkou podmnožinu možností praktikování a prožívání vztahů, tak se ani samotní polyamorici a ani odborníci neshodnou na jednotném způsobu, kterým by bylo možné polyamorii definovat a konceptualizovat i v souvislosti s vlastním sebepojetím. Na tuto skutečnost upozorňuje Klesse (2017), který ve své prezentaci demonstruje, že při definování toho, co je polyamorie, lze v doposud známých definicích pozorovat rozličné klíčové aspekty. Udává tak, že polyamorie byla v minulosti definována například jako: „praxe“ (Lano & Parry, 1995, Oxford Dictionary Online, 2007) ... „model vztahu“ (Sheff & Hammers, 2011) ... „styl lásky a orientace na vztah“ (Anapol, 2010) ... „filozofie vztahu“ (Emens, 2004; Haritaworn et al., 2006) ... „identita“ (Barker, 2005) ... „diskurz“ (Klesse 2006, 2007) ... a „sexuální orientace“ (Tweedy, 2011) (Klesse, 2017, 5:20-22:50).

Nicméně i přes to, že zde panuje jistá neshoda na tom, jak by mělo být polyamorii rozuměno, tak se značná část autorů i lidí praktikujících tento způsob života a prožívání vztahů shodne na základních hodnotách, které jsou s polyamorií spjaty. Jedním z hlavních pilířů, na kterém tento typ nemonogamního vztahu podle mnohých stojí, je komunikace. O důležitosti otevřené komunikace píše například Anapol (1997) nebo autorky D. Easton aj. Hardy (2011), jejichž kniha s názvem *The Ethical Slut: A Practical Guide to Polyamory, Open Relationships & Other Adventures* představuje jistý návod na to, jak etickým a upřímným způsobem vést více milostných vztahů. Kromě schopnosti dobře komunikovat

však autorky uvádějí i další nutné dovednosti, které jsou pro vedení nemonogamního vztahu podle nich potřebné. V souvislosti s komunikací je tak navíc kladen důraz i na schopnost aktivně naslouchat druhým a být upřímný. Právě upřímnost a uvědomění si, že polyamorie není jen o svobodě milovat více lidí najednou, ale že je to i slib zavazující člověka neustále na sobě a svých vztazích pracovat, je pro fungování polyamorních vztahů klíčové (Klesse, 2011). Důležitost je však přikládána také projevům náklonosti. Autorky tak argumentují, že na jedné straně je třeba „být schopen požadovat a přijímat ujištění a podporu“ (Easton a Hardy, 2011, str. 114), ale také to stejné poskytovat lidem ve svém okolí. To úzce souvisí s jistou věrností a loajálností, kterou tento typ nemonogamního vztahu vyžaduje a kterou Easton a Hardy (2011, str. 116) definují jako schopnost „cítit své závazky a respektovat své přátele a milence, starat se o jejich blaho i o své vlastní.“

Mimo to, že je v polyamorních vztazích důležitá dobrá komunikace a interakce s druhými, je zdůrazňována i potřeba znát sám sebe, své limity a vlastnosti, být upřímný sám k sobě a umět pracovat se svými pocity (Easton a Hardy, 2011). Právě schopnost uvědomit si, že to, jak se cítíme a jaké emoce zažíváme, je zakořeněno v nás samých, nám umožňuje s danými emocemi pracovat a lépe je sobě i druhým komunikovat, což je podle autorky Easton a Hardy (2011, str. 121) „dokonalý první krok k sebezřetivosti a sebezřetivosti“, protože „znát, milovat a respektovat sám sebe je absolutní prekvizitou pro to znát, milovat a respektovat někoho jiného“ (Easton a Hardy, 2011, str. 122).

1.3.1 Rozpory v konceptualizaci polyamorie

Jak již bylo zmíněno, nalezení jednotné definice polyamorie je poměrně obtížné, jelikož je možné v definici rozlišovat různé klíčové aspekty, které znamenají něco jiného. Lze však pozorovat určité tendence, které se v souvislosti s konceptualizací polyamorie vyskytují. V kapitole zabývající se sexualitou jsem uvedla, že v současné západní společnosti je sexualita důležitým prvkem kategorizace a může mít vliv na utváření naší identity a toho, kdo jsme a jak budeme okolím vnímáni. To je možná také důvod, proč je v akademickém prostředí definice polyamorie nejčastěji spojována s identitou (Lusero, 1999, Barker, 2005, Robinson, 2013) anebo právě sexuální orientací (Weitzman, 2006, Tweedy, 2011).

Podle Barkera (2005, str. 78), který spojuje polyamorii s identitou, má polyamorie „schopnost pomáhat lidem prozkoumat různé aspekty sebe sama a možná dospět i k

alternativnímu chápání vlastní identity prostřednictvím různých způsobů, jakými mohou vidět odraz sebe sama v očích druhých, se kterými jsou úzce spjati“. Jeho výzkum vnímání polyamorie v souvislosti s identitou ve Spojeném království ukázal, že vnímání polyamorie jako něčeho přirozeného, co je neodmyslitelnou součástí sebe samého, bylo mezi jeho respondenty silně akcentováno, což Barker dává do souvislosti s diskurzem západní kultury, kdy je podle něj na osobnostní rysy produkovány socializací či kulturními konstrukcemi nahlíženo jako na méně reálnější, než je tomu v případě rysů spojených s biologickým původem (Barker, 2003). Nicméně dodává, že respondenti měli tendence polyamorii vnímat také jako „chování, které si lidé mohou vybrat a/nebo na něm pracovat“ (Barker, 2005, str. 84).

Výzkum zabývající se polyamorií provedl ve Spojeném království i Klesse, který uvádí, že někteří participanti výzkumu často zdůrazňovali, že jim „polyamorie poskytla důležitý odkaz pro svou identifikaci“ (Klesse, 2014, str. 90). Pro některé respondenty to však nebyla jediná z vrstev jejich identity, kterou například při svém coming outu odhalovali. Klesse tak poznamenává, že v jistém smyslu lze v polyamory coming outech pozorovat souvislost s narativy týkající se klasického coming outu u lidí z LGBT komunity, čímž navazuje například na myšlenky psychoterapeutky Geri Weitzman (2006). Tímto propojením je podle něj dosahováno konstrukce jisté paralely mezi polyamorií a identitami, které jsou asociovány se sexuální orientací (jako je například homosexuální či bisexuální identita), což může vést k představě o polyamorii jako o sexuální orientaci. S tímto spřízněním polyamorie se sexuální orientací však Klesse nesouhlasí.

Obdobně jako Barker a Klesse popisuje polyamorii jako identitu i Margaret Robinson (2013). Její výzkum mezi bisexuálními ženami v Torontu zaměřený na rámcování monogamie a polyamorie ukázal, že je mezi těmito ženami polyamorie s monogamií vnímána spíše jako druh identity, kterou mohou tyto ženy strategicky přepínat například v návaznosti na své potřeby či situaci, ve které se zrovna nacházejí, a pomocí které „formují a zkoumají svou bisexualitu“ (Robinson, 2013, str. 23). Tím, že Robinson definuje polyamorii jako strategickou identitu, se tak vymezuje vůči návrhu definice, se kterou přichází Ann Tweedy (2011). Ta tvrdí, že je polyamorie pro mnohé lidi něco trvalejšího a zakořeněnějšího do vlastní identity, a proto by měla být definována a uzákoněna v amerických antidiskriminačních zákonech jako sexuální orientace. Argumentuje tím, že pro mnohé je polyamorie neměnnou součástí identity a zdůrazňuje i

důležitost hodnot, které tito jedinci sdílejí, i rizik, kterým kvůli své orientaci čelí. Kromě toho upozorňuje i na institucionalizovanou marginalizaci této skupiny a poukazuje na skutečnost, že jsou polyamory lidé diskriminováni i v rámci manželského, rodinného či trestního práva.

Odmítavě se k tomuto uzákonění polyamorie jako sexuální orientace staví i Klesse (2014), podle kterého by se do takové definice nemohly vejít všechny způsoby, kterými je polyamorie praktikována. Za problematické považuje i skutečnost, že by tak došlo k oddělení polyamorie od jiných nemonogamních vztahových uspořádání, což by mohlo mít za následek „zúžení diskurzivního terénu pro artikulaci radikálnější politiky kolem nemonogamie a polyamorie“ (Klesse, 2014, str. 95). Jinými slovy by tak sice došlo k právní ochraně některých členů polyamory komunity, ale například vyřešení diskriminace v již zmíněných oblastech práva by tím nemuselo být zaručeno.

1.3.2 Polyamorie jako čistý vztah?

Vzhledem k tomu, že je polyamorie nemonogamní vztahové uspořádání, které není založené na sexuální ani emoční exkluzivitě partnerů, klade důraz na individualitu a zdůrazňuje důležitost rovnosti mezi partnery, tak ji lze vnímat v kontextu čistého vztahu. Jedním z důvodů, proč je možné tyto dvě formy vztahového uspořádání vzájemně propojovat, je důraz kladený na intimitu. Jak pro polyamorii, tak i pro Giddensův (1992) čistý vztah, je klíčová právě intimita spojená se vzájemným otevíráním se a s komunikací probíhající mezi partnery.

Podobnost lze pozorovat i v tom, že se koncept čistého vztahu nevztahuje pouze na heterosexuální páry a nabourává běžné stereotypy týkající se feminity, maskulinity a tradičních genderových rolí, což lze spojovat i s myšlenkami polyamorních vztahů, které také vznikají i mezi osobami stejného pohlaví a které v jistém ohledu také odporují společenským představám o genderu. Výzkum Elizabeth Sheff (2005), provedený mezi polyamorními ženami, ukazuje, že těmto ženám polyamorie umožnila osvobodit se od ve společnosti preferované monogamie a s ní spojenými tradičními rolemi. Tyto ženy tak udávaly, že i přes určitou nejistotu, kterou jim ztráta opory v tradičních rolích přinesla, tak vnímají, že jim polyamorie poskytla možnost svobodnějšího zažívání vlastní sexuality a volného rozhodování o podobě svých vztahů, čímž tak mohly odporovat společenským konvencím. Zmíněná možnost svobodně prožívat svou sexualitu navíc úzce souvisí

s dalším Giddensovým konceptem, kterým je plastická sexualita, která je také spojována s podobou čistého vztahu

1.3.3 Sexualita a sexuální orientace v polyamorii

I přes to, že polyamory vztah může vést každý bez ohledu na pohlaví či sexuální orientaci, tak některé výzkumy zaměřující se na tuto oblast lidského života naznačují, že je polyamorie některým lidem přece jen bližší.

Na základě v minulosti provedených kvantitativních šetření Balzarini et al. (2019) vypracovali demografickou komparaci monogamního a polyamorního vztahového uspořádání. V rámci porovnávání sociodemografických aspektů jako je například věk, náboženské či politické vyznání nebo vzdělanost, došli autoři k závěru, že se tyto dva typy partnerských vztahů v mnohém neliší, jak by si lidé mohli představovat. Signifikantní rozdíl však nastal v oblasti sexuality a sexuální orientace. I přes to, že v obou případech byla heterosexuality u respondentů uváděna nejčastěji, tak rozdíl v procentuálním zastoupení je více než značný. Zatímco u monogamních vztahů heterosexuálové tvořili téměř tři čtvrtiny (74 %) respondentů, u polyamoriků to bylo pouhých 36,4 %. Mezi polyamorními respondenty tak byla tendence identifikovat se zejména jako heterosexuální, bisexuální (32,5 %) a pansexuální (18 %). V případě monogamie byla čísla nižší – 13,5 % respondentů uvedlo, že jsou bisexuální a 3,5 % bylo pansexuální.

Kromě výše uvedeného však v datech odhalili i zajímavý rozdíl v deklarované sexualitě a sexuální orientaci mezi polyamorními muži a ženami. Majoritu polyamory mužů, konkrétně 64,6 %, tvořili heterosexuální jedinci, kdežto téměř polovina polyamorních žen se identifikovala jako bisexuální (43,6 %). U žen byla také běžnější pansexualita (20,1 %) než u mužů (9 %). Shoda mezi muži a ženami nastala pouze v případě homosexuality, kdy se 3,3 % respondentů identifikovalo jako gay a u žen tvořily lesby pouhá 4 % z celkového počtu 1403 respondentek. (Balzarini et al., 2019)

Robinson (2009, 2013) zabývající se výzkumem polyamorie mezi bisexuálními ženami také naznačuje, že lze polyamorii spojovat spíše s bisexuálními a heterosexuálními jedinci. Její výzkum v Torontu ukazuje, že pro bisexuální ženy je polyamorie častější a přijatelnější volbou než pro ženy identifikující se jako lesby. Autorka argumentuje tím, že u lesbických párů lze pozorovat dominanci monogamního uspořádání zatímco bisexuální

ženy jsou pozitivně nakloněné i polyamorii. Ke stejným poznatkům došly ve svých výzkumech například také Margaret Nichols (2004) či Paula C. Rust (1996).

1.4 Stigma

Dosavadní bádání naznačuje, že se polyamorie ve společnosti pojí s různými předsudky a atributy, na základě kterých může docházet nejen ke stigmatizaci samotné polyamorie, ale také ke stigmatizaci lidí, kteří tento nemonogamní způsob vztahového uspořádání praktikují. S ohledem na tuto skutečnost je třeba věnovat stigmatu odpovídající prostor a blíže jej představit. Při konceptualizaci tohoto pojmu budu vycházet primárně z pojetí stigmatu, se kterým přišel Erving Goffman (2003) ve své knize *Stigma*, kdy jeho definici doplním o práci autorů B.G. Link a J.C. Phelan (2001). Ti ve svém textu *Conceptualizing Stigma* upozornili na nedostatečně jasnou definici Goffmanova konceptu, a proto jej dále sami rozpracovali a doplnili o komponenty, kterými se podle nich stigma vyznačuje.

Výrazem stigma, který má svůj původ ve starém Řecku, bylo původně odkazováno na tělesné znaky, jimiž byli označováni například otroci, zrádci či kriminálníci. Těmito lidem byly do těla za jejich prohřešky vypalovány či vyřezávány různé znaky, které měly symbolizovat úpadek jejich statusu kvůli narušení mravních norem společnosti. V současné době však tento termín již není primárně spojován s těmito tělesnými znaky, ale odkazuje spíše ke studu (Goffman, 2003).

Goffman (2003) ve své knize popisuje stigma jako vztah mezi atributem a jeho vnímáním ve společnosti. Pokud má tedy jedinec nějaký konkrétní atribut, na který je společností například negativně nahlíženo, tak dochází k diskreditaci daného jedince a jeho místa ve společnosti. Tyto atributy, které bývají často spojovány se stereotypními představami, jsou tedy pro jedince škodlivé a poškozují jeho pověst, kdy dochází k posunu člověka od „normálního“ k „závadnému“. Giddens a Griffiths (2006), kteří se stigmatem také zabývali, na tuto myšlenku diskreditace jedince navazují, když říkají, že v případě, kdy jsou porušovány společenské normy, dochází k částečnému či kompletnímu vyloučení jedince ze společnosti. Na práci Goffmana navazují například i M. C. Stafford a R. R. Scott (1986, str. 80), kteří definují stigma jako „charakteristiku lidí, která je v rozporu s normou sociální jednotky“. I podle nich je tedy stigma spojováno s porušením norem společnosti, kdy pojmem norma rozumí nějakému sdílenému přesvědčení ve společnosti, podle kterého

„by se člověk měl v určitou dobu chovat určitým způsobem“ (Stafford a Scott, 1986, str. 81). Aby bylo tedy možné nějaký atribut člověka chápat jako stigma, je třeba, aby tento atribut odporoval ve společnosti všeobecně sdíleným normám. S ohledem na skutečnost, že je polyamorie jako druh nemonogamního vztahového uspořádání v rozporu se společenskou normou přijímající primárně monogamní vztahy, tak na ni lze nahlížet jako na stigma.

Samotné stigma je pak dále Goffmanem (2003) rozdělováno na tři typy. První typ se týká fyzického znetvoření či jiných tělesných aspektů, které člověka odlišují od ostatních. Druhým typem pak označuje charakterové vady vnímané například skrze jedincovu neupřímnost, slabou vůli či jeho nepřirozené touhy. Posledním typem je stigma vycházející z rasy či národní nebo náboženské příslušnosti jednice či celých skupin. Ženy žijící v polyamorních vztazích by tak dle této kategorizace bylo možné zařadit do druhého typu, jelikož jejich touha po více partnerských vztazích s různými lidmi může být společností označována za nepřirozenou a vnímaná jako vada charakteru.

Kromě těchto tří typů však Goffman rozlišuje i mezi typy stigmatizovaných, které rozděluje na diskreditované a diskreditovatelné. V obou případech má jedinec nějaký atribut, který způsobuje jeho stigmatizaci ve společnosti. Je však důležité, zda je tento atribut viditelný nebo oku skrytý. Zatímco u diskreditovaných je atribut viditelný, kdy se jedná například o tělesné postižení či etnicitu, tak u diskreditovatelných je tomu naopak. V případě polyamorních žen se jedná o skupinu diskreditovatelných, jelikož skutečnost, že mají polyamorní ženy více partnerů, není na nich samotných okamžitě zřejmá.

Na základě toho, ve které z uvedených skupin se stigmatizovaný jedinec nachází, jsou voleny i komunikační strategie. Zatímco tedy diskreditovaní obvykle nemají možnost konkrétní atribut před ostatními lidmi skrýt nebo utajit, diskreditovatelní mohou stigmatizované atributy strategicky dle potřeby před společností skrývat nebo odkrývat tím, že budou regulovat informace, které svému okolí ohledně své jinakosti poskytnou. Oproti diskreditovaným jsou však neustále postavení před dilema před kým a jaké informace o sobě mohou sdílet. Podle Balzariniho et al. (2017) tak mohou polyamorní jedinci ze strachu z negativních reakcí před ostatními záměrně a dlouhodobě zatajovat svou polyamorní identitu i své partnery či partnerky.

Jak bylo již zmíněno, tak na práci Goffmana navazují autoři Link a Phelan. Jelikož podle nich byla Goffmanova konceptualizace pojmu stigma nedostatečná a soustředila se

pouze na vztah mezi atributem a jeho vnímáním ve společnosti bez dalšího užšího vymezení, přišli Link a Phelan (2001, str. 363) s doplněním, kdy definují stigma jako „současný výskyt jeho komponent, kterými jsou labelling, stereotypizace, separace, snížení statusu a diskriminace.“ Svým následným dodatkem o důležitost mocenských struktur také upozorňují na skutečnost, že aby se nějaký atribut mohl stát stigmatem, tak je třeba aby ti, kteří rozlišují mezi „my“ a „oni“ a připisují „těm druhým“ určité charakteristiky či nálepky, měli dostatečnou moc a vliv ve společnosti. Až v tom případě, kdy bude takové smýšlení o určitých jedincích a attributech všeobecně přijímáno, lze hovořit o stigmatu.

1.4.1 Stigmatizace polyamorie

Prvním z výše uvedených komponentů stigma je labelling nebo česky také nálepkování. Jedná se o proces, během kterého dochází k označení jedince určitou nálepkou, která má představovat některý z rysů daného jedince a tento rys dále komunikovat okolí. I přes to, že jsou lidé v mnohém rozmanití a odlišují se od sebe, tak je některým odlišnostem přikládán větší důraz. Opět zde však hrají velkou roli společenské normy a to, jak je konkrétní čin nebo rys člověka společností vnímán. Pokud je tedy společnost výhradně monogamní a někým je provozována jiná forma soužití, která tento požadavek na vztahové uspořádání nespĺňuje, tak může docházet k tomu, že je dané chování označováno za nepřirozené, což je časté označení, se kterým se polyamorie setkává. Tím, že bývá polyamorie také například chybně spojována s konceptem nevěry, která je v západní společnosti vnímána negativně, mohou ženy v polyamorních vztazích získat nálepkou nevěrnice či ženy s pokřivenými morálními hodnotami.

Součástí stigma je také určitá separace probíhající na úrovni jednotlivců i celých skupin. Jak již bylo řečeno, pokud se někdo odlišuje od hlavního proudu, tak je danému jedinci či skupině jedinců přiřazena nálepka, se kterou se pojí i konkrétní, ve společnosti často nežádoucí, charakteristiky. Na základě toho pak mezi lidmi, kteří mají danou nálepkou, a lidmi, kteří ji nemají, vzniká jistá distinkce a vnímání rozdílu mezi „my“ a „oni“. I přes to, že je tento komponent obvykle výrazněji akcentován u jiných stigmatizovaných skupin, jako jsou třeba lidé odlišných etnicit či náboženského nebo politického vyznání, lze jej pozorovat i v případě polyamorie a to především v souvislosti se sexuální orientací, jelikož mnoho osob žijících v polyamorních vztazích zároveň patří do LGBTQIA+ komunity, jejíž členové se s touto tendencí separace „nás“ a „jich“ ve společnosti také setkávají. Lidé mající polyamorní vztah tak mohou být stigmatizováni

nejen pro své nemonogamní vztahové uspořádání, ale i kvůli své orientaci.

V souvislosti s distinkcí mezi „my“ a „oni“ může u jedinců a skupin považovaných za odlišné docházet i k diskriminaci a snížení společenského statusu, což jsou další komponenty stigma, se kterými Link a Phelan ve své definici přicházejí. O diskriminaci spjaté s polyamorií psala například Tweedy (2011), podle které jsou lidé v polyamorních vztazích oproti lidem v monogamním vztahu diskriminováni například v již zmíněných oblastech rodinného, manželského nebo majetkového práva. O tom, jak se polyamorní lidé cítí být diskriminováni, píše i autorky Henrich a Trawinski (2016), jež ve svém článku rozlišují internalizovanou diskriminaci, v rámci které někteří jejich respondenti uvedli, že se cítí být společností tlačeni do výběru monogamního vztahového uspořádání, které odpovídá sociálním normám, a diskriminaci institucionalizovanou. Ta byla respondenty vyjadřována primárně v souvislosti s „nedostatečnou právní ochranou spojenou se sdíleným majetkem partnerů, dědickým řízením, péčí a opatrovnictvím dětí a návštěvami v nemocnici“ (Henrich a Trawinski 2016, str. 382).

Posledním, ale zároveň jedním z nejvýraznějších komponentů stigma, které lze ve spojitosti s polyamorií pozorovat je stereotypizace. Polyamorie jako taková se pojí s různými předsudky, na základě kterých může docházet ke stigmatizaci lidí praktikující tento nemonogamní způsob života. Obvykle se stereotypní představy pojí s promiskuitou a tedy myšlenkou, že je taková forma vztahu založená pouze na uspokojování sexuálních tužeb. Stigmatizace však přichází i ze strany odborníků. Dle některých vztahových poradců je u polyamorního vztahu nízká pravděpodobnost jeho úspěchu, protože se partneři dostatečně nemilují (Hutzler et al., 2014, Conley et al., 2013).

S polyamorií jsou spojovány i některé genderově orientované stereotypní představy. Jednou z těchto představ je ta, že z polyamorního vztahového uspořádání mají větší prospěch muži, jelikož se předpokládá, že polyamorie naplňuje primárně mužské sexuální představy. Podle Ritchie a Barkera (2007) a jejich participantů tak společnost při formulaci této představy vychází z předpokladu, že ženy za normálních okolností tíhnou spíše k monogamii, kdy preferují vztah pouze s jedním mužem, zatímco u mužů je očekávána touha po sexu s mnoha ženami. S tím se pojí i termín „*hot bi babe*“ (HBB), který odkazuje k předpokladu, že HBB je (především) atraktivní bisexuální žena, která se dobrovolně přidá k již fungujícímu heterosexuálnímu páru. Sheff (2016) tak uvádí, že se jedná o „idealizovanou pozici bisexuální partnerky dostupné pro okořenění vztahu“, kdy je

tato žena vztahu podřízená, jelikož v noci poskytuje sexuální potěšení a přes den zastává roli pomocnice v domácnosti. V mnoha případech se používá také spolu s výrazem *unicorn* (jednorozec), který odkazuje k tomu, že je taková žena velmi vzácnou až mýtickou bytostí.

I přes tyto stereotypní představy naznačující, že je polyamorie spíše mužskou záležitostí, je dle výsledků výzkumu Ritchie a Barkera (2007) polyamorie mezi samotnými polyamoriky vnímána spíše jako feminní typ vztahového uspořádání, jelikož jejich účastníci kladli u polyamorie velký důraz na důležitost otevřené komunikace, upřímnosti a sdílení a vyjadřování pocitů a emocí, což jsou schopnosti přiznávány spíše ženám. Tento závěr a přesvědčení, že jsou ženy pro polyamorii „vhodnější“, například díky svým organizačním schopnostem, multi-taskingu nebo mateřským pudům, jsou důkazem další stereotypizace, kterým polyamorie čelí.

1.4.2 Stigmatizace ženské sexuality v kontextu polyamory vztahů

Ženy mající polyamorní vztah nemusejí být stigmatizované jen kvůli samotné polyamorii, ale důvodem pro stigmatizaci může být i představa o jejich zvýšené sexuální aktivitě. Výzkum Jean-Clauda Kaufmanna (2012, str. 134) naznačuje, že je společností lépe přijímána sexualita u mužů než u žen. Argumentuje, že muži mající zkušenosti s více ženami jsou označováni jako „Don Juanové“, pokud je však takto sexuálně aktivní žena, vyslouží si tím nálepku „coura“. Obdobně situaci popisují i Risman a Schwartz (2002), podle kterých mají v současné době dívky větší svobodu v oblasti sexu, pokud jsou však sexuálně aktivní pouze se stálým partnerem. V případě, že žena žije jinak než je vytyčený normál a svou sexualitu neomezuje pouze na společností schvalovaný život v páru, hrozí jí stigmatizace ze strany majoritní společnosti.

Na stigmatizaci ženské sexuality upozorňovala také Victoria Robinson (1997, str. 149), podle které je ve společnosti dominující přesvědčení, že „ženy mající více než jednoho sexuálního partnera jsou promiskuitní“. Tyto ženy jsou tedy společností odsuzovány za své sexuální touhy, které nekorespondují se všeobecným přesvědčením o ženách a jejich sexualitě. Podle Barkera (2002) je problémem „virgin-whore“ dichotomie, na základě které mohou být ženy pouze nevinné nebo pouze promiskuitní, zatímco mužům je mnoho z toho, co je ženám vyčítáno, omlouváno (Risman a Schwartz, 2002). Jedná se tak o dvojí metr při zakoušení vlastní sexuality pro muže a ženy. Elisabeth Sheff (2005, str. 280), proto v souvislosti s tím naznačuje, že sexuální svoboda, kterou měla sexuální

revoluce 60. let přinést se týká „zvýšení sexuální svobody pro muže, ale ne pro ženy“.

Ke stigmatizaci žen v polyamorních vztazích tak může docházet zejména kvůli tomu, že je polyamorie spojována se zvýšenou sexualitou jedinců, a tedy i žen, což odporuje společenské představě o „normální“ ženské sexualitě. V západní společnosti totiž v souvislosti se ženami panuje stereotyp spjatý s tím, že jsou ženy od přírody monogamní a je tak od nich očekávána i jistá míra zdrženlivosti. Ženy v polyamorních vztazích tak mohou být obviňovány z toho, že nenaplnují tyto společenské představy týkající se jejich sexuality, což je důvodem, proč může být polyamorní vztah více stigmatizující pro ženy.

1.5 Identita

Obecně lze identitu spojovat s nějakou představou či porozuměním toho „kým jsme a kdo jsme“, která je formulovaná v návaznosti na nějaké konkrétní atributy, kterým je ve společnosti připisován velký význam. Dle Giddense (2012) jsou hlavními zdroji identity v euroamerické společnosti gender, příslušnost k určitému národu, etnicita a sexuální orientace. Nejedná se však o všeobecně platné zdroje identity, jelikož ty se odvíjí od dané společnosti či kultury. Tématem identity se se záměrem rozvést svůj koncept stigma věnuje ve své knize i Goffman (2003), ve které rozlišuje tři typy identity – sociální, osobní a ego identitu.

Sociální identitu lze chápat jako identitu jedince spojenou s tím, jak je na něj nahlíženo jeho okolím i v návaznosti na roli, kterou ve společnosti daný jedinec zastává. Tuto identitu dále rozděluje na virtuální a skutečnou, kdy v souvislosti se stigmatem nám právě virtuální sociální identita umožňuje vůbec o stigmatizaci jedince uvažovat. Podle Goffmana je vznik virtuální sociální identity podmíněn vytvářením si, například na základě prvního dojmu, různých předpokladů o druhých. Podle těchto předpokladů pak druhým přiřazujeme určité atributy a charakteristiky, kterými předpovídáme jejich sociální identitu. Zatímco naše virtuální sociální identita tedy sestává z předpokladů, které o nás mají druzí, skutečná sociální identita je tvořena atributy, které jsou nám vlastní. Stigma vzniká ve chvíli, kdy jsou virtuální a skutečná sociální identita v rozporu a není naplněn daný soubor očekávání. Právě tento druh identity bude klíčový při zkoumání toho, jakým způsobem dochází ke stigmatizaci polyamorních žen a jak je toto stigma utvářeno.

Osobní identita pak představuje „identifikovatelnost určité osoby. Pokud mě někdo na ulici rozezná jako příslušníka střední třídy, zabývá se mou sociální identitou, pokud mě

rozezná jako konkrétní osobu, jde o mou identitu osobní“ (Bernard, 2008, str. 131). V souvislosti se stigmatem Goffman (2003) u této identity zdůrazňuje důležitost procesu managementu stigmatu, pomocí kterého má stigmatizovaná osoba, primárně tedy osoba diskreditovatelná, u které není stigma viditelné, možnost ovlivňovat informace, které o sobě druhým poskytne. Může tak strategicky své stigma zatajovat anebo jej před ostatními skrývat či jej cíleně odkrývat.

Ego identita je naopak spojována se subjektivními pocity a je přímo vázána na existenci dané osoby a na to, jak tato osoba sama sebe vnímá. V případě, že je jedinec stigmatizován, tak může nastat situace, kdy vlivem rozporu mezi společenskou představou o jeho identitě a jeho vlastním vnímáním své identity dojde k určité rozpolcenosti vlastního já, protože se jedinec snaží do své identity přijmout i danou společenskou představu, které však jeho identita neodpovídá.

2 Metodologie

2.1 Výběr metodologie

Vzhledem k tomu, že se ve svém výzkumu zabývám prožíváním partnerských vztahů a stigmatizací polyamorie, a také s ohledem na výzkumné otázky a cíle výzkumu, které představuji v další podkapitole této práce, jsem v rámci metodologie zvolila kvalitativní metodu zkoumání tohoto fenoménu. Jelikož se můj výzkum nezaměřuje například na sledování nárůstu či úbytku četnosti polyamorních vztahů v populaci, což by bylo téma vhodnější spíše pro kvantitativní design výzkumu, ale svým výzkumem chci přispět k většímu porozumění tohoto fenoménu a blíže jej popsat skrze výpovědi respondentů, považuji kvalitativní metodologii za vhodnější. Pro kvalitativní metodologii jsem se rozhodla i s ohledem na skutečnost, že je polyamorie a polyamorní vztahy v českém prostředí poměrně neprobádaným tématem, kdy tato metoda umožňuje hlubší zkoumání a pochopení tohoto typu partnerského vztahu.

2.2 Cíle práce a výzkumné otázky

Jedním z hlavních cílů této práce je zjistit jak ženy polyamorii rozumí, co pro ně znamená být polyamory a jak (a zda vůbec) polyamorii popisují i v souvislosti se svou identitou. Konkrétněji je tedy cílem odhalit, zda tyto ženy rozumí polyamorii jako součásti své identity nebo zda polyamorie představuje spíše prostředek, pomocí kterého jsou schopny s veřejností komunikovat své vztahové uspořádání. Druhým cílem je odhalení toho, jaký mají společenské normy a všeobecné představy o ženství spojené s genderovými aspekty a očekáváními vliv na utváření identity polyamorních žen a jejich zkušenost s partnerskými vztahy. V souvislosti s tím chci zjistit, jak na tyto ženy a jejich polyamorní vztahy jejich okolí reaguje i s ohledem na genderové představy týkající se ženské sexuality.

Jelikož se tato bakalářská práce zabývá tématem polyamorie a polyamorního vztahového uspořádání, které je z pohledu sociologie a sociální antropologie v českém prostředí téměř neprobádanou oblastí, tak je cílem této práce i jisté rozšíření vědění o tomto typu vztahového uspořádání. Svým výzkumem bych chtěla zjistit, s jakými hodnotami a očekáváními je polyamorie mezi lidmi praktikujícími tento typ

nemonogamního vztahu spojována a zda lze v souvislosti s polyamorií hovořit o Giddensově konceptu čistého vztahu.

Na základě těchto cílů jsem tedy formulovala následující výzkumné otázky:

1. Jaké významy dávají ženy, které mají zkušenosti s polyamory vztahem, této své zkušenosti? Co pro ně polyamorie znamená a jak se k ní vztahují?

Touto výzkumnou otázkou chci zjistit, co pro ženy polyamorie znamená. Navazuji tak na část kapitoly zabývající se polyamorií, kde jsem uvedla, že je možné na polyamorii nahlížet různými pohledy a rozumět jí například jako součástí identity, sexuální orientace či ji vnímat jako nálepku nebo jistý druh chování. Rovněž chci zjistit to, jakou mají tyto ženy zkušenost s partnerskými vztahy, jaká jsou jejich očekávání od partnerství a co je k polyamory způsobu života přivedlo. Víceméně chci objevit, zda je možné na základě zkušeností a očekávání od vztahu dávat polyamorii do kontextu čistého vztahu, se kterým přišel Giddens.

2. Jak ženy, které mají s polyamorií zkušenost, definují svou sexualitu?

Tato výzkumná otázka souvisí s výsledky některých výzkumů, které jsou představeny v kapitole o sexualitě a sexuální orientaci v polyamorii a které naznačují, že je polyamorie přijímána spíše bisexuálními a heterosexuálními než homosexuálními ženami. Chci však nejen zjistit jak ženy mající polyamorní vztah definují svou sexualitu, ale i zda se během jejich života proměňovala, jelikož ve zmíněných výzkumech bylo také uváděno, že u respondentek docházelo k proměnám sexuality, a zda uchopují svou sexualitu v termínech toho, kým jsou, tedy ve smyslu vnímání sexuality jako identitární kategorie.

3. Jaký vliv mají společenské normy na utváření identity žen, které mají s polyamorií zkušenost, a jak se ve společnosti projevuje stigmatizace polyamorie?

Touto výzkumnou otázkou se pokusím zjistit, zda ve společnosti dochází ke stigmatizaci polyamorních žen a jakým způsobem k tomu dochází. Důvody pro to, proč lze polyamorii jako takovou chápat jako stigma, jsem představila v podkapitole zabývající se stigmatem, tudíž by na určení toho, zda je polyamorie stigma či nikoliv nebylo třeba provádět další kvalitativní výzkum a stačila by tato teoretická analýza. Mým cílem však není dokázat, že lze na polyamorii nahlížet jako na stigma, ale chci zjistit to, jaký vliv má toto stigma na ženy mající zkušenost s polyamorií, na jejich běžné životy a na jejich

identity. Cílem je odhalit také to, jak se stigma ve společnosti projevuje a jak se tyto ženy s reakcemi společnosti a svého okolí vyrovnávají.

2.3 Metoda vytváření dat

Jako metodu vytváření dat jsem zvolila metodu individuálních polostrukturovaných rozhovorů s ženami, které mají s polyamorními vztahy zkušenost nebo samy sebe charakterizují jako polyamorní. Tyto rozhovory jsem se souhlasem respondentek nahrávala na diktafon a následně je přepsala. Celkem jsem v období mezi 8. a 22. březnem 2023 provedla devět výzkumných rozhovorů, které trvaly průměrně 87 minut, kdy nejdelší trval tři hodiny a nejkratší 48 minut. Z devíti rozhovorů jich pět proběhlo prezenčně v pražských kavárnách a čtyři proběhly online, jelikož to tak bylo pro respondentky vzhledem k jejich místu bydliště pohodlnější. Respondentky jsem oslovila prostřednictvím příspěvku přidaného v uzavřené facebookové skupině *Polyamory v Česku a na Slovensku*, což je nejpočetnější česko-slovenská skupina čítající 2,2 tisíc členů, která funguje 8 let. Ve svém příspěvku jsem uvedla, že hledám ženy mající zkušenost s polyamorním vztahovým uspořádáním. Také jsem stručně představila projekt mé bakalářské práce a uvedla informace týkající se cílů tohoto výzkumu. Znění oslovovacího příspěvku je obsahem přílohy. Metodou výběru byl v tomto případě výběr úsudkem.

V úvodu rozhovoru jsem své komunikační partnerky znovu seznámila s tématem a cílem této práce, ujistila je, že jsou jejich odpovědi anonymní, a obeznámila je s tím, jak bude s rozhovory dále nakládáno. Po poskytnutí souhlasu s nahráváním rozhovoru jsem respondentky vyzvala, aby se mi krátce představily a popsaly svou cestu k polyamorii. Metoda polostrukturovaného rozhovoru mi umožnila zabývat se předem určenými tematickými okruhy, které vyplývaly z provedené rešerše tématu a výše formulovaných výzkumných otázek, a zároveň své otázky přizpůsobit konkrétním individuálním zkušenostem svých respondentek. Diskusní osnova je součástí přílohy.

2.3.1 Biografie respondentek

Alice

Respondentce Alici je 30 let, má vysokoškolské vzdělání v oblasti psychologie a sociální práce a momentálně žije se svým manželem v Brně. Vedle manžela má ještě jednoho partnera a dříve měla ještě 11 let trvající vztah se ženou.

Barbora

Barboře je 26 let, žije v Praze a studuje sociologii. Momentálně žije jako sólo poly² a udržuje polyamorní vztah se dvěma páry. Oba páry momentálně žijí v zahraničí, a proto mají vztah na dálku. Barbora má také jednoho kamaráda, se kterým udržuje příležitostný sexuální styk.

Cecílie

Respondentka Cecílie pochází z Prahy, je jí 25 let a v současné době studuje psychologii. Žije se svým nesting partnerem³ a spolu s Hannah spravuje instagramový profil zabývající se polyamorií a konsenzuálními nemonogamními vztahy. Od léta loňského roku měla i partnerku, se kterou se však rozešla. Momentálně nemá další partnery.

Dita

Dita je z Prahy a je jí 34 let. Žije spolu se svou manželkou, se kterou se starají o dvě kočky. Dále má respondentka partnera, který má manželkou a dvě děti. Dohromady tvoří čtyřčlennou polykulu⁴, kdy však nemají všichni vztahy se všemi. Věnuje se BDSM.

Ester

Respondentka Ester žije na Slovensku poblíž hlavního města. Je jí 37 let, je vdaná a má dvě děti. Věnuje se BDSM a spolu s manželem mají polyamorní vztah s dalším manželským párem, kdy Ester má vztah s oběma členy této partnerské dvojice.

Františka

Respondentka Františka pochází z Francie, ale v Česku žije od svých 25 let. Má dvě děti, studovala na Sorbonně a její profesí a vášní je restaurování obrazů. Také se věnuje vytváření ilustrací a komiksů o polyamorii a vztazích. V současné době má přítele na dálku a další vztah.

² Sólo poly nebo také sólo polyamory odkazuje k typu praktikování polyamorie, kdy jedinec „má více intimních vztahů, ale má nezávislý a samostatný životní styl. Nemusí žít se svými partnery, sdílet s nimi finance nebo mít touhu dosáhnout tradičních vztahových milníků, ve kterých se partnerské životy více proplétají.“ (WebMD Editorial Contributors, 2021)

³ Nesting partner v polyamorii odkazuje k typu partnera, se kterým jedinec obvykle bydlí a se kterým sdílí majetek, finance a případně se podílejí na výchově dětí.

⁴ Tímto termínem jsou označovány skupiny, které jsou tvořeny jedinci, kteří spolu mají partnerské vztahy a nebo kteří jsou to partneri partnerů.

Gabriela

Gabriela pochází z Olomouce, je studentkou doktorského studia v oboru biologie a pracuje ve službách. Je vdaná a vedle toho má ještě další tři partnerské vztahy. Se svým manželem je 11,5 roku, s prvním partnerem 2,5 roku, se druhým partnerem má vztah na dálku a nedávno začala chodit s novou přítelkyní.

Hannah

Respondentce Hannah je 24 let a pochází z Prahy. Má vystudovanou anglistiku-amerikanistiku a pracuje jako překladatelka. Třetím rokem žije se svým nesting partnerem, se kterým se starají o dvě kočky. Momentálně také udržuje krátkodobý vztah s jiným svým přítelem, který je v České republice pouze dočasně.

Ivana

Respondentka Ivana pochází ze Znojma, je jí 30 let a aktivně se zajímá o politiku. Je rozvedená, ale momentálně má vztah se dvěma muži. Oba její partneři žijí se svými rodinami v Brně, proto je jejich vztah částečně na dálku. Ivana je sekundární partnerkou obou mužů.

2.4 Metoda analýzy dat

Při analýze dat jsem s daty pracovala dle analytického přístupu založeného na segmentaci a kódování. Přepisy rozhovorů jsem si nejprve rozčlenila na dílčí jednotky analýzy dle témat, která se v nich objevovala, a výpovědi si tak roztřídila do různých segmentů. Během tohoto přístupu „dochází k porovnávání mezi jednotlivými jednotkami (segmenty) napříč analyzovanými daty (případy, rozhovory, ale i událostmi, informátory atd.), což umožňuje snadné nalézání pravidelností v datech“ (Novotná et al, 2019, str. 429). V další fázi analýzy jsem se následně věnovala kódování dat, což je „postup, jehož pomocí přidělíme vytvořeným segmentům popisek (někteří autoři užívají metaforu nálepky, jiní razítka), kterým jej charakterizujeme“ (Novotná et al, 2019, str. 430). Během kódování jsem tedy jednotlivé segmenty pojmenovávala předem vytvořenými kódy. Můj přístup byl tedy deduktivní, kdy jsem v datech hledala kódy, které jsem si vytvořila na základě znalostí z teorie a dosavadního vědění o tématu a které odpovídaly i mým výzkumným otázkám. Díky metodě kódování je možné v datech „identifikovat relevantní jevy (jako jsou strategie aktérů, formy jejich interakcí nebo významy přiřádané dění)“ (Novotná et al, 2019, str.

431) a také „koncentrovat příklady těchto jevů“ (ibid.) na jednom místě díky čemuž jsem pak mohla jednotlivé příklady jevů vzájemně porovnávat a hledat v nich společné znaky či rozdíly, která jsem následně interpretovala.

Obecně by se tedy dalo říct, že jsem při analýze dat získaných přepisem rozhovorů jsem postupovala v souladu s radami uvedenými v příručce *Metody výzkumu ve společenských vědách*, kde se hovoří o „pěti základních činnostech“ (Novotná et al, 2019, str. 421), které jsou všeobecně při analýze dat v kvalitativních výzkumech prováděny. Tyto kroky nejsou pevně odděleny, ale v průběhu analýzy dat se obvykle vzájemně prolínají. První činností bylo aktivní pročitání dat, kdy jsem se s daty blíže seznamovala a v souvislosti s tím prováděla druhý krok, tedy zapisování, během kterého jsem si dělala poznámky, jelikož „nestačí totiž pouze data pročitat, ale je také třeba si zaznamenávat své úvahy a komentovat to, co jsme právě přečetli.“ (ibid.). Tyto prvotní úvahy o informacích ve vytvořených datech mi poté posloužily při další analýze. Následující činností byla redukce dat, kdy „z dat vybíráme [data], která se nám jeví jako zásadní pro porozumění výzkumnému problému a která jej pouze dokreslují.“ (Novotná et al, 2019, str. 422). Jelikož je v kvalitativním výzkumu vytvářena spousta dat, byl tento krok důležitý pro to, abych od sebe oddělila ty informace, které jsou podstatné pro zkoumaný výzkumný problém, a ty, které mají spíše doplňující charakter, a data si tím zredukovala. V dalším kroku jsem se věnovala porovnávání získaných dat, kdy tato činnost „spočívá ve schopnosti nejprve vymezit jednotky, které mezi sebou budeme porovnávat, a následně zvolit kritéria, podle kterých tak učiníme.“ (ibid.). Porovnávání probíhalo na základě předem daných kritérií, která jsem vytvořila na základě výzkumných otázek. Porovnávala jsem mezi sebou tedy například části výpovědí respondentek týkající se toho, jakým způsobem se k polyamorii dostaly anebo jak se vyrovnávají s její stigmatizací ve společnosti. Poslední činností bylo pojmenovávání „porovnávaných jednotek a kritérií pojmy, jež je charakterizují“ (Novotná et al, 2019, str. 423).

Vytvořená data je potřeba dále analyzovat, jelikož bez provedení analýzy dat a jejich následné interpretace by data zůstala pouhými výpověďmi. Až na základě interpretace dat máme možnost dozvědět se více informací o povaze zkoumaného jevu a tomu jak mu naši aktéři rozumí a pochopit to, proč jedinci jednají tak, jak jednají, a jaké významy svému jednání připisují. „Data [tedy] představují důkazy, kterými legitimizujeme tvrzení o výzkumném problému, resp. zkoumaném jevu.“ (Novotná et al, 2019, str. 418).

2.5 Etika výzkumu

Jak jsem již zmínila, tak své respondentky jsem před provedením rozhovoru informovala o tématu mé práce, o tom, jak bude s daty získanými během rozhovoru nakládáno, tedy že budou použity pouze pro účely této bakalářské práce, a jak dlouho bude rozhovor probíhat. Jelikož jsem se s respondentkami neznala, v úvodu rozhovoru jsem se jim krátce představila a v rámci navození uvolněné atmosféry jsem respondentky požádala o tykání, s čímž všechny souhlasily. Také jsem respondentkám před začátkem rozhovoru uvedla, že mají možnost rozhovor kdykoliv ukončit nebo na kteroukoliv z mých otázek neodpovídat, čehož žádná z nich nevyužila. Své komunikační partnerky jsem také obeznámila se skutečností, že jsou jejich odpovědi anonymní, kdy jsem veškerá získaná data anonymizovala, aby respondentky nemohly být po vydání práce identifikovány. Jména, kterými respondentky v bakalářské práci nazývám, jsou zcela fiktivní.

3 Praktická část

3.1 Zkušenosti s polyamorními vztahy

V této kapitole analytické části blíže představím výsledky, ke kterým jsem v rámci analýzy provedených rozhovorů došla. Zaměřím se především na to, jak se respondentky k polyamorii dostaly, jak ji definují v souvislosti se svou identitou a svým sebepojetím a jaké významy přiřazují této své zkušenosti. Důležitým tématem je také sexuální orientace a vnímání sexuality v polyamorii.

3.1.1 Cesta k polyamorii

V rámci výzkumných rozhovorů jsem se svých komunikačních partnerek ptala na to, jakým způsobem se k polyamorním vztahům dostaly. Díky tomu jsem od nich získala vyprávění vlastní cesty k objevení polyamorních vztahů a v některých případech i polyamorní identity. I přes to, že jsou jejich narace v mnohém odlišné, lze v nich pozorovat určité vzorce jednání či smýšlení, které polyamorii předcházelo. Na základě analýzy vyprávění mých komunikačních partnerek se mi tak podařilo odhalit dvě odlišné cesty, prostřednictvím kterých se respondentky k polyamorii dostaly.

První popisovanou cestou, kterou lze ve vyprávění respondentek pozorovat, je **cesta k polyamorii skrze aktivní volbu**. V mém výzkumném vzorku byly tři respondentky, které lze do této kategorie zařadit. První z nich je respondentka Dita, která se k polyamorii dostala skrze svou manželku:

„Moje manželka vážně chce být ve více vztazích. Celkem jasně to deklarovala již od začátku, co jsme se potkaly. (...) Jsem v tomhle vztahu proto, že jsme se tak jako potkali, ale kdybych byla v monogamním vztahu, tak bych byla stejně spokojená“ (Dita)

Pro respondentku Ditu tak polyamorie nepředstavuje její součást, ale jedná se spíše o způsob utváření vztahu, který si aktivně vybrala.

Do této kategorie řadím také cestu respondentky Ester, u které však nelze říct, že by si apriori vybrala život v nemonogamním vztahu, jelikož se k polyamorii dostala skrze to,

že se s manželem rozhodli jejich vztah okořenit. Pro respondentku, která žila celý život pouze v monogamních heterosexuálních vztazích, totiž polyamorie nebyla nikdy tématem:

„Nikdy jsem si nemyslela, že budu takhle žít. Vlastně jsem si nikdy ani nepředstavovala a ani nevěděla, že něco takového existuje. Když jsme si s manželem začali hledat nějaké partnery, tak to bylo spíš na zpestření. Děti nám trochu vyrostly a chtělo to nějakou změnu.“ (Ester)

Když se s manželem rozhodli svůj vztah otevřít, tak šlo tedy pouze o ozvláštnění rutiny v manželství a možnost prožít intimitu s jiným mužem, jelikož v sobě Ester cítila zvědavost a touhu objevovat vlastní sexualitu, neboť její jediné sexuální zkušenosti byly s jejím manželem. Ačkoliv respondentka hovořila o otevření jejich vztahu dalším lidem, praktikování otevřeného vztahu bylo v případě Ester a jejího manžela specifické v tom, že nevyhledávali sexuální potěšení každý zvlášť, ale šlo primárně o to si najít manželský pár, se kterým se budou oba setkávat. Respondentka popisovala, jak se skrze otevření vztahu s manželem seznámili s jedním párem, u kterého už nešlo pouze o fyzickou blízkost, ale kdy se objevily i vzájemné pocity náklonosti, což je později přivedlo ke konceptu polyamorie:

„Narazili jsme na pár, který nám po všech stránkách vyhovuje. Přešlo to do citů a potom jsme zjistili, že něco takového existuje. Bylo to takové zvláštní, že může mít člověk rád více než jednoho. A kde je ta hranice? Kde to končí?“ (Ester)

Ačkoli si respondentka Ester vědomě nevybrala život v polyamorii, jako tomu bylo v případě respondentky Dity, řadím jí do této kategorie, jelikož zde vycházím z toho původního rozhodnutí Ester a jejího manžela jejich vztah vědomě otevřít dalšímu páru.

Zajímavá je i situace respondentky Františky, u které lze pozorovat prolínání obou typů narativů popisujících cestu k polyamorii. Ačkoliv respondentka uvedla, že polyamorii vnímá jako aktivní volbu toho, jak chce své vztahy prožívat a utvářet, zmínila se také o svých pochybnostech dohledně monogamie a vzájemné exkluzivity dvou partnerů, které se u ní objevily již v dětství:

„Asi v sedmi letech jsem pochopila, že tatínek maminku podváděl. Moc jsem tomu nerozuměla, ale viděla jsem, že už tam nejsou ty pusinky.“

Navíc to bylo v době, kdy mě doma učili pohádku, že existuje princezna, ale to mi přišlo divné, protože doma to tak nebylo.“

(Františka)

Později, během mládí a dospívání, se nicméně držela monogamních vztahů, jelikož „[si] myslela, že nic jiného než monogamní neexistuje“, kdy se i na deset let usadila s jedním partnerem, se kterým založila rodinu. Po narození prvního dítěte jí partner začal omezovat v práci a celkově popisovala, že měli ve vztahu potíže, které nebylo možné vyřešit, a proto vztah ukončila. Od té doby se Františka zařekla, že v žádném případě nechce monogamní vztah, protože jí vadí představa vztahu, který jí uzavírá v kleci, ze které nemůže utéct a který funguje na principu vztahového eskalátoru, protože „v něm není žádné tlačítko, které by mi umožnilo ten vztah opustit, a když jsem se snažila utéct z toho vztahu, tak jsem spadla a bolelo to“. Uvedla, že jí tento vztah v mnohém ublížil a prohloubil v ní již existující pochybnosti o monogamních vztazích, což jí přivedlo k polyamorii a nemonogamnímu způsobu života. I přes to, že respondentka hovořila o zpochybňování monogamie, řadím její vyprávění o cestě k polyamorii k narativům spojených s aktivní volbou, jelikož sama uvádí, že si po svých negativních zkušenostech s monogamním vztahem polyamorii vědomě zvolila.

Druhá z cest, kterou jsem při analýze odhalila, je úzce spjata s myšlenkou, kterou respondentky ve svém vyprávění často deklarovaly, a tedy **že v nich byla polyamorie a/nebo tendence utvářet nemonogamní vztahy vždy přítomna**. Tato přítomnost se projevovala zejména tím, že si respondentky často vytvářely silné pocity k více lidem současně, kdy vedle svých partnerů cítily silnou náklonost a/nebo sexuální přitažlivost i k dalším lidem. Druhým projevem, který jsem v naracích odhalila, byla existence vnitřního zpochybňování monogamie. Z celkového počtu devíti respondentek jsem tyto tendence vyzpozorovala u šesti z nich.

Pro respondentku Barboru, která uvedla, že se již během dospívání často zamilovávala do více mužů najednou, bylo obtížné setrvat ve vztahu pouze s jedním člověkem. Zmínila se o svých zkušenostech s podváděním, kdy v té době o polyamorii nic nevěděla:

„No nejsme na to hrdá, ale taky jsem trochu jako podváděla, protože se mi stalo několikrát, že jsem se zamilovala do jednoho kluka, pak jsem se

zamilovala do druhého, ale nemohla jsem si vybrat, tak jsem nějakou chvíli chodila s oběma.“ (Barbora)

Způsob, kterým se respondentka Barbora vypořádávala se svými silnými pocity k více lidem současně, odpovídá tomu, jak se k polyamorii dostali i respondenti Barkerova (2005, str. 83) výzkumu, kteří uváděli, že se nejprve „nemohli ubránit podvádění, ale pak si uvědomili, že existuje upřímný způsob, jak mít více vztahů.“

Barbora také během rozhovoru uvedla, že je pro ni neuchopitelný smysl sexuální exklusivity spojené s monogamními vztahy: *„Já jsem nechápala, proč lidi spolu můžou chodit do kina nebo na kávu, dělat spolu jakékoliv další věci, ale ne spolu spát. Co je v tom sexu? Proč je to takhle speciální? A proč to lidi takhle řeší?“*

Dalším způsobem, kterým se respondentky vyrovnávaly s častým zamilováváním se do více osob současně, bylo provozování sériové monogamie, kdy se respondentky zamilovávaly do nových partnerů kvůli čemuž ukončovaly původní vztah a vzápětí začínaly vztah nový. V podstatě se jedná o podobnou situaci, jako kterou si prošla respondentka Barbora, která se také zamilovávala do více mužů současně, ale která svou situaci řešila poměrně nekonvenčním způsobem, kdy své partnery podváděla. Respondentky Cecílie a Ivana se ve snaze podvádění vyhnout uchýlily k provozování sériové monogamie. Cecílie popisuje svou zkušenost následovně:

„A asi tak jako 8 měsíců jsem fungovala tak, že jsem měla velice intenzivní pocity ke dvou lidem a snažila jsem se to nějak potlačit a doufala jsem, že to nějak odejde. Ignorovala jsem to a tak, ale vlastně to fakt nešlo. (...) Nějak jsem měla v hlavě, že nemá cenu si mezi nima vybírat, protože můj život by byl jako horší bez nich. Když jsem se o tom bavila s někým, tak jsem to vnímala tak, jako by se tě někdo ptal „Jaký dítě máš radši?“ nebo „Jakou bys chtěla useknout ruku?“. Nedávalo mi to smysl.“ (Cecílie)

Respondentka tedy ocitla v situaci, kdy se nedokázala rozhodnout, kterého z nich má radši, aby vyhověla společenské normě mít pouze jednoho partnera. Popisovala, že přibližně tři týdny jejich vztah fungoval ve třech, kdy však nikdo z nich nevěděl, jak situaci vyřešit, jelikož nikdo z nich apriori nechtěl mít nemonogamní vztah. Situace dopadla tak, že se původní respondentčin vztah rozpadl a ona navázala nový, monogamní, se zmíněným

kamarádem. Nicméně Cecílie uvedla, že se i nadále dostávala do situací, kdy se zamilovávala do dalších lidí, i přes to, že cítila náklonost i ke svému stávajícímu partnerovi.

„A zase bylo vícero lidí, ke kterým jsem něco intenzivního cítila a věděla jsem, že není fér vůči němu, abych s ním byla. Už to došlo do té fáze, kdy bylo aktuálních hodně lidí a přišlo mi, že není fér s ním být. Tak jsme se rozešli.“ (Cecílie)

I přes to, že o existenci polyamorie věděla již z doby svého prvního vztahu, když nastala situace, kdy se trápila kvůli pocitům k tehdejšímu příteli a zároveň ke svému kamarádovi, do nemonogamního vztahu vstoupila až později se svým současným přítelem. Poslední kapkou pro ni byl vztah, ve kterém její tehdejší partner trval na dodržené vztahové exkluzivity, ale on sám si dopisoval s jinými slečnami. *„To byl jeden z momentů, kdy jsem si řekla, proč si tohle dělám.“ (Cecílie)* Ve své reflexi toto období, než si přiznala, že je polyamorní, popisuje jako začarovaný kruh, kdy se jí stávalo, že se často zamilovávala do dalších lidí:

„Než jsem byla polyamorní, tak jsem byla vlastně sériově monogamní. Ne že bych nezvládala být sama, ale ty vztahy jsem ukončovala proto, že jsem se vždycky zamilovala do někoho jiného a tím pak začala další vztah. Byla jsem pak v takovém kruhu.“ (Cecílie)

Obdobnou zkušenost popisuje i respondentka Ivana, která podle svých slov měla v minulosti vždy klasické monogamní vztahy, které ukončovala, když se objevil někdo nový. *„Většinou to pro mě bylo signálem, když jsem potkala někoho jiného, že to asi úplně nefunguje ten původní vztah.“* Stejně jako Cecílie tak spíše přecházela ze vztahu do vztahu a udržovala tak představu ve společnosti převládající monogamie. Poté ale přišla situace, která to dle jejích slov změnila:

„Pak jsem se zakoukala do mého kamaráda na vejšce. Chvilí jsme spolu, dalo by se říct, randili, ale furt jsem měla ráda toho původního. Tak jsem si říkala, že je to zvláštní, protože jsem si říkala, že teď necítím, že by ten původní vztah byl špatný a že bych o něj chtěla přijít. A v té době vyšel právě nějaký článek o polyamorii, tak si říkám „aha, to asi takhle bude

no“. Pamatuju si, že byl moment, kdy jsem si psala s oběma najednou, a oběma jsem ve stejnou chvíli poslala smajlíka s pusou.“ (Ivana)

Ivana zde tedy popisuje, že došla do bodu, kdy milovala oba muže a bylo pro ni obtížné si kteréhokoliv z nich vybrat. Ačkoliv věděla o existenci polyamorie a cítila jisté souznění s myšlenkami tohoto nemonogamního vztahového uspořádání, vdala se a snažila se vyhovět společenským normám. Její manželství se však vlivem jejího polyamorního nastavení rozpadlo, jelikož pochopila, že její manžel s tímto jejím životním postojem zásadně nesouhlasí:

„Já se chtěla vidat s jinými lidmi a on striktně nechtěl, takže tam už nebyla cesta ke kompromisu, pak už jsem se zařekla, že jsem polyamory a že už to nechci jinak. A že nechci do dalšího vztahu, kde bych byla nucená být jenom s jedním člověkem.“ (Ivana)

Po rozvodu se tedy respondentka zařekla, že už nechce být uzavřená v monogamním vztahu, ale přijala svou polyamorní identitu a s tím spojenou volnost milovat více lidí současně.

Zamilovávání se do více osob najednou komplikovalo život a vedení partnerských vztahů i respondentce Hannah, která již v době dospívání souzněla s některými myšlenkami alternativního prožívání partnerských vztahů: *„Já jsem věděla, že se mi líbí nějaká představa minimálně sexuální otevřenosti.“* Se svou tehdejší partnerkou tak proto otevřely svůj vztah fyzickým aktivitám s jinými lidmi, kdy si však slíbily emocionální exkluzivitu:

„Na začátku jsme si řekly, že fyzický dobrý, ale že se nesmíme do nikoho zamilovat. A já blbá jsem tenkrát souhlasila. Pak se stalo to, že už to nebylo jen o tý jednorázovosti. Zamilovávám se do kamarádů a přesně to bylo tak, že jsem s někým měla tu fyzickou blízkost, ale pak jsem si vytvořila i ty pocity. Měla jsem problém, že se to tý přítelkyni přestalo líbit a řekla, že zavíráme ten vztah.“ (Hannah)

Vlivem toho, že se respondentka Hannah zamilovávala do dalších lidí a porušila tím původní dohodu se svou partnerkou, tak došlo k tomu, že se z otevřeného nemonogamního vztahu stal běžný monogamní vztah. Právě kvůli svým silným pocitům

k jiným lidem se respondentka cítila provinile, jelikož si všímala, že jí její okolí dává najevo, že se tohle ve vztahu nedělá: *„Měla jsem v sobě hrozně internalizovanou tu monogamii a to, že já jsem prostě špatně a že je to moje chyba a že se musím přizpůsobit, protože to, jak funguju, je špatně.“*

V její výpovědi lze pozorovat jak velký vliv mají normativní očekávání společnosti v oblasti partnerských vztahů, kdy si respondentka své pocity náklonosti k druhým vyčítala. Právě i kvůli tomu, že v ní byla zakořeněna myšlenka, že jediná přípustná možnost je milovat pouze jednoho člověka, setrvala v monogamním páru se svou tehdejší přítelkyní. Zlom nastal ve chvíli, kdy si uvědomila, že chová stejně silné city ke svému kamarádovi a kdy v ní začaly rezonovat myšlenky polyamorie:

„Já se k tomu dostala tak, že jsem si nabila hubu a pak jsem si hledala videa na YouTube jakože „5 znaků, že jste možná poly“. A byla jsem jako „jo, asi to tak bude“. Bylo to ale přes velký zatloukání. Už se to nedalo ignorovat, protože jsem byla hrozně nešťastná v tom mono vztahu.“
(Hannah)

I přes to, že Hannah koncept polyamorie znala, v minulosti se s ním neztotožňovala, jelikož popisuje, že měla *„fixní představu toho, že to jsou ty tři lidi, co bydlí spolu a nevěděla jsem, že je to velikánská škála udělej si sám, co se týče vztahů. (...) Myslím si, že jsem to letmo někde zahlídla, ale že jsem to nepochopila.“* Polyamorii jako takovou v sobě tedy objevila když a proto, že se sblížovala se zmíněným kamarádem.

O tom, že si uvědomovala silnou náklonost k více lidem současně, vyprávěla také respondentka Gabriela, která popisuje, že v jejím životě byl moment, kdy cítila větší city ke dvěma mužům současně, o kterých se svému tehdejšímu partnerovi, současnému manželovi, svěřila. Ten byl této myšlence také nakloněn, což vedlo k tomu, že časem, kdy objevili koncept polyamorie, svůj monogamní vztah proměnili na polyamorní. Respondentka tak uvádí, že tím objevila svou identitu, kdy ta praxe, tedy milování více lidí, tak již byla:

„Mluvili jsme třeba o tom, že se nám někdo líbí, že máme nějaké takové kamarády. Jednou jsem přišla já domu, že bych to chtěla posunout do nějaké vyšší roviny, sexuální nebo romantické. Nebo jako v té romantické už to bylo, ale že bych to chtěla realizovat. Dohodli jsme se, že teda jo.“

(...) Moje cesta teda byla ani ne tak k té praxi jako spíš k objevení té identity, protože ta praxe existovala tak nějak vždycky v mém životě.“

(Gabriela)

V rámci těchto narativů je důležitá myšlenka legitimizace polyamorie skrze svou vlastní přirozenost, kdy lze pozorovat, že polyamorie je v těchto příbězích respondentkami vyobrazována jako jejich přirozená součást, která je spjatá s tím, kým jsou. I přes to, že respondentky přímo neodkazují k tomu, že by se jednalo o něco vrozeného, jejich příběhy tuto představu toho, že člověk může být přirozeně nemonogamní, evokují.

Tyto výsledky navíc do jisté míry odpovídají typologii, kterou v souvislosti se svým výzkumem představil Barker (2005). I on na základě odpovědí svých respondentů odhalil, že lze cestu k polyamorii popsat dvěma rozličnými způsoby, tedy skrze pocíťování polyamorie ve svém já nebo skrze „chování, které si lidé mohou vybrat a/nebo na něm pracovat“ (Barker, 2005, str. 83). Barker také ve svých datech objevil, že lze u prvního způsobu spojeného s pocíťováním polyamorie ve svém já hovořit o tendenci zamilovávat se do více osob najednou, kdy jeho respondenti uváděli zejména problém se sklony k podvádění partnerů, a na odlišení se v přemýšlení o partnerských vztazích od většinové společnosti.

3.1.2 Vztahování se k polyamorii

V rámci své bakalářské práce jsem si jako jeden z cílů určila zjistit to, jak ženy polyamorii rozumí a přispět tak k probíhající debatě zabývající se tím, zda je polyamorie spjata s identitou praktikujících nebo zda se jedná spíše o prostředek, pomocí kterého jsou lidé schopni komunikovat své vztahové uspořádání a preference. V rámci provedených rozhovorů, jsem se proto svých komunikačních partnerek ptala na to, jakým způsobem polyamorii ve vztahu ke svému já rozumí. Na základě jejich vyprávění tak v této části představím způsoby, kterými respondentky konstruují význam polyamorie ve vztahu k vlastnímu sebepojetí.

Komunikační partnerky mého výzkumného vzorku měly tendenci definovat polyamorii spíše v souvislosti se svou identitou, kdy celkem šest respondentek deklarovalo, že polyamorie představuje určitou součást jich samotných, která je pevně spjatá s tím, kým jsou. Například Alice uvedla, že „*u mě to [polyamorie] je určitě jako ta identita, protože jsem o tom nikdy jako nepochybovala, vždycky to tam jako uvnitř nějak*

bylo“. Obdobně polyamorii vůči sobě a svému já popisuje také respondentka Hannah, pro kterou je polyamorie něco neměnného, co se neomezuje pouze na její preference v utváření vztahů, ale že je to jistá součást i toho „(...) *jak funguju. Nejen ve vztahu, ale i to, jak vnímám ostatní lidi, jak funguju a cítím, že je to součást mě, které se nezmění*“. Podobnou zkušenost měla také respondentka Barbora, která uvedla, že polyamorie představuje součást její identity, kdy argumentují tím, že je ji nevnímá jako „*druh lifestylu, který jsem si vybrala, ale že je to ve mně. Prostě jak když člověk ví, že je gay už od začátku, tak taky jsem věděla od začátku, že jsem poly.*“

Mezi šesti zmíněnými respondentkami, které polyamorii připojují ke své identitě, byla také jedna, která polyamorii explicitně spojovala nejen se svou osobní identitou, ale také se svou sexualitou. Cecílie tak polyamorii vnímá i v kontextu své sexuální orientace, když říká, že: „*Pro mě je to [polyamorie] součást mojí identity. Je to jako podobný jako sexualita pro mě. Je to podobná součást mé orientace jako to, že jsem bi a to asexuální spektrum*“. Respondentka zde tedy naráží na to, že polyamorie je součástí i její sexuální identity.

U tří respondentek z mého vzorku však polyamorie nepředstavuje součást jejich identity, ale definují ji jinak: „*Pro některé lidi je to [polyamorie], řekněme, orientace, ale já to tak třeba nemám. Mohla bych být třeba v monogamním vztahu, kdyby to nebylo takhle.*“ Respondentka Dita navíc dodává, že polyamorie je „*osobnostní preference. (...) Vnímám to podobně jako je extraverze nebo podobný osobnostní nastavení.*“

Pro respondentku Ditu tak polyamorie představuje spíše nějakou osobní preferenci spojenou s utvářením vztahů a možnost spojení polyamorie se sexuální orientací ve svém případě striktně odmítá. Co je zde také zajímavé, je její postoj k tomu, že by jí nedělalo problém být v monogamně nastaveném vztahu, s čímž by jiné respondentky, například Cecílie nebo Hannah, zásadně nesouhlasily.

Se spojováním polyamorie se sexuální orientací či identitou obecně se neztotožňuje ani respondentka Františka, pro kterou, stejně jako pro respondentku Ester, představuje polyamorie spíše pojmenování vztahu spojeného s určitým způsobem života. Františku tedy polyamorie představuje určitou aktivní volbu spojenou s tím, jak chce daný jedinec vztahy utvářet a prožívat: „*[Polyamorie] není jako orientace, co je v člověku. Ale ta polyamorie je spíš nějaký výběr. Vybíráš si, jak žít ty vztahy a že budeš více vztahů*“.

Způsob, jakým je polyamorie konstruována v souvislosti se svým sebepojetím, není mezi ženami majícími zkušenost s polyamorními vztahy univerzální. Mezi respondentkami nepanuje shoda na tom, zda je polyamorie identita nebo vztahový model a nelze tak jednoznačně určit, že by se u všech lidí praktikujících polyamorii jednalo o identitu. Nicméně, jak naznačují také zjištění v předchozí kapitole, polyamorii je možné uchopovat v souvislosti se svým sebepojetím a osobní přirozeností, jelikož mezi většinou respondentek panuje přesvědčení a pocit, že polyamorie byla vždy jejich součástí, kterou v sobě postupem času a svého dospívání objevovaly. Objevení polyamorie tak představuje pro respondentky mého výzkumu, stejně jako pro respondenty výzkumu, který provedl Klesse (2014, str. 90), „odkaz pro svou identifikaci“. To je ostatně uvedeno i v následující kapitole, kde kromě jiného uvádím, že objevení polyamorie umožnilo některým respondentkám být více autentickými verzemi sami sebe.

3.1.3 Významy přikládání zkušenosti s polyamorií

V rámci rozhovorů jsem se tedy pokoušela zjistit také to, jak respondentky reflektují svou zkušenost s polyamorií a jaké významy této své zkušenosti dávají. V této kapitole tedy představím to, co polyamorní vztahové uspořádání respondentkám přineslo a jaké významy mu přikládají.

Na základě analýzy rozhovorů lze říct, že všechny respondentky vnímají svou zkušenost s polyamorií pozitivně, kdy komunikační partnerky hovořily především o tom, co jim polyamorie v životě umožnila, což lze rozdělit do tří hlavních kategorií. První kategorii označuji jako možnost vytvořit si vlastní podobu vztahu, druhá kategorie se týká svobody být sama sebou a poslední kategorií je uvolnění tlaku souvisejícího s naplňováním potřeb partnera či partnerů.

Respondentkami nejvíce zmiňovaným přínosem polyamorie byla **možnost vytvořit si vlastní podobu partnerského vztahu**, která bude nejen jim ale i všem zúčastněným vyhovovat a která nemusí být v souladu se společenskými normami a očekáváními. Celkově se na významu tohoto přínosu shodlo sedm respondentek, kdy například pro Cecílii představuje polyamorie primárně možnost, jak si vztah takzvaně „ušít na míru“:

„Baví mě na tom to, že v každém tom vztahu si můžeš svobodně rozhodnout, co do něj patří a co ne. A že to není jako automatický, ale všechno reflektuješ. Když jsi poly, tak to není automatický, že spolu

budeme bydlet. Než jsem začala bydlet s přítelem, tak jsem bydlela s jiným člověkem, se kterým jsem randila.“ (Cecílie)

Respondentka Cecílie tak ve své odpovědi oceňovala, že v polyamorii není vztah dán automaticky, ale je třeba si jej upravovat na základě reflexe toho, co danému člověku ve vztahu vyhovuje nebo nevyhovuje. S tím souhlasí také respondentka Františka, pro kterou je jednou z hlavních výhod polyamorie právě absence norem, na základě kterých by byl vztah budován, a vztahového eskalátoru, který by určoval jednotlivé společensky očekávané fáze a směřování vztahu. K možnosti svobodného utváření podoby partnerského vztahu se vyjádřila i respondentka Hannah, která v souvislosti s tím upozornila na důležitost komunikace:

„Tím, že v tý nemonogamii nemáš tyhle linky, tak je to skvělý, ale zároveň je to trochu bordel. Můžeš si dělat, co chceš, ale říkáš si, co budeš dělat. V tý nemonogamii si všechno musíš nalinkovat sama. Taky je tam mnohem víc komunikace, protože tím, že v monogamii máš tisíciletí zajetých vzorců a tradiční rozdělení rolí jako je živitel/pečovatelka, se můžeš tvářit, že o ničem nemusíš komunikovat, protože je přece jasný, jak by to mělo být.“ (Hannah)

Respondentky Dita a Gabriela však zdůrazňují, že tento způsob přemýšlení a dekonstruování partnerských vztahů nelze spojovat výhradně s polyamorií, jelikož takto může reflektovat vztahy kdokoliv. Respondentka Gabriela si je nicméně vědoma, že „to v polyamorii dělají lidi víc“, což zdůvodňuje tím, že lidé v polyamorních vztazích „neberou takový ten vztahový eskalátor jako předepsanou věc a vlastně se ptají sami sebe a těch partnerů na to, jak oni chtějí, jak aby ten vztah vypadal“. Právě možnost vystoupit ze vztahového eskalátoru a svoboda vytvářet si vztah dle svých potřeb byla respondentkami vyzdvihována: „Nejdeš podle těch stereotypů, že ten vztah musí vypadat takhle a takhle. Tady to tak není. Všechno si musíš nastavovat sám.“ (Barbora). Respondentka Barbora, která se identifikuje jako nebinární osoba, ještě navrch k možnosti utvářet si vlastní vztah přidala další význam, který jí polyamorie přinesla, a tedy:

„Na těch vztazích se mi líbí i to, že mě neslovují jako „girlfrined“, ale jako „personfriend“ a hodně se mi líbí, že ten „personfriend“ nemá za sebou nějaké stereotypy a můžu si tuhle roli dělat po svém. Můžu tak být

sama sebou bez nějakých očekávání, že bych se měla chovat jako holka v tom vztahu. Vnímám, že je to nějaká nálepka, která mi dává svobodu ve vztazích a že můžu být sama sebou.“ (Barbora)

Barbora tak vnímá, že jí polyamorie osvobodila od stereotypních genderových představ na základě kterých by od ní mohl bylo v tradičním monogamním vztahu očekáván určitý typ chování. Právě možnost odpoutání se od tradičních genderových rolí byla jednou z deklarovaných přínosů respondentek výzkumu, který provedla také Sheff (2005). Vedle Barbory však více respondentek uvedlo, že se jim na polyamorii velmi zamlouvá nejen to, že mohou o konceptu partnerských vztahů více přemýšlet, ale právě že v nich mohou reflektovat svou pozici a uvažovat nad tím, jakým způsobem jsou vztahy konstruovány i v souvislosti s jejich vlastním sebepojetím a bez nátlaku společenských norem a očekávání. Díky tomuto uvažování o vztazích a nabourávání představ o genderových rolích spjatých s partnerskými vztahy, tak některé respondentky zmiňovaly, že se díky polyamorii cítí svobodněji, jelikož **jim tento vztah umožňuje být více samy sebou**. To je tedy další z významů, které respondenty tomuto nemonogamnímu vztahovému uspořádání připisují.

„Největší přínos pro mě je to, že jsem fakt sama sebou. Dokud jsem fungovala v těch mono vztazích, tak jsem si přišla míň upřímná sama k sobě i k těm lidem, protože se zamilovávám do jiných lidí, nebylo to jen o tom, že by se mi líbili jiní lidi.“ (Cecílie)

Respondentka Cecílie tak promluvila o tom, jak se v monogamních vztazích cítila neupřímná a méně autentická, jelikož musela své skutečné pocity a náklonost k dalším lidem skrývat. Polyamorie jí však umožnila tuto svou stránku volně sdílet, což je něco, s čím se ztotožňuje i respondentka Alice, pro kterou polyamorie znamená:

„vnitřní svobodu v tom, že se nemusím bát jestli splním škatulky, jestli nejsem nějak špatná, když můžu mít ráda víc lidí najednou a tak. Prostě je to takové jako osvobození se od toho, že když mám ráda víc lidí najednou, tak to přece ale není chyba. To je přece normální.“ (Alice)

Polyamorie představuje únik před škatulkami i pro respondentku Hannah, která se v monogamních vztazích dle svých slov cítila „brutálně uvězněná“, protože neměla možnost být sama sebou, což v jejím případě znamenalo stejné sebezapírání sebe a svých pocitů

k jiným lidem než jen ke své partnerce, jako tomu bylo v případě Cecílie. Obě respondentky, Cecílie i Hannah, si tak prošly monogamními vztahy, ve kterých nebylo přijatelné, aby byly samy sebou, jelikož se od nich očekávalo jiné chování, než které jim bylo vlastní. Narážíme tu zde tedy na rozpor mezi virtuální sociální identitou spjatou s očekáváními a představami, která si o nás druzí vytvářejí, a vlastní sociální identitou.

Dalším respondentkami přisuzovaným významem jejich polyamorní zkušenosti je **pocit nižšího tlaku naplnit všechny partnerovy potřeby**, kdy polyamorie dle Cecílie: *„ubírá ten tlak na to, aby ses starala o to, aby partner měl naplněné potřeby. Že prostě když v tom vztahu není něco, co chceš od toho, tak to můžeš mít někde jinde a je to vlastně v pohodě.“*. S tímto tvrzením souhlasí i respondentka Františka, podle které totiž *„jeden člověk nemůže naplnit úplně všechny potřeby“*, a proto považuje za *„lepší, když mu to naplní ta jiná partnerka, než aby tlačil na mě, abych mu to vyplnila já“*. Stejně to vnímá i respondentka Dita, která si uvědomuje, že její partnerka má sexuální potřeby, které však ona naplňovat nechce, a je proto ráda, že jí tyto potřeby naplňuje někdo jiný: *„Já prostě nemám ambice dělat pro ní ty dobrodružný a milostný zážitky. Necítím potřebu, že bych to měla dělat a nevadí mi, že to dělá s někým jiným.“*

Podle respondentky Ester by toto uvědomění si, že jeden člověk nemůže a nemusí splnit vše, co ten druhý od vztahu očekává, mohlo být přínosné i pro monogamní páry, kdy říká, že *„by ten život mohl být krásnější a možná šťastnější pro ty páry, které jsou dlouhodobě nešťastné, protože nemají naplněné ty potřeby“*.

To, jak může rozdělení naplňování potřeb mezi jednotlivými partnery fungovat v praxi, představila respondentka Ivana:

„To se mi na polyamorii taky hrozně líbí, že mám člověka, se kterým mě baví chodit na šifrovačky. A toho druhého partnera to vůbec nebaví, takže ten je rád, že se tam nemusí se mnou trápit, protože mám toho prvního, který tam půjde se mnou. (...) Stejně jako toho prvního baví science muzea, kam s ním chodila manželka s dětma, které to nebere. Takže ta manželka je ráda, že tam s ním nemusí, protože tam s ním půjdu já, protože mě to baví. Je nadšená, že ona má pak volný den nebo tak.“

(Ivana)

Gabriela, která se ztotožňuje s názorem, že polyamorie v určité míře ubírá z jedince tlak spojený se starostí o potřeby toho druhého, však varuje před tím, že v takové situaci:

„Člověk je víc konfrontovaný se svými nejistotami a taky s těmi rozdíly mezi ním a tím partnerem, protože nějaká stránka, kterou člověk má a nesdílí jí s tím partnerem, tak v monogamním vztahu není tolik realizovaná a je spíš potlačena, protože ji nemá s kým ventilovat.“

(Gabriela)

Respondentka tak naráží na to, že vlivem toho, že některou z partnerových potřeb bude naplňovat někdo jiný, tak dochází ke střetu mezi partnery a k uvědomování si některých rozdílů. Když je pak v polyamorním vztahu jedinec svědkem toho, že má jeho partner touhy či zájmy, o kterých jedinec dříve nevěděl, protože je s nimi jeho partner neotevřel, může to v jedinci spouštět pocity žárlivosti.

Respondentky svou zkušenost s polyamorními vztahy jako takovými hodnotily převážně kladně. V jejich odpovědích se mi podařilo identifikovat tři přínosy, které byly respondentkami nejčastěji zmiňovány. Za nejvýznamnější respondentky považovaly možnost vytvářet si partnerské vztahy podle svého, kdy však kladly velký důraz na důležitost schopnosti (sebe)reflexe a komunikace. Některými respondentkami byla vyzdvihována především absence vztahového eskalátoru a s ním spojených společenských norem a očekávání. V souvislosti s tím tak respondentky hovořily o přínosu polyamorie v tom ohledu, že jim umožnila být sama sebou a neplnit očekávání spjatá s genderovými rolemi. V neposlední řadě byl zmiňován také význam v podobě uvolnění tlaku na nutnost naplnit všechny potřeby partnera.

3.1.4 Sexualita a sexuální orientace v polyamorii

Jedním z dalších cílů mé práce bylo odhalení toho, v rámci jakých kategorií sexuální orientace se ženy mající zkušenost s polyamorním vztahovým uspořádáním popisují a zda sexualitu uchopují jako identitární kategorii odpovídající na otázku kým jsou.

Ženy z mého výzkumného vzorku se nejčastěji identifikovaly jako bisexuální osoby, kdy se jako bisexuální označily celkem čtyři respondentky. Dvě komunikační partnerky uvedly, že se identifikují jako pansexuální a rovněž dvě uvedly, že jsou striktně

heterosexuální. Jedna respondentka se označila jako nebinární, ale s tím, že se cítí být také pansexuální. Nicméně i u některých dalších respondentek pouze jedna kategorie k popsání nestačila, kdy některé uvedly, že se momentálně identifikují zároveň jako bisexuální a pansexuální (Gabriela) nebo pansexuální a sapiosexuální⁵ (Alice). Jedna z respondentek však i přes zařazení se do kategorie bisexuální uvedla, že je pro ni obtížné o sobě v rámci těchto kategorií uvažovat a případně se s nimi ztotožňovat, jelikož ve společnosti dané kategorie dostatečně nevystihují její sexuální preference. Zdůrazňovala tak, že pro ni mají větší význam praktiky nežli pohlaví partnera, což v současnosti dostupné sexuální kategorie nezohledňují.

„Dlouho jsem si myslela, že jsem asexuální. Pak jsem došla k názoru, že mě baví BDSM, kde je ta sexualita na to hodně navázaná, ale s tím pohlavím to zase tolik nesouvisí. Takže jsem si říkala, že ta sexualita není moc o tom pohlaví, ale o praktikách. Jenže na to žádná kategorie není. Řekla jsem si, že trochu sedí všechno možný, tak nevím. Já jsem bývala třeba hodně zamilovaná do holek, ale nechtěla jsem s nima spát. Jen jsem do nich byla zamilovaná. Ale na to taky není kategorie. Víš jako, bylo to chaotický.“ (Dita)

Se sexuálními kategoriemi se neztotožňuje ani Alice, pro kterou slouží tyto kategorie pouze jako prostředek usnadňující komunikaci svých sexuálních preferencí okolí. Respondentka svou odpovědí však vyjadřuje názor, že název sexuální orientace nevystihuje její preference, jelikož ona sama je spíše než na oblast sexuality orientovaná na emoce:

„Používám to [sexuální kategorie], aby tomu lidi rozuměli. To je potřeba říct, že jako normálně bych se neškatulkovala, ale pro to porozumění, abych dlouhosáhle nevysvětlovala, jak to mám, tak tu škatulku použiju, abych to nějakým způsobem zkrátila. No a v té orientaci, říkej sexuální, já si myslím milostné. Jakože spíš mi jde o ty emoce než o to fyzické.“ (Alice)

⁵ Sapiosexualita je spojena s jedinci, kteří „jsou fyzicky a emocionálně vzrušování inteligencí. Sapiosexuálové si myslí, že inteligence je nejatraktivnější vlastností a oceňují ji více než vzhled nebo dokonce osobnost potenciálního partnera.“ (Retta, 2022)

I přes to, že v současné moderní společnosti panují tendence konstruovat vlastní identitu v kontextu kategorizace sexuality, zmíněné dvě respondentky, Alice a Dita, o své identitě v souvislosti se svou sexualitou neuvažují. Tyto dvě respondentky se tak vymykají tvrzení Foucaulta (1999), podle kterého je sexualita jedinci uchopována v termínech toho, kým jsou, kdy sexualita jedince představuje určitou identitární kategorii.

V teoretické části zmíněné výzkumy Robinsonové (2009, 2013) nebo Balzariniho et al. (2019) dokládají, že je mezi lidmi praktikujícími polyamorii nejméně obvyklá homosexualita, čemuž odpovídají i výsledky mého výzkumu. Zatímco většinu účastnic výzkumu tvořily bisexuální ženy, žádná z komunikačních partnerek v mém výzkumném vzorku neuvedla, že by se v současné době ztotožňovala s lesbickou sexuální orientací. Homosexualita však byla u některých respondentek deklarována a spojována především s obdobím dospívání, kdy respondentky svou sexualitu zakoušely. Příkladem je respondentka Hannah, která se mimo jiné dříve identifikovala i jako lesba.

„Když mi bylo 13, tak jsem poprvé objevovala to, že jsem queer. To jsem se nejvíc identifikovala s bisexualitou, protože byla nejvíc mainstream. Pak se mi začala víc líbit nálepka pan⁶. Pak jsem měla chvíli období, kdy jsem si myslela, že jsem aromantička, ale tam je hrozně zajímavý, že to souviselo s tím, jak vnímám vztahy. Že tam mám nějakou šedou zónu a vlastně jsem schopná vnímat své kamarády hodně blízkým způsobem. Tak jsem si říkala, že se asi nezamilovávám. (...) Pak jsem přesedlala na lesbickou cedulku. To mi vydrželo celkem dlouho, od 17 do 22 asi. No a teď mám polypansexuální všechno.“ (Hannah)

Toto koresponduje s tvrzením Lisy Diamond (2016), že sexualitu a sexuální orientaci nelze považovat za něco striktně daného, ale je ji třeba vnímat jako něco fluidního, co se v průběhu života může proměňovat. Respondentka Hannah ve svém vyprávění popsala to, jak bouřlivé bylo její hledání vlastní sexuality, kdy lze na jejím příkladu myšlenku Lisy Diamond zřetelně pozorovat.

Jeden z nejradiálnějších příkladů proměny sexuality lze však sledovat u respondentky Ester, která mluvila o tom, že byla celý život výhradně heterosexuální a že měla sexuální zkušenosti pouze s jedním mužem, kterého si později vzala za manžela:

⁶ Pan = pansexuální

„Můj manžel byl můj první sexuální partner. Nečekali jsme až do svatby, ale byl jediný. Potom se ve mně rodily otázky, jaké by to bylo s někým jiným.“ Právě tato respondentčina zvědavost spojená s objevováním vlastní sexuality jí a jejímu manželovi otevřela cestu k otevřenému vztahu a později i k polyamorii. Respondentka uváděla, že ji v minulosti ženy nikdy nepřitahovaly a ani nikdy o své heterosexuality nepochybovala, tedy do doby, než se začali s manželem stýkat i s jinými páry.

„Před tímto párem jsme měli jiný pár na sexuální setkávání a až tam jsem si to uvědomila. Já jsem nikdy nevyhledávala vztah se ženou a nějak to přišlo. Ta bývalá i současná žena jsou bisexuální, tak se to ke mně dostalo. Jako bych se nechala strhnout.“ (Ester)

Díky tomu, že se jí naskytla příležitost mít sexuální zkušenost se ženou, tak v sobě respondentka objevila, že ji sexuálně přitahují nejen muži, ale i ženy a že je tedy bisexuální.

O fluiditě vlastní sexuality však hovořilo více respondentek mého vzorku. Víceméně všechny respondentky, kromě dvou, které se celý život ztotožňují s heterosexuality, si během svého života prošly různými fázemi, ve kterých se jejich sexuální preference proměňovaly. Nicméně i jedna ze dvou zmíněných heterosexuálních žen mého vzorku si připouští možnost, že by se případně mohla i její sexualita v čase proměnit: *„Občas říkám, že jsem na 99 % hetero a že si tam nechávám to jedno procento, protože člověk nikdy neví. Ale i tak to tam opravdu cítím daně a jasně. Muži mě velmi přitahují.“* (Ivana)

3.2 Stigmatizace polyamorie

Ve svém výzkumu jsem se zabývala otázkou, jakým způsobem dochází ke stigmatizaci polyamorie v českém prostředí a jak se stigmatizace následně promítá do utváření identity žen, které mají s polyamorií zkušenosti. Jelikož má stigmatizace více dimenzí, které se promítaly do vyprávění mých komunikačních partnerek, tak jsem rozlišovala mezi *projevy stigmatizace, vlivy stigmatizace a vyrovnávání se se stigmatizací.*

3.2.1 Projevy stigmatizace

Ve veřejných debatách, zejména těch probíhajících na sociálních sítích či případně v diskusních fórech na internetu, bývá polyamorie a její myšlenky v mnoha případech kritizována. Během rozhovorů s respondentkami jsem se jich proto dotazovala na to, s jakými reakcemi týkajícími se polyamorie a polyamorních vztahů se setkávají a to nejen na internetu, ale i v osobním životě. Téměř všechny respondentky uvedly, že se v osobním životě s negativními reakcemi neseťkávají v takové míře, jak by se možná dalo očekávat, a v jaké se s nimi setkávají při čtení komentářů na sítích či v internetových diskuzích, kde bývá polyamorie mnohem více zdrojem pobouření. Na základě provedených rozhovorů jsem identifikovala tři typy projevů stigmatizace polyamorie, kterými jsou stereotypizace, která je spjata zejména s projevy v podobě negativních komentářů, dále pak distinkce a také jistá míra diskriminace.

Právě negativní komentáře jsou dle výpovědí respondentek jedním z hlavních zdrojů stereotypizace a stigmatizace, kterým polyamorie a lidé v tomto typu partnerského vztahu čelí a se kterými je možné se nejčastěji setkat. Jedná se však primárně o komentáře a vyjádření, která lidé píšou na sociálních sítích, jelikož samy respondentky uváděly, že v osobním životě se setkávaly spíše se zvědavými pohledy nebo se zájmem o vysvětlení, když o svém vztahovém uspořádání někde promluvily.

Jedním z nejčastějších způsobů, kterým je dle respondentek polyamorie společností degradována, je **přirovnávání polyamorních vztahů k nevěře**. Komentář „*je to jenom převlečená nevěra*“ (Hannah) je dle jejich vyprávění jeden z těch nejobvyklejších. Toto srovnání polyamorie, tedy nemonogamního vztahového uspořádání založeného na vzájemné upřímnosti, otevřenosti a především souhlasu všech zúčastněných, spolu s nevěrou, která je založena na utajování mileneckých vztahů před partnerem, což je v rozporu s hlavními myšlenkami polyamorie jako takové, v respondentkách vzbuzuje silné emoce:

„To mě hodně rozčiluje, když oni zneužívají hezký slovo a hezký nápad, který je hodně etický, na něco, co není vůbec etický.“ (Františka)

„Rozešli jsme se, když jsem byla ve fázi, kdy už bylo těžký to potlačovat a já jsem si říkala, že bych ho asi podvedla nebo udělala nějakou blbost, kdybych s ním dál byla. (...) Já toho člověka respektuju a nechtěla jsem

mu ublížit. A proto právě je pro mě zraňující, když to lidé spojují s nevěrou.“ (Cecílie)

Obě respondentky tak svou odpovědí odmítají toto srovnávání, kdy vyzdvihují etický prvek polyamorie, který podle nich u podvádění chybí. Právě kvůli negativnímu pohledu společnosti na nevěru, kdy je například dle výzkumu Grunt-Meyera a Campbella (2015) na podvádění ve vztahu nahlíženo mnohem negativněji než například na otevřený vztah nebo swingers, je zaměňování polyamorie za nevěru jednou z významných příčin prohlubování míry stigmatizace polyamorie ve společnosti (Cardoso et al., 2021).

Zajímavý pohled na tuto problematiku nabízí respondentka Dita, která v jedné ze svých odpovědí hovoří o tom, že je obtížné určit hranici mezi tím, co je polyamorie a co je už nevěra, jelikož jsou případy, kdy lidé na nabídku polyamorního vztahu kývnou pouze ze strachu ze ztráty partnera. Sama je toho názoru, že takový vztah by neměl být považován za polyamorní, jelikož se polyamorie zakládá zejména na vědomém a informovaném konsenzu mezi partnery, ale na základě své zkušenosti ji moc nepřekvapuje, že dochází k této asociaci polyamorie s nevěrou:

„Tak ona to často je taková divná nevěra. To je právě ten problém. Někteří lidi to k tomu přirovnávají, protože o tom moc neví. Ale spousta polyamory vztahů, co jsem viděla, tak to vážně byla taková tolerovaná nevěra, protože ten člověk s tím nebyl v pohodě. Znáám manželský pár, kde ta manželka řekla: „No, nelíbí se mi to, ale jestli musíš, tak si teda běž.“ a takhle to trvalo rok. A to není nevěra. Nebo je? Já nevím.“ (Dita)

Dalším stereotypem, který je dle výpovědí mých komunikačních partnerek s polyamorními vztahy spojován, je názor, že **se jedná o momentální trend**:

„No třeba říkali, že „to tě přejede“. Že je to vlastně jenom nějaká fáze.“ (Barbora)

„(...) že chceš být prostě moderní a in. Že je to moderní a děláš to proto, abys to o sobě mohla říkat a být cool. Ale s takovým tím despektem. Takový to: „Ty to děláš, abys byla zajímavá.“ To nevím teda. Jakože je to fakt spousta práce a to by mi za to nestálo. To bych chtěla být zajímavá jinak.“ (Dita)

Tento stereotyp je dle některých respondentek také spojován s představou mládí a jistého experimentování, obdobně jako to bývá vnímáno v souvislosti se sexualitou a sexuální orientací:

„Je to úplně porovnatelný jako s tou orientací. To člověk taky říká, že v pubertě je to trend nebo že objevuješ. Nebo taky: „To tě přejde.“ a takový ty věci.“ (Alice)

„To právě taky často slycháš: „No ve dvaceti si to může dovolit, ale až bude mít děti...“ (Dita)

„Mně osobně bylo řečeno: „Ty seš jenom mladá.“. Nebo ještě že je to to, co děláš, než si najdeš toho jednoho, se kterým se usadíš.“ (Hannah)

„Taky slyším: „To je jen proto, že jsi ještě nenašla toho pravého.“. Na to říkám: „Dejte mi pokoj s tím pravým, já už jsem zjistila, že je to nebezpečný. Takhle se cítím lépe“.“ (Františka)

Právě poznámky, kterými někteří lidé označují polyamorii jako určitou životní fázi, která předchází usazení se s jedním partnerem ve stabilním monogamním vztahu, o naší společnosti a jejím nastavení mnohé vypovídají. Tyto komentáře totiž naznačují, že představa romantické lásky, tak jak ji popisuje Giddens (1992), je v naší západní společnosti stále zakořeněna a lidé tak očekávají, že ostatní budou ideu „najít si toho jediného pravého partnera“ následovat. Skutečnost, že polyamorie toto sdílené očekávání spojené s nalezením té jedné opravdové lásky nabourává, když říká, že je možné a dokonce přípustné milovat více lidí současně, vede k prohlubování její stigmatizace.

V souvislosti s tím, že ve společnosti panuje představa, že je možné milovat pouze jednoho člověka, dochází také k ponižování a zpochybňování lásky a jejích projevů mezi partnery v polyamorních vztazích. Respondentky hovořily o tom, že se setkaly se stereotypními představami, ve kterých byl celý **koncept polyamory vztahů ponižován pouze na sexuální rovinu:**

„To, že jsou ty vztahy strašně sexualizované a že předpokládají, že to, že jsi poly znamená, že spíš se čtyřma různýma lidma každé týden.“ (Cecílie)

„Celkově že je to jenom o sexu, že je to nezodpovědný, že to není tak vážný, protože tam těch lidí je víc, tak tam je asi představa, že asi každému dáváš 20 % a ne těch 100 % tomu jednomu. A že poly lidi mají víc pohlavně přenosných chorob.“ (Hannah)

Kromě Hannah i další respondentky zmiňovaly komentáře a reakce společnosti, ve kterých je nebo jiné jedince praktikující polyamorii lidé obviňovali z toho, že svého partnera nemohou dostatečně milovat, pokud mají další vztahy:

„Jo ještě že nejsem dostatečně zamilovaná. Že kdybych toho člověka milovala dost, tak mi stačí ten jeden člověk. Že to značí to, že ten vztah není dostatečně dobřej a silnej. Že je míň vážněj, hodnotnej, že je tam míň lásky a respektu, ale přitom mám pocit, že je to naopak.“ (Cecílie)

„Někde jsem slyšela, že já miluju míň ty partnery, když není jednom jeden. Jako kdyby to [láska] byl dort, který můžeš rozdělit.“ (Františka)

Zde respondentka Františka zpochybňuje předpoklad romantické lásky, že lze milovat pouze jednoho člověka, když hovoří o tom, že se láska nedělí jako koláč. Podobně se k těmto stereotypům vyjádřila i Ivana, podle které je třeba si uvědomit, že je možné milovat více lidí najednou:

„Stejně jako člověk může mít rád víc kamarádů, členů rodiny nebo může mít víc děti a všechny má rád stejně nebo nějakým způsobem, tak stejně láskyplně a intimně může mít rád víc lidí.“ (Ivana)

Znovu se tedy dostávám k názoru McCullougha a Halla (2003), kteří tvrdí, že láska je nevyčerpatelným zdrojem.

Některé respondentky se kromě výše uvedeného setkaly také s negativními komentáři a stereotypními představami podle kterých **polyamorie představuje ohrožení pro děti, instituci rodiny a pro tradiční hodnoty** spjaté s monogamním vztahovým uspořádáním:

„Jak to abnormální a úchylné, tam dokonce někdo psal. Taky tam bylo něco o tom, jak se rozpadají tradiční hodnoty a rozpadá se rodina a

malují tam dystopickou budoucnost na základě toho, že lidé nechtějí být monogamní.“ (Gabriela)

„Nebo třeba to, že dítě, když bude vyrůstat s poly rodičema, že bude trpět. Na to už jsou výzkumy, že opravdu ne.“ (Hannah)

Vlastní osobní zkušenost s tímto typem komentářů mají například respondentky Dita a Františka, které mají ve svých polykulách děti. Dita je kmotrou potomků svého partnera a Františka má sama dvě děti.

„Že to třeba rozbije tu rodinu, kde jsou ty děti a že na to potom doplatí ty děti. Samozřejmě je pro všechny nejhorší, když je tam dítě. Jakože, co si dělám já, tak to je všem jedno, ale moje kamarádky, kterým je všem kolem 30 a mají malé děti, tak ty to jako hodně vnímaly.“ (Dita)

Ve své odpovědi respondentka zmiňuje, že se její kamarádky při zjištění jejího vztahového uspořádání bály zejména o blaho dětí a o stabilitu nukleární rodiny, jejíž existenci vnímaly jako ohroženou vlivem polyamorie. I přes to, že si respondentka sama uvědomuje, že toto může v určitém smyslu pro děti představovat riziko, tak uvádí, že to pro ně není tématem: *„Vůbec to neřeší. To se vždycky všichni ptají, ale těm dětem jsou jedno tyhle věci.“* Navíc tuto situaci připodobňuje ke svému dětství, kdy se její rodiče rozvedli a matka si hledala nového partnera:

„Třeba moje máma se rozvedla, když jsem byla malá, když mi bylo pět, a pak si hledala nějaký nový partnery. Kolem mých 11 si už našla někoho na trvalo, ale kolem mých 5 a 11 taky měla nějaký vztahy a pamatuju si zpětně, že jsem to vůbec neřešila a bylo mi to jedno. Ty děti to řeší miň, než bys čekala. Oni prostě chtějí, aby si s nima někdo hrál. Chtějí nějakou tu stabilitu, ale tohle je jim jedno.“ (Dita)

Polyamorními rodinami se zabývá například Sheff (2014), která na základě svého 15 let probíhajícího etnografického výzkumu mezi polyamorními rodinami s dětmi došla k závěru, že polyamorní rodiny mohou mít v některých aspektech pro děti více výhod než je tomu v tradičních rodinách. Zatímco problémy řešené v polyamory rodinách, jako je „emocionální bolest ze ztráty významného dospělého po rozchodu“ (Sheff, 2014, str. 231)

nebo „přeplněná domácnost“ (ibid.) se dle jejího výzkumu jen velmi málo odlišují od problémů, kterým čelí tradiční nukleární rodiny, u polyamorních rodin lze pozorovat spíše určité výhody, které v těch tradičních nejsou nebo nejsou v takové míře. Mezi hlavní benefity spojené s polyamorními rodinami tak Sheff (2014, str. 205) řadí „upřímnost a emocionální intimitu mezi členy rodiny a řadu výhod spojených se zvýšenými zdroji, které přicházejí s více dospělými v rodině, jako je více peněz, (...) více pozornosti pro děti a větší množství vzorů pro děti.“ Nelze tedy jednoznačně tvrdit, že vyrůstání v polyamorní rodině je pro dítě výlučně škodlivé a že se tím boří celá instituce rodiny.

Dalším typem projevu stigmatizace polyamorie, který jsem analýzou rozhovorů odhalila, je **distinkce**, kdy se lidé preferující monogamní vztahové uspořádání určitým způsobem distancují od lidí, kteří preferují polyamorní vztahy. Jak jsem již uvedla v teoretické části této práce, tak distinkce představuje jeden z komponentů stigmatu, se kterým ve své rozšířené definici stigmatu přišli Link a Phelan (2001), a který odkazuje k vytváření rozdílu mezi „námi“ a „jimi“. Tuto tendenci lidí s většinově přijímaným pohledem na formování partnerských vztahů rozlišit „své“ a „jejich“ pojmání vztahu lze vnímat z reakce „*To bych fakt nemohla*“, kterou nezávisle na sobě zmínily čtyři respondentky mého výzkumného vzorku.

„Kdybych měla říct jedno, tak: „To bych fakt nemohla“, protože to je fakt ta nejčastější věta, kterou slyšíš pořád. A vlastně to ti lidi myslí hrozně dobře a chtějí ti tím říct, že „oukej, není to pro mě, ale you do you“. Ale když to slyšíš 100krát, tak máš chuť něco rozbít.“ (Cecilie)

Tímto vyjádřením toho, že oni nebo ony by takový vztah mít nemohli, tak vytvářejí určitou představu odlišnosti a upozorňují tak na rozdíl, který mezi nimi je a který je dám tím, jak jednotliví aktéři formují a prožívají partnerské vztahy. Respondentka Ivana uvedla, že v tomto vyjádření cítí i určitou míru odsouzení, což jí zraňuje: „*je to trochu nepříjemný, ale oni to mají jinak. Musím to občas trochu rozdýchat.*“

Posledním a respondentkami zároveň nejméně zmiňovaným projevem stigma byl pocit určité **diskriminace**, kterou mohou lidé praktikující polyamory vztahy vnímat.

„I třeba to, že u manželství máš to, že můžeš za někým do nemocnice a vědět jeho diagnózu, můžeš vyzvedávat děti, sdílet majetek. Kdyby se ale

mělo počítat s tím, že najednou tam za tebou přijde do té nemocnice někdo třetí, to by se musel překopat celý systém a přemýšlení.“ (Hannah)

Respondentka Hannah tak ve své odpovědi naráží na to, že v porovnání s manželským sňatkem jsou polyamorní vztahy v určitých aspektech znevýhodněny. Zmiňuje zde tedy rozdíl v přístupu k určitým výhodám, které jsou spjaty primárně s institucí manželství, jako je kupříkladu společné jmění manželů nebo přístup k diagnóze partnera či partnerky. Jedná o podobné situace, ve kterých se cítili být diskriminováni například respondenti výzkumu autorek Henrich a Trawinski (2016) nebo které zmiňuje Tweedy (2011). Nicméně je třeba zmínit, že žádná z respondentek neuvedla, že by se cítila být zákonem či jakýmkoliv jiným způsobem diskriminována kvůli svému neobvyklému vztahovému uspořádání.

Při analýze provedených rozhovorů se mi tedy podařilo odhalit tři typy projevů stigmatizace, se kterými se mé respondentky setkaly nebo setkávají. Prvním a nejohrovenějším typem byly projevy spojené se stereotypními představami, se kterými se respondentky setkávaly zejména na internetu. V těchto komentářích byly reprodukovány některé stereotypní představy, které ve společnosti o polyamorii panují, jako je představa, že je to vztah pouze o sexu a chybí v něm láska, nebo že polyamorie jen jiné označení pro nevěru. Druhým typem projevů stigmatizace polyamorie je vytváření určité distinkce mezi osobami v polyamorních a monogamních vztazích, kterou lze pozorovat v reakci „*To bych fakt nemohla.*“, kterou některé respondentky často slýchají v návaznosti na své odhalení se. Posledním typem, kterým se stigma ve společnosti projevuje, je diskriminace, kdy si některé respondentky například uvědomují, že všechny jejich vztahy nebudou moci nabýt právní moci, jelikož je v Česku povolen sňatek pouze s jednou osobou. I přes to, že jsou možnosti lidí v polyamorních vztazích v některých směrech omezeny, respondentky neuvedly, že by se ony samy cítili být jakkoliv diskriminovány.

3.2.2 Vlivy stigmatizace

Ačkoli některé respondentky uvedly, že se s projevy stigmatizace osobně v běžném životě téměř vůbec neseťkávají, i tak lze z jejich vyprávění pozorovat to, jakým způsobem je stigma spjaté s polyamorií ovlivňuje v jejich vlastní sebe prezentaci. Tím, že je polyamorie ve společnosti stále opředena závojem mýtů a předsudků, které jsou jedním z hlavních zdrojů stigmatizace jedinců praktikujících polyamorní vztahy, může mezi

praktikujícími docházet ke strategickému odhalování či zatajování svého vztahového uspořádání. Dle Balzariniho et al. (2017) tak kvůli obavám z negativního přijetí jejich polyamorních vztahů tito lidé své vztahy a případně i polyamorní identitu záměrně skrývají. O tom hovoří například respondentka Hannah, která uvedla, že na ní samotnou má stigmatizace polyamorie v podobě předsudků a negativních komentářů na sociálních sítích degradujících polyamorii vliv především v tom, jak moc chce na veřejnosti vystupovat jako polyamorní:

„Jak jsem občas něco četla, že „zase nějaký výdobytek ze západu“, „tohle to je jenom tolerovaná nevěra“ a tyhle kecy, tak je to takový, že pak to ovlivňuje to, jak moc se chci prezentovat jako poly. Nebo i než to někomu řeknu, tak je tam taková ta myšlenka „jak na to ten člověk bude reagovat?““ (Hannah)

Respondentka tu tedy zmiňuje obavy z toho, jak bude její polyamorní identita lidmi v jejím okolí přijata, což má následně vliv i na její sebe prezentaci a to, jaké informace o sobě sdílí. Je tedy patrné, že před odhalením této své polyamorní identity někomu novému, se v respondentce rodí pochybnosti a strach z případné odezvy. Podobnou zkušenost popisují i respondentky Gabriela, Ivana a Barbora, které své polyamorní identity skrývají zejména ve svých zaměstnáních.

O své zkušenosti s vlivem stigmatizace na svou sebe prezentaci promluvila tedy i Barbora, která svou polyamorní a nebinární identitu tají mezi svými kolegy: *„V práci to neříkám nikomu. V práci to schovávám tuhle svou identitu, protože mám pocit, že tam pracují lidé, kteří jsou spíše konzervativní.“* Ve svém zaměstnání tak tato respondentka skrývá své já, jelikož si uvědomuje riziko případných negativních reakcí. Toto riziko lze vysvětlit existencí rozporu mezi skutečnou sociální identitou respondentky a její virtuální sociální identitou, která vzniká na základě prvního dojmu a je spojena s očekáváními, které od ní druzí mohou mít. V tomto případě respondentka vnímá, že je od ní očekáváno, že je heterosexuální ženou mající výhradně monogamní vztah. Kdyby svou skutečnou sociální identitu odhalila, mohla by jí tak dle Goffmanovy teorie hrozit stigmatizace způsobena nenaplněním daného souboru očekávání, která jsou s její osobou spjatá.

Podobnou situaci lze pozorovat i u respondentky Gabriely. Ta ve svém vyprávění sice mluvila o tom, že se snaží být o sobě a svých vztazích otevřená a nic neskrývat, ale i

přes to si uvědomuje, že několikrát o sobě tuto skutečnost cíleně zatajila. V prvním případě to bylo z toho důvodu, že nechtěla udělat špatný první dojem na své nové kolegy: *„Chvilí jsem čekala, protože jsem to na sebe nechtěla hned prásknout v práci. Nechtěla jsem, aby to byl první dojem, který o mě někdo má“*. Dalo by se tedy říct, že se zde respondentka snažila vyhnout stigmatizaci své osoby, jelikož nechtěla v počátku sociální interakce s novými lidmi a v novém prostředí popřít představy a očekávání, která od ní noví kolegové mohli mít, tím, že by svou virtuální sociální identitu hned v úvodu narušila svou skutečnou sociální identitou.

Ve druhém případě zmínila svou dobrovolnickou činnost, kde svou polyamorní identitu tají před postarší paní, které pomáhá. Uvedla, že paní záměrně nespécifikuje nic o svých vztazích, protože by jí tím mohla rozrušit: *„Nepochopila by to nebo by si kvůli tomu dělala starosti. Ona je taková vřelá a dělala by si starost o mě, což bych byla nerada“*. Takže i přes to, že sama hovoří o tom, že je o svých vztazích otevřená, tak jsou v jejím vyprávění momenty, ve kterých lze pozorovat, že si vědomě více hlídá, co a komu o sobě a svém vztahovém uspořádání prozradí.

Na základě získaných odpovědí je tedy možné říci, že obava z negativního přijetí polyamorní identity jejich okolím je v samotných respondentkách zakořeněná natolik, že si automaticky více hlídají to, jak před ostatními samy sebe prezentují. Vlivem stigmatizace polyamorie ve společnosti tak mezi mými respondentkami dochází ke strategickému nakládání se svým stigmatem, kdy se respondentky snaží záměrně kontrolovat některé informace, které o sobě a svých vztazích sdílejí.

Specifickým případem mého výzkumného vzorku je pak situace respondentky Ester, která žije na Slovensku poblíž hlavního města a která dle svých slov vede *„takový jakoby dvojitý život. Na venek, hlavně před rodinou, to nemůžeme veřejně ukázat, takže jsme jakoby v takovém dvojitém životě.“* Přiznává tak, že se svým vztahovým uspořádáním na veřejnosti tají, jelikož má strach z toho, že by tento její způsob života nebyl společností přijat natož pochopen. Respondentka tuto svou obavu ze zveřejnění svých vztahů dává i do kontextu s rozšířením náboženského vyznání v zemi:

„Myslím si, že je to kvůli tomu, že je u nás mnoho lidí věřících. Já jsem tedy také věřící, ale nevnímám to jako nějakou nevěru nebo smilstvo nebo že dělám něco špatně, když to děláme spolu s manželem. Nedokážu si však představit, jak by se s tím moji rodiče, hlavně můj otec,

vypořádali a pochopili, jak můžeme takhle žít. A myslím si, že to takhle vnímá mnoho lidí, a proto se s tím nechtějí přiznávat.“

Respondentkami z českého prostředí byl kontext náboženské víry zmíněn pouze jednou a to velmi okrajově respondentkou Alicí pocházející z moravské vesnice. Alice uvedla, že během jejího dospívání, kdy randila s dívkami, bylo některými obyvateli této vesnice na její lesbické vztahy nahlíženo skrz prsty, ale v současné době, kdy má polyamorní vztahy, se však nesetkala s žádným odsuzováním ani poznámkami. A to ani při práci pro křesťanskou charitativní organizaci, kde o jejím vztahovém uspořádání věděli:

„Jakože jo, křesťanská organizace, tady se to furt ještě bere na té Moravě tak jako dost, ale můj tým, to byli úplně neznabozi. Ale úplně všichni v pohodě. Znají všechny, jako oba dva [partnery], a ještě si dělali vždycky srandu, kterej chlap přijde na akci a tak.“

Příčinou tohoto zmíněného rozdílu v přístupu k nemonogamnímu vztahovému uspořádání v Česku a na Slovensku by tedy mohla být náboženská struktura obyvatelstva, kdy určitá tendence být více tolerantní vůči polyamornímu způsobu života může být v českém prostředí způsobena tím, že je česká společnost více ateistická nežli ta slovenská. Dle dostupných výsledků sčítání lidu je mezi zmíněnými zeměmi totiž signifikantní rozdíl v procentuálním zastoupení věřících, kdy přibližně 70 % obyvatel Slovenska je věřících (Štatistický úrad SR, 2021), zatímco v Česku náboženskou víru deklarovalo pouhých 18,7 % obyvatel (Sčítání lidu, domů a bytů, 2021). Větší zastoupení věřících a s tím související uznávání hodnot spjatých s kázáním římskokatolické církve, ke které se na Slovensku hlásí 55,8 % obyvatel (Štatistický úrad SR, 2021), tak může být důvodem toho, proč se o polyamorii na Slovensku nemluví. I přes to, že na území Slovenska není polyamorie tématem a není tedy opředena stereotypními představami a negativními komentáři v takové míře jako je tomu u nás, tak i tak má respondentka Ester obavu z odhalení toho, že mají spolu s manželem vztah s dalším manželským párem.

V Česku je situace jiná možná i z toho důvodu, že polyamorie je zde součástí veřejného diskurzu již několik let a to zejména díky otevření tohoto tématu herečkou Terezou Těžkou na konci roku 2020. To, že se zde o polyamorii více mluví, však neznamená, že by tu byla polyamorie všeobecně přijímána, což také dokládají zkušenosti respondentek se stigmatizací zmíněné v předchozí podkapitole. Stále se totiž jedná o

způsob utváření a prožívání partnerských vztahů, který odporuje monogamnímu nastavení společnosti, což má za následek to, že je polyamorie mezi některými lidmi negativně komentována.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že stigma ve společnosti respondentky ovlivňuje primárně jejich prezentaci sebe a svých vztahů, a že pro vnímání stigma může být zásadní i kontext prostředí, ve kterém se jedinec nachází. Otázkou však zůstává, zda je příčinou toho, že je mezi Českem a Slovenskem rozdíl v přijímání polyamorie, spíše ateistické složení českého obyvatelstva nebo skutečnost, že na Slovensku se s tímto typem partnerského vztahu doposud ještě nikdo veřejně známý nepřiznal a nenastolil tím agendu jako tomu bylo v případě českých médií po coming outu herečky Terezy Těžké⁷.

3.2.3 Vyrovnávání se se stigmatizací

V rámci svého výzkumu jsem se mimo jiné pokusila zjistit také to, jakým způsobem se respondentky se stigmatizací polyamorie ve společnosti vyrovnávají. Na základě provedené analýzy se mi podařilo odhalit čtyři hlavní strategie, které respondentky pro účely vyrovnání se se stigmatizací volí. Patří sem taktika týkající se strategického odhalování polyamorie, dále strategie související s vytvořením vlastní sociální bubliny, ve které se respondentky cítí bezpečně, vyhýbání se negativním komentářům a v neposlední řadě také snaha „bojovat“ proti stigmatizaci a stereotypizaci polyamorie.

V předchozí kapitole jsem se zabývala tím, jaký vliv má stigmatizace polyamorie ve společnosti na mé respondentky, kdy jsem odhalila, že **stigmatizace polyamorie ovlivňuje zejména způsob jejich sebeprezentace**, kdy si respondentky více hlídají komu a jaké informace o sobě a svých vztazích poskytují. Na základě tohoto zjištění jsem se rozhodla prozkoumat jejich motivace pro odhalení či utajení polyamorie a význam daného sociálního kontextu, ve kterém odhalení či utajení zvažují.

Jason Orne (2011, 692), který přišel s konceptem *strategic outness*⁸ mezi hlavní strategie, ze kterých mohou lidé při strategickém odhalování se volit, řadí „přímé odhalení,

⁷ Tomu, jak se Tereza Těžká svým vystoupením s polyamorními vztahy zasadila o jistou proměnu pojmání polyamorie ve veřejném prostoru se budu věnovat v kapitole zaměřené na otázku normalizace tohoto vztahového uspořádání v České společnosti.

⁸ Strategic outness oproti konceptu coming out zohledňuje kontext a kontinuitnost tohoto procesu – představuje tak „kontextové a kontinuitní řízení identity, ve kterém lidé nejsou nikdy úplně „out“ nebo úplně „closeted“. (Orne, 2011, str. 698)“ Jinými slovy se tak jedná o proces neustálého vyhodnocování toho, zda se v daném sociálním prostředí odhalit nebo neodhalit, kdy jedinec zvažuje mnoho proměnných.

aktivní skrývání, nepřímé stopy nebo spekulace“. V případě mých respondentek byly při odhalování svého vztahové uspořádání voleny zejména první dvě strategie, kdy respondentky své vztahy buď přímo odtajňovaly nebo je cíleně tajily. Při určování toho, proč došlo k odhalení nebo neodhalení je třeba pochopit motivace, které k jednomu nebo druhému může daná respondentka mít a zároveň je třeba si uvědomovat sociální kontext odhalení odvíjející se i od formy a typu vztahu, který mezi aktéry je.

Například respondentka Gabriela uvedla, že jí a její polykulu vedly k odhalení jejich vztahového uspořádání dva důvody:

„Jednak to, že mi přijde, že tak jak lidi rádi prezentují rádi svůj monogamní vztah – chodí spolu za ruku, projevují si náklonost na veřejnosti, tak mi přišlo nefér, že bych to měla někomu upírat nebo že by to měl někdo mít upíráno jen proto, že do vztahu se mnou přišel později než někdo jiný.“ (Gabriela)

Hlavní motivací pro odhalení vztahu zde tedy bylo jisté přání mít možnost ukazovat se na veřejnosti se všemi partnery, aby nikdo z nich neměl pocit, že je utajován. Vzhledem k tomu, že jim přišlo spravedlivé, aby si byli všichni v tomto ohledu rovni, tak bylo třeba podniknout další opatření a vztahové uspořádání odhalit i svým blízkým:

„tak jsme museli coming outovat, protože kdyby pak rodiče nebo někdo viděl toho partnera s jiným partnerem, tak by si mysleli, že je to nevěra a bylo by z toho drama. Tak jsme je na to takhle připravili.“ (Gabriela)

Zde respondentka hovoří o tom, že druhou motivací pro zvolení strategie přímého odhalení polyamorních vztahů své rodině znamenalo jistou prevenci před možnými nepříjemnostmi, které by mohly v odpovědi popisované situaci nastat. V souvislosti se sociálním kontextem se zde tak respondentka snažila předejít možnému narušení sociálních vztahů, k čemuž by v případě neodhalení se mohlo dojít.

Prevence spjatá s předcházením nepříjemnostem, však může být motivem i pro aktivní skrývání polyamorních vztahů. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, tak jedním z nejčastějších důvodů, proč respondentky svou polyamorní identitu či vztahové uspořádání tajily, bylo kvůli obavě z nepochopení nebo odsouzení. To lze pozorovat například u respondentky Barbory, která uvedla, že: *„druhá babička o tom vůbec neví. Ta*

by měla velký problém s tím, kdybych jí řekla, že jsem se rozešla se snoubencem kvůli tomu, že teď chodím se ženatým mužem, párem.“ V tomto případě je motivací pro nesdílení obava z nepochopení a případného narušení rodinných vztahů.

Dalším strategickým aspektem je dle autora skutečnost, že metoda odhalení není volena pouze na základě existujícího sociálního kontextu, ale může se vybírat i na základě chtěného sociálního kontextu. Příkladem je opět situace respondentky Gabriely, pro kterou bylo důležité, aby první dojem, který si o ní její noví kolegové v práci vytvoří, nesouvisel primárně s tím, že je polyamorní a že má více partnerských vztahů. Z toho důvodu zvolila strategii zatajování této své identity do doby, než se s kolegy lépe poznala:

„Nechtěla jsem, aby to byl první dojem, který o mě někdo má. Ale když jsem se tam s těma lidma seznámila, tak jsem to řekla, což mi přijde vlastně jako přirozený vývoj nějakých těch vztahů.“ (Gabriela)

Obecně jsou tak respondentky v souvislosti se svou polyamorní identitou či polyamorními vztahy nuceny více reflektovat situovanost a povahu svých sociálních vztahů a zvažovat všechna pro a proti, než zvolí některou ze strategií, pomocí které pak komunikují tuto součást svého života.

V návaznosti na uvědomění si přítomnosti stigmatizace polyamorie ve společnosti se respondentky uchylují k další strategii, která úzce souvisí s tématem strategického odhalování, pomocí které se se stigmatizací vyrovnávají. Jedná se vyhýbání se záporným reakcím tím, že **si respondentky vědomě vytvářejí své sociální bubliny**, ve kterých se obklopují lidmi, kteří jejich vztahové uspořádání nijak neodsuzují a ve kterém se tak mohou cítit volně a bezpečně.

„A vlastně jako v tu dobu se mi stávalo, že lidi v mém okolí, ne teda nejbližší kamarádi, ale někteří byli takoví, že bylo vidět, že tohle [polyamorii] moc jako neschvalují. Ale myslím si, že mi tihle lidi zmizeli ze života.“ (Cecílie)

„Já se hodně stýkám s lidmi z alternativních komunit – fantasy, sci-fi a tak. To jsou lidi, kteří mají velkou šanci, že budou spadat do nějaké etické nemonogamie.“ (Gabriela)

„Určitě na to má vliv i moje bublina. Moje hlavní bublina jsou zelení feministi, aktivisti, levičáci, takže bych se těžko dostala do konverzace s někým, kdo by to tak chápal.“ (Hannah)

Dle respondentky Alice je vytvoření si vlastní sociální bubliny důvodem, proč se ve svém osobním životě nikdy nesetkala se stigmatizací jejích polyamorních vztahů:

„Musím říct, že si myslím, že je to tím, že už nežiju v tom toxickém prostředí prostě. Že jsem si vědomě vybrala svoji sociální bublinu a nechodím do kontaktu s lidmi, kteří mi prostě nějak nesedí.“ (Alice)

Další strategií je **snaha respondentek vyhýbat se veřejným diskuzím a komentářům**, ve kterých by mohly být konfrontovány s negativními názory na jejich způsob prožívání vztahů. Tuto strategii zvolila i Hannah, která se se stigmatizací polyamorie ve společnosti vyrovnává následovně: *„snažím se ty komentáře na internetu nečíst, abych si nevytvářela dojem, že to prostředí je horší, než doopravdy je.“* Obdobně to vnímá i respondentka Cecílie, která se po své zkušenosti s přítelkyní, *„která měla hodně veřejně exponovanéj vztah a hodně se o ní psalo v novinách, v Blesku a tak“*, veřejným komentářům, a zejména pak bulvárním plátkům píšících o polyamorii, také vyhýbá. *„Myslím si, že možná tohle [zkušenost její přítelkyně] ve mně vyvolalo ještě větší strach z toho, že ty reakce budou horší, než reálně vlastně byly.“ (Cecílie)*

Poslední uváděnou strategií je **snaha některých respondentek přispět svým jednáním k destigmatizaci polyamorie** v českém prostředí. Respondentky tak hovořily o tom, že se snaží například bourat různé mýty a předsudky, které jsou s polyamorií spjaty anebo uvádět informace ve veřejném prostoru na pravou míru. O to se snaží třeba respondentka Františka, která se například kromě organizace polyamorních srazů věnuje také ilustracím a komiksům, ve kterých znázorňuje své zkušenosti s polyamorními vztahy: *„Někdy pedagogicky vysvětluju nebo pošlu nějaký obrázek, kde je ten problém vysvětlený.“*

O své snaze otevírat různá témata spojená s polyamorním vztahovým uspořádáním hovořila i respondentka Ivana:

„Furt vnímám, že nemůžu tak otevřeně mluvit o svých vztazích a ne vždycky se to úplně hodí. Takže tam vnímám, že jsem v tom trochu

omezená a snažím se ta témata víc otevírat a mluvit o nich, nosím polyamorní trička a nějak nenápadně se to snažím vsouvat do světa.“

(Ivana)

Dvě respondentky mého výzkumného vzorku se v nedávně době navíc rozhodly založit si společný profil na Instagramu, kde se snaží vytvořit bezpečný prostor pro všechny, kdo jsou v polyamorních vztazích, a také pro ty, kteří se chtějí o polyamorii a konsenzuálně nemonogamních vztazích dozvědět více informací.

„Vlastně to bylo myšlený i jako zdroj, který můžou lidi používat pro to dohledávání informací, co já jsem předtím neměla, když jsem se o tom bavila s tím prvním přítelem. Takže se snažíme něco takového vytvářet.“

(Cecílie)

„Proto jsme s kamarádkou založily ten Instagram, protože jsme byly frustrované z toho, že v českém prostředí chybí nějaké informace a ne jenom random články z ProŽeny.cz. Taky jsme tím chtěly získat komunitu mladých lidí, kteří už nejsou tolik na tom Facebooku.“ (Hannah)

V rámci výzkumu mě zajímalo, jak se respondentky vyrovnávají se stigmatem, které na ně polyamorie uvaluje. Z jejich odpovědí jsem identifikovala čtyři hlavní strategie, které respondentkám pomáhají vyrovnat se s vlivy stigmatizace. První z nich souvisí s konceptem strategického odhalování, podle kterého respondentky volí různé strategie své sebe prezentace, na základě kterých své stigma záměrně utajují nebo jej cíleně odkrývají. To, jak ženy se svým stigmatem nakládají, se odvíjí od motivací spojených s jednou nebo druhou volbou a také od povahy sociálních vztahů, které s lidmi ve svém okolí mají. Další strategie, která s tímto také souvisí je vytváření si bezpečného prostředí, ve kterém se respondentky nebojí být samy sebou a kde nemusí neustále zvažovat před kým, jak a zda se mohou o polyamorii zmiňovat a také vyhýbaní se negativním komentářům. Poslední odhalenou strategií, pomocí které se respondentky se stigmatizací vyrovnávají, je strategie související se snahou odstraňovat příčiny stigmatizace, kdy se respondentky například skrze příspěvky na sociálních sítích či pořádání veřejných srazů snaží vyvracet mýty a stereotypní představy o polyamorii.

3.3 Stigmatizace ženské sexuality v kontextu polyamory vztahů

V rámci stigmatizace polyamorie jsem se ve svém výzkumu zaměřila také na to, zda ženy v polyamorních vztazích zaznamenávají stigmatizaci spojenou nejen se samotným vztahovým uspořádáním, ale i se svou sexualitou. Jak jsem již zmiňovala v teoretické části práce, tak ženská sexualita je v západní společnosti stále do určité míry vnímána jako pasivní, kdy jsou ženy v oblasti sexu považovány spíše za zdrženlivé. V této kapitole se tak budu věnovat tomu, jakým způsobem je tento předpoklad přítomen v přemýšlení o sexualitě žen v polyamorních vztazích, kdy představím stereotypní představy, se kterými se respondentky ve společnosti setkaly a uvedu i zkušenosti těchto žen se stigmatizací jejich sexuality.

V souvislosti s ženami a jejich sexualitou kolují dle respondentek primárně dva typy stereotypních komentářů. První typ, kterým je ženská sexualita v kontextu polyamorních vztahů stigmatizována, je spjat se stereotypní představou, že je polyamorní vztah ženami odsouhlasen jen pro uspokojení jejího partnera:

„Ale je to to, co jsem říkala, že je to všechno pro toho muže. Že pokud je muž a žena v poly vztahu, tak to určitě ta žena jenom odkývala, aby si toho chlapa udržela nebo něco takového.“ (Hannah)

„A právě mě štve tenhle stereotyp, že když máš kluka a dvě holky, tak že je to celý o něm. Většinou to tak vůbec není. Občas se to dokonce podařilo někomu nalepiti na nás a to jsme byly věčko, kdy oni spolu nechodili“ (Cecílie)

„Vzpomněla jsem si taky ještě na předsudek, že ty jako žena nechceš být v tom polyamorní vztahu, ale jsi v něm jen proto, že tě k tomu ten muž přinucuje, aby měl dvě ženy nebo tak.“ (Barbora)

Tyto stereotypní představy, které respondentky uvedly, souvisejí právě s myšlenkou, že je žena pouhým pasivním objektem sexuální touhy muže (Baltes, 2020). Tím, že je v těchto předsudcích odkazováno na to, že ženy s tímto typem nemonogamního vztahu souhlasí pouze proto, aby potěšily své partnery, kdy s tím tedy souhlasí nikoliv z vlastního zájmu, ale primárně kvůli tomu muži, dochází k prohloubení stereotypních představ o ženské sexualitě a názoru, že ženy obecně tíhnou spíše k monogamnímu

vztahovému uspořádání. Cecílie v tomto ohledu navíc argumentuje, že tato představa „*devalvuje vztahy mezi ženami*“, kdy si všímá, že ve společnosti bývá vzájemná intimita mezi ženami chápána jako normální a společnost ji nevnímá jako projev partnerské náklonosti jako by tomu bylo v situaci, kdy by se k sobě stejným způsobem chovali muž se ženou:

„Myslím si ale, že kdyby moje poslední partnerka byla kluk, tak to [že spolu randí] automaticky všem dojde. Ale protože je hrozně normalizovaný dát někam fotku, kde se jako holky držíme za ruce a jdu s ní jako doprovod na svatbu, nebo fotka s pusou na tvář, takže to není vnímáno jako divný.“ (Cecílie)

To lze vysvětlit v kontextu fetišizace vzájemné ženské intimity, v důsledku čehož je vztah dvou žen vnímán jako méně plnohodnotný oproti vztahům, které mají ženy s muži, a kdy jsou společností tyto projevy oboustranné náklonosti u žen přijímány lépe, než kdyby k sobě stejnou náklonost projevovali muži (Baltes, 2020).

Druhý typ komentářů, prostřednictvím kterých dochází ke stigmatizaci ženské sexuality v kontextu polyamory vztahů, souvisí s představou, že je polyamorie postavena primárně na uspokojování sexuálních potřeb a fantazií. V souvislosti s tím je pak na ženy v těchto vztazích nahlíženo jako na vysoce sexuálně aktivní, což je v rozporu s představou ženské sexuální zdrženlivosti a pasivity. Na základě toho pak může docházet k tomu, že jsou ženy v polyamory vztahu onálepkovány jako lehké či jiným hanlivým výrazem:

*„Nebylo to přímo o mně, ale tak třeba „no ta holka je taková do větru“. Ale to mě zrovna nikdo neřekl, protože já jsem extrémně nedovětru (...)
Ale obecně se to říká často. Když se podíváš do komentářů u té Terezy [Těžké], tak tam je to často, že je promiskuitní.“ (Dita)*

„Řekli mi, že jsem coura, ale z toho si moc nedělám. Občas to použiju i na sebe, když řeknu „no jo, jsem coura, ale nebojte se, jsem etická“.“ (Františka)

Ačkoliv některé respondentky uvedly, že tyto stereotypní představy znají a setkaly se s nimi v komentářích na sociálních sítích či v internetových diskuzích, tak se s nimi v osobním životě převážně vůbec nesetkávají, což uvádí například respondentka Gabriela:

„Ani takový ten stereotyp toho, že bych byla nějak jako snadněji dostupná pro sex než jiné ženy. Já jsem nikdy nepotakala tuto praxi toho, že by to někdo očekával.“

Osobní zkušenost se stigmatizací vlastní sexuality během rozhovorů uvedly pouze tři respondentky. Ivana a Barbora zmínily, že se se stigmatizací své sexuality setkaly ještě v době, kdy polyamorii neznaly. Z jejich výpovědí je patrné, že vlivem nedodržení očekávaných společenských norem týkajících se sexuální zdrženlivosti a překročení určitého počtu sexuálních partnerů, na ně bylo jejich okolím nahlíženo skrz prsty:

„Zažila jsem si hodně toho slut shamingu a on mě hodně tlačil do toho, abych byla stereotypní žena. Vyčítal mi, že když jsem měla třeba tři sexuální partnery, tak že je to špatný, protože žena nemá mít žádné sexuální partnery.“ (Barbora)

„Je pravda, že už na té střední jsem byla taková, že jsem se s někým často líbala, měla jsem takové ty krátké vztahy. A myslím si, že jsem na ten věk měla i víc sexuálních partnerů. V té době se to tak popisovalo, jakože jsem slut. Chlapi si mohli spát s kým chtěli, ale u holek to bylo prostě divný.“ (Ivana)

Respondentka Františka, která se setkala se stigmatizací vlastní sexuality v době před i po přiznání si, že je polyamorní, dává tuto svou zkušenost do kontextu společenských norem, kdy je od mužů očekávána jistá míra promiskuity, zatímco na ženy je vyvíjen nátlak zdrženlivosti:

„Na muže tlačíme [jako společnost] víc, aby měli víc žen, ale žena je pak coura. Já, když jsem měla ty sex friends, když jsem byla mladší mezi 15 a 25, tak jsem to úplně neskrývala. A někdy i ve škole jsem o sobě slyšela, že jsem lehká holka. To je nějaký tlak na to, že nejsi správná holka. Postupně si říkáš, že nejsi normální nebo seriózní. Jeden čas jsem si říkala, jestli nemám nymfomanií nebo tak a to jsem jich neměla tolik.“ (Františka)

Ke stigmatizaci ženské sexuality v kontextu polyamorních vztahů tak obdobně, jako tomu bylo v případě stigmatizace polyamorie obecně, dochází primárně v komentářích na sociálních sítích a v internetových diskuzích. Stigmatizace se projevuje

zejména dvěma způsoby. Prvním z nich je reprodukce stereotypních představ o ženské sexualitě, které odpovídají ve společnosti dominujícímu přesvědčení, že jsou ženy sexuálně pasivní a polyamorní vztahy uzavírají pouze pro uspokojení muže. Druhý způsob, kterým je sexualita žen v polyamorii stigmatizována, odkazuje ke stereotypní představě spjaté s myšlenkou, že je polyamorie pouze o sexu, což má za následek to, že ženy v těchto vztazích mohou získávat od společnosti různé nálepky značící, že jsou tyto ženy promiskuitní. Osobně se však se stigmatizací v podobě negativního komentáře setkala pouze jedna respondentka, která byla v kontextu představy promiskuity spojené s polyamorií označena za couru. Dvě respondentky uvedly, že mají zkušenost se stigmatizací své sexuality pouze z doby před objevením své polyamorní identity. V návaznosti na má zjištění lze tedy hovořit o tom, že jsou ženy vnímány pouze jako nevinné, tedy sexuálně pasivní, nebo promiskuitní, což navazuje na myšlenku Barkera (2002) týkající se „virgin-whore“ dichotomie.

3.4 Normalizace polyamorie ve společnosti?

O tom, že je polyamorie v současné době součástí veřejného diskurzu v české společnosti, není pochyb. Naznačuje to nejen skutečnost, že se o polyamorii píše různé články v odborných i lifestylových periodikách, ale i to, že o polyamorii a obecně alternativních typech vztahového uspořádání vznikají filmy určené pro české diváky jako jsou například tituly jako *Hranice lásky* (Wiński, 2022) nebo *Šťastně až na věky* (Počtová, 2022). V rámci výzkumných rozhovorů jsem se proto zajímala o to, zda respondentky zaznamenaly nějakou proměnu v tom, jak majoritní společnost nahlíží na polyamorní vztahy. Svých komunikačních partnerek jsem se tak dotazovala na to, jak hodnotí současnou situaci a zda vnímají, že by ve společnosti mohlo dojít k určité normalizaci polyamorie a polyamorních vztahů. Své odpovědi dávaly respondentky v některých případech do kontextu veřejného coming outu herečky Terezy Těžké, který v této části práce také přiblížím.

V médiích polyamorii české společnosti představila Fronéma Virglerová, která o tomto konceptu hovořila v únoru roku 2015 v Show Jana Krause, kde sdílela své zkušenosti s touto formou vztahového uspořádání (Show Jana Krause, 2015). Fronéma Virglerová, v současnosti vystupující pod jménem Fronéma Lark, je zakladatelem nejpočetnější facebookové skupiny *Polyamory v Česku a na Slovensku*, kde se sdružuje

přes 2,2 tisíce uživatelů Facebooku a která byla založena na konci roku 2014. V roce 2016 byla polyamorii věnována epizoda pořadu *Queer* s názvem *Polyamorie, volba svobody* (Queer, 2016). Téma polyamorie však začalo v české společnosti rezonovat zejména až na přelomu let 2020 a 2021, kdy herečka Tereza Těžká odhalila své polyamorní vztahy skrze streamy na svém instagramovém profilu (@terezatezkaofficial, 2020 a 2021), kde blíže promluvila o konceptu samotné polyamorie a kde vystoupila i se svými tehdejšími partnery. Toto její odhalení spustilo vlnu mediálního zájmu, kdy Tereza Těžká často vystupovala s tímto tématem v televizních rozhovorech na DVTV (Písařovicová, 2021), v České televizi v pořadu *Dobré ráno* (2021) nebo v pořadech televize Prima jako je *7 pádů Honzy Dědka* (2021) či *ShowTime* (2021). Během výzkumných rozhovorů se o této události zmínilo celkem pět respondentek, které zejména vyzdvihovaly přínosy, které podle nich její odhalení přineslo:

TAZ: Zmiňovala jsi třeba rozhovory s Terezou Těžkou. Vnímáš, že je ta polyamorie jinak od té doby vnímána?

Gabriela: Určitě. Ted' se i stává často, že třeba před úplně náhodným člověkem, se kterým se zapovídám ve vlaku, zmíním polyamorii a oni to znají. I naši. Nebo když to bylo hodně ve zprávách a v televizi, tak lidi to znají a je to super. Už vlastně nemusím nic vysvětlovat. Není to pro ně šok. Už řeknou jenom: „Jo aha, ty jsi jedna z těch. Nikoho takovýho osobně neznám, ale četla jsem o tom tady nebo slyšela jsem o tom tam.“ a je to moc příjemný.

Právě skutečnost, že nyní již nemusí lidem kolem sebe koncept polyamorie vysvětlovat, byl respondentkami zmiňován nejčastěji a zároveň ji hodnotily kladně.

„Sleduju to a přijde mi, že taková ta očekávání, že někdo bude říkat „pro boha, svět se zbláznil“, to tam je, zároveň mi přijde, že se to jako normalizuje. Nebo že alespoň ted' vědí, co si tak nějak pod tím představit. Ted' všichni znají tu Terezu z V Síti. Když to to někde řeknu, tak mi ty lidi řeknou „to je jak ta holka V Síti“ a nemusím jim nic od začátku vysvětlovat.“ (Ivana)

Nebo:

TAZ: *A vnímáš nějaký rozdíl té doby, kdy to Tereza Těžká oznámila, a současnosti?*

Dita: *Jo, už to podle mě nemusíš nikomu vysvětlovat. Jakože předtím jsem občas něco říkala a lidi nevěděli, co to znamená. Ted' už nemusíš nic moc vysvětlovat. Třeba když bylo Fifty Shades, tak když to přišlo, tak všichni taky věděli, co je to BDSM, a nemuselo se to tolik vysvětlovat. Ne, že by to každý nutně dělal, ale už jsem nemusela dělat těch prvních pět minut vysvětlování, co to teda je. Tak to se určitě změnilo. Ted' už každéj ví, co to je.*

Respondentka Hanah hovořila také o tom, jak jí tento coming out Terezy Těžké mohl s vlastním přijetím své polyamorní identity v době, kdy v sobě tuhle svou stránku objevovala:

„Jakože pro mě tohle, kdy ona [Tereza Těžká] promluvila na veřejnosti o poly, potkalo s tím, kdy jsem měla v sobě to uvědomění, že jsem poly a už jsem byla v tom vztahu s přítelem, ale furt jsem bojovala s tou internalizovanou mononormativitou a tím studem a tak. Pro mě to v tu chvíli bylo hrozně dobrý načasování, vidět někoho o tom otevřeně mluvit z českýho prostředí a vědět, že v tom nějakým způsobem nejsem sama, i když je to úplně cizí člověk. Psala jsem jí potom na Instagramu, že to pro mě hodně znamená a ona mi na to dala srdíčko. Ale předtím, než ten coming out udělala, i když ta doba nebyla tak dlouhá, tak je to blbý, když nejsou moc zdroje, zde bys mohla zjistit o co teda jde.“ (Hannah)

Ve své další odpovědi respondentka také naráží na skutečnost, že se v období před veřejným coming outem Terezy Těžké cítila nejen osamoceně, jelikož ve svém okolí nikoho s podobným nahlížením na partnerské vztahy neznala, ale také zmiňuje, že bylo v té době obtížné hledat i jakékoliv zdroje týkající se polyamorie:

„Ted' otevřeš ledničku a je tam polyamorie. A to [období, kdy v sobě polyamorii poznávala] bylo před tím vším, kdy byl jeden článek na HateFree. To bylo před tím boomem Terezy a tak jsem čerpala ze zahraničních zdrojů, ale v mém okolí a prostředí jsem si připadala sama

a bála jsem se, že když přijmu tuhle svoji část, že zůstanu sama.“

(Hannah)

S tímto názorem souzní i respondentka Cecílie, která ve svých odpovědích také často narážela na to, že v době, kdy se v české společnosti o polyamorii nemluvalo, nebyly žádné zdroje, ze kterých by mohla čerpat nebo pomocí kterých by mohla o polyamorii hovořit se svým okolím:

„Tehdy na to nebyly takové zdroje, jako jsou teď. Já jsem to [polyamorii] i jako s tehdejšími přáteli nakousla a říkala mu, že jsem něco četla, ale když jsem mu to chtěla poslat, tak jsem neměla co kvalitního mu pořádně poslat, kde by si o tom mohl víc přečíst. (...) A jakoby teď sama nevím, co se stalo, ale za poslední týdny a měsíce vzniká mnoho článků, bakalářek nebo filmů o polyamorii, kdy vnímám ten velicej boom. Cítím právě ten rozdíl teď a před rokem a půl třeba.“ (Cecílie)

Z výpovědí některých respondentek mého výzkumného vzorku tak vyplývá, že veřejné odhalení svých polyamorních vztahů herečkou Terezou Těžkou přineslo mnohá pozitiva a to zejména v podobě veřejného i akademického zájmu o téma polyamorie, kdy vedle vzniku nového vědění o polyamorii respondentky za příjemné považují i to, že jsou lidé s tímto typem vztahového uspořádání do jisté míry seznámeni, kdy *„jejich představa není úplně daleko od reality“* (Cecílie).

To, že se o polyamorii více mluví má dle respondentky Dity dvě strany: *„Na jednu stranu se o tom lidi dozví a spousta z nich to začne vnímat pozitivně, že „jo, to je super nápad“ a na druhou to zase spousta lidí bude vnímat negativně“* Pomoci by podle ní mohl nějaký rolový model osoby, která je ve svých vztazích konzistentní, díky čemuž *„by [to] lidi možná vnímali líp“*. Obdobně to vnímá i respondentka Hannah, podle které je pro větší pochopení polyamorie mezi lidmi ve společnosti důležité to, jak se o tom tématu hovoří a kdo o něm hovoří:

„Myslím si, že lidi, kteří si říkají, že je to nějaký divný a nepřirozený, tak si to budou říkat dál. Ale lidi, kteří jsou neutrální a pak si přečtou článek o třech lidech, kteří spolu žijí, vychovávají děti a jsou relativně normální, tak si asi řeknou: „Aha, tak ono to může fungovat.“ Takže tím, jak se to

pokrývá a vznikají články, který to pokrývají. Třeba Honza Vojtko. Miluju jeho prezentaci polyamorie v médiích, knihách a tak. (...) Myslím si, že to spíš povede k něčemu pozitivnímu.“ (Hannah)

Respondentek jsem se dotazovala i na to, jak vnímají případný vývoj vnímání polyamorie v české společnosti. Zde nabízím dva pohledy, které mé respondentky na možné přijetí polyamorních vztahů představily. Zatímco respondentka Hannah, jejíž názor je představen níže, považuje přijetí polyamorie spíše za problematické, tak respondentka Barbora vidí situaci jinak. Podle ní nastane situace, kdy polyamorie přestane být tabuizovaná a ve společnosti se zestabilizuje:

„Myslím si, že může být přijímána. Když se mluví o tom, že je to teď trend, tak si vzpomínám na ten graf, který ukazoval to, kolik bylo leváků. Že na začátku nebyli žádní, pak ten počet velmi rychle rostl a pak se to stabilizovalo. Protože na začátku to bylo vnímáno špatně, lidi se museli přeučovat a já nevím co. V té době to možná bylo vnímáno taky jako trend. Myslím si, že je to stejný proces, co se děje tady. Více se o tom mluví, přestává to být tabu a pak se to zestabilizuje a bude nějaké procento lidí, kteří jsou poly.“ (Barbora)

Zajímavou myšlenku na toto téma představila respondentka Hannah, která sice hovoří o tom, že je ve společnosti polyamorie v poslední době lidmi přijímána příznivěji, než například v období, kdy bylo toto téma nejvíce medializováno, ale o plném přijetí podle ní hovořit nelze. Ve svém přemýšlení o možnosti normalizace polyamorního vztahového uspořádání v naší společnosti došla k závěru, že by to v současné situaci bylo velmi obtížně realizovatelné, jelikož vnímá, že je monogamie jedním z pilířů společnosti. Také by podle ní záleželo i na tom, který typ polyamorního vztahu bude společností přijat:

„Z nějakého důvodu si myslím, že to bude trochu těžší a bude se to odvíjet taky od toho jaký typ nemonogamního vztahu to bude. Protože jsem četla názor, že když máš triádu, kdy je to jako normální vztah, ale ve třech, a ještě mají polyfidelity⁹ a jsou jenom v těch třech a bydlí spolu,

⁹ Termín polyfidelita představuje určitou věnost mezi partnery jedné polykuly. Tímto slovem se tak označuje vztah, ve kterém si jsou členové jedné polykuly věrní a slíbili si, že se nebudou stýkat s nikým mimo jejich polykulu.

mají ty děti a tak, tak jsou lidi spíš schopný to přijmout a říct si: „Jo oni jsou stejný jako my, jenom tam mají toho jednoho člověka navíc. Oukej.“. Ale to, že aktivně chodiš nebo spíš s více lidma, tak že tam je pořád takový to, že: „Tohle ohrožuje to, co mě celej život učili.“. Když to jsou dvě holky nebo dva kluci, tak je to „Oni jsou jako my, protože jsou dva.“ a kromě toho, že mají stejný gender, tak to zase tak nenabourává ten pohled na svět, že jsi v těch dvou. Máte tu nukleární rodinu a jste spolu do konce života. Myslím si, že to je pilíř společnosti než to, že je to muž a žena. Mám pocit, že se tam [v polyamorii] toho musí víc dekonstruovat, než třeba jenom ten gender. Takže to bude složitější a delší.“

Ze získaných výpovědí tedy vyplývá, že si respondentky všímají toho, že se polyamorie postupem času stává jistou součástí společnosti, kdy respondentky ve svém okolí pozorují větší informovanost lidí o tomto typu nemonogamního vztahového uspořádání. To dávají do souvislosti s coming outem herečky Terezy Těžké, na základě kterého se polyamorie stala v českém prostředí diskutovaným tématem, což má za následek to, že se lidé s tímto konceptem více setkávají, díky čemuž i mnohdy vědí, co tento koncept vztahu představuje. Respondentky tak vyjadřovaly potěšení z toho, že již nemusí své vztahové uspořádání dlouze vysvětlovat.

Respondentky také kladně hodnotí i skutečnost, že v současné době vzniká více relevantního obsahu zabývajícího se tématem polyamorie. O významnosti dostupnosti informací o polyamorii ve společnosti hovoří například Hutzler et al. (2014), kteří ve svém výzkumu porovnávali hodnocení polyamorních vztahů respondentů dvou skupin, kdy jedné z nich bylo poskytnuto menší množství informací než skupině druhé. Hodnocení bylo v případě skupiny s větším množstvím informací pozitivnější než tomu bylo u skupiny, jejíž informovanost o polyamorii byla nižší. Větší informovanost o nemonogamních vztazích, mezi které se řadí i polyamorie, tak může vést k vyvracení stereotypů, díky čemuž mohou být tyto vztahy společností lépe přijímány (Cardosa et al., 2021).

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se věnovala tomu, jak ženy, které mají s polyamorními vztahy zkušenost, tuto svou zkušenost reflektují a jakým způsobem se k polyamorii vztahují. Vedle toho jsem se také zaměřila na vliv, který mají společenské normy a očekávání spojené s partnerskými vztahy a ženskou sexualitou, na ženy praktikující polyamorii, kdy jsem zkoumala to, do jaké míry je v českém prostředí polyamorie stigmatizována, jak se tato stigmatizace projevuje a jakým způsobem se s ní ženy vyrovnávají.

Pro uvedení kontextu jsem se v rámci teoretické části této práce zabývala proměnami v prožívání partnerských vztahů a v pojmání ženské sexuality v západní společnosti. Dále jsem upozornila na problematiku spojenou s konceptualizací polyamorie, kdy ani mezi samotnými polyamoriky a ani mezi odborníky nelze najít shodu na tom, jakým způsobem by měla být polyamorie definována a konceptualizována ve spojitosti s vlastním sebepojetím. Lze pouze pozorovat určité tendence definovat polyamorii jako sexuální orientaci, identitu nebo model vztahu. V této části práce jsem se také věnovala konceptu stigma a jeho teoretické aplikaci na polyamorii a ženskou sexualitu v souvislosti s tímto typem vztahu.

V rámci narativních vyprávění respondentek o tom, jak se k polyamorii dostaly, jsem identifikovala dva typy cest. První typ souvisí s tím, že polyamorie byla pro respondentky vědomou volbou. Tyto komunikační partnerky tak neuváděly, že by v sobě projevy polyamorie či nemonogamie pociťovaly a spojovaly ji tak se svým já či se svou identitou, ale polyamorii podpisovaly spíše jako „*osobnostní preferenci*“ nebo výběr toho, jak chce jedinec vztahy prožívat a utvářet. Druhý typ cesty je naopak velmi úzce spjat s představou, že tendence vytvářet polyamorní, potažmo nemonogamní vztahy, je v člověku zakořeněna. Respondentky tak většinou uváděly, že v sobě polyamorii jistým způsobem pociťovaly ještě před tím, než se o tomto konceptu dozvěděly. V souvislosti s tím považuji za zajímavé zjištění, že respondentky svým vyprávěním do jisté míry legitimizovaly polyamorii skrze svou osobní přirozenost, když ji spojovaly se svým já a hovořily o ní v kontextu toho, kým jsou. Navzdory tomu, že respondentky explicitně nezmiňovaly, že by polyamorie byla něco s čím by se narodily, lze v jejich příbězích tuto

linku, že člověk může být přirozeně nemonogamní, vyčíst. To ostatně naznačují i významy, které své polyamorní zkušenosti některé respondentky dávají.

Právě možnost „*být sama sebou*“ byla respondentkami hodnocena jako jeden z největších přínosů jejich polyamorní zkušenosti. Hovořily o tom, že jim polyamorie umožnila být více autentickou verzí sebe sama a že jim přinesla svobodu a otevřenost, jelikož již nemusí žít v sebezapírání a skrývat součást svého já, která je schopná milovat více lidí současně. Vedle toho však vyzdvihovaly také možnost vytvářet si partnerské vztahy podle svých osobních potřeb a preferencí a slepě tak nenásledovat společenské normy a očekávání spojená s partnerstvím. Význam byl tak přiřazován i možnosti neplnit očekávání spjatá s genderovými rolemi v partnerském vztahu, což opět odkazuje k tomu, že se v polyamorních vztazích respondentky cítí být více samy sebou. Pozitivně se vyjadřovaly také o naplňování potřeby ve vztahu, kdy oceňovaly zejména přínos v podobě uvolnění tlaku na nutnost naplnit všechny partnerovy potřeby, který se objevuje v monogamních vztazích. I v souvislosti s významy, které polyamorii respondentky přisuzují, lze tedy pozorovat tendence spojovat polyamorii se svým já, což dokládají tvrzení, že jim objevení polyamorie umožnilo větší osobní autenticitu a svobodu být samy sebou, jelikož jim polyamorie pomohla tuto jejich jinakost uchopit a pojmenovat.

Na tomto místě bych svou pozornost chtěla věnovat také konceptu čistého vztahu (Giddens, 1992) a na zkušenostech svých respondentek ukázat, jak polyamorie souvisí s proměnou vnímání intimity v partnerských vztazích. Intimita je v souvislosti s čistým vztahem spojována zejména s otevřeností partnerů, kteří se nebojí být před sebou navzájem zranitelní a sdílet spolu radosti i strasti. K posilování vzájemné intimity mezi partnery tak podle této myšlenky dochází na základě otevřené komunikace, což je základním pilířem nejen čistého vztahu, ale také toho polyamorního. Právě s ohledem na absenci jakýchkoliv pevně daných pravidel, na základě kterých by bylo možné polyamorní vztahy vytvářet, respondentky zdůrazňovaly důležitost vzájemné komunikace, kdy je žádoucí, aby se partneři nebáli být vzájemně otevření, jelikož je v rámci polyamorie třeba více hovořit o svých potřebách, umět reflektovat vlastní hranice a pojmenovávat své pocity. Vzhledem k tomu, že je polyamorie podle mnohých respondentek na komunikaci postavená, dalo by se konstatovat, že v polyamorních vztazích může intimita mezi partnery nabývat na větší intenzitě, než je tomu u intimity v monogamních vztazích, kde obvykle není třeba o směřování a nastavení vztahu s partnerem komunikovat v takové míře, jelikož zde existují

pravidla, kterými se mohou lidé řídit a používat je jako návod. Polyamorie tedy svým důrazem kladeným na otevřenost a upřímnost partnerů odpovídá koncepci čistého vztahu a může jedincům v takovém vztahu poskytovat větší míru prožívání intimity.

Ve svém výzkumu jsem se změřila také na projevy stigmatizace polyamorie ve společnosti a jejího vlivu na praktikující. V rámci analýzy se mi podařilo identifikovat tři typy projevů – stereotypizaci, distinkci a diskriminaci, kdy stereotypizace byla respondentkami označována za nejčastější projev stigmatizace polyamorie, zatímco diskriminace byla zmiňována pouze ojediněle.

V souvislosti se stereotypizací respondentky hovořily zejména o komentářích na sociálních sítích nebo o diskuzích na internetu, kde byly podle nich stereotypy spjaté s polyamorií nejvíce reprodukovány. Jednalo se zejména o stereotypní představy říkající, že polyamorie je pouze momentální trend pro mladé představující životní fázi předcházející usazení se s jedním partnerem. Případně byla polyamorie označována za hrozbu pro tradiční rodinu a děti. Právě stereotypy spojené s tím, že je polyamorie pouhou fází předcházející nalezení si toho jednoho pravého partnera, vypovídají o tom, jak je naše společnost stále orientována na ideu romantické lásky spjaté s myšlenkou nalezení si jednoho partnera, se kterým člověk stráví celý život. Skutečnost, že polyamorie nabourává tuto představu o jedné opravdové lásce, když hovoří o tom, že je možné a přípustné milovat více osob současně, může být jedním z hlavních důvodů, proč je na polyamorii v západní společnosti nahlíženo skrz prsty.

I přes to, že se respondentky v osobním životě s přímými projevy stigmatizace prakticky vůbec nesetkávají, z jejich výpovědí vyplývá, že si uvědomují, že jejich vztahové uspořádání není v souladu se společenskými normami a mají tak v sobě internalizovanou obavu z případných negativních reakcí. Stigmatizace polyamorie tak nejvíce ovlivňuje to, jak se tyto ženy ve svém okolí prezentují a jak moc chtějí na veřejnosti vystupovat jako polyamorní. To tedy souvisí konceptem strategického odhalování, podle kterého se respondentky rozhodují, jakou strategii zacházení se svým stigmatem v sociálních interakcích zvolí, tedy komu a jak jej budou komunikovat, na základě společenského kontextu tvořeného kombinací sociálních vztahů a svých motivací, které je ke zvolení konkrétní strategie vedou. Během analýzy jsem odhalila, že je respondentkami jejich polyamorní způsob života buď odkrýván nebo cíleně utajován, kdy je jejich hlavní motivací prevence spjatá s předcházením případných nepříjemností. Oproti lidem

v monogamním vztahu jsou tak ženy v polyamorii nuceny více reflektovat svou pozici ve společnosti a i charakter svých mezilidských vztahů.

Na základě analýzy získaných odpovědí identifikuji další tři strategie pomoci kterých se respondentky vyrovnávají se stigmatizací polyamorie. Jednou z nich je vytváření si vlastní sociální bubliny, ve které se respondentky cítí bezpečně, jelikož mají kolem sebe lidi, kteří mají například podobné smýšlení o vztazích jako ony nebo kteří jsou k tomu tolerantní, což úzce souvisí se strategickým odhalováním, které zmiňuji výše. Dalšími strategiemi je vyhýbání se internetovým diskuzím, kde by se respondentky mohly setkat s negativními komentáři, nebo snaha o destigmatizaci polyamorie pomocí vyvracení stereotypů a mýtů o polyamorii nebo pořádání polyamory srazů pro zasvěcené i veřejnost.

Dalším předmětem mého zájmu byla snaha prozkoumat stigmatizaci ženské sexuality v kontextu polyamorních vztahů. Ačkoliv výsledky mého bádání naznačují, že se respondentky s tímto typem stigmatizace osobně téměř vůbec nesebkávají, všímají si jejich projevů opět v prostředí internetu. Stigmatizace se tak projevuje dvěma způsoby – buď je ženě vyčítáno, že je promiskuitní, jelikož je polyamorie často chybně spojována se zvýšenou sexuální aktivitou jedinců, anebo je její rozhodnutí participovat na polyamorním vztahu „omlouváno“ tím, že chce pouze uspokojit touhy svého partnera. V obou případech však dochází k prohlubování stereotypních představ o ženách a jejich sexualitě, která je v západní společnosti stále spojována s ideou sexuální zdrženlivosti a pasivity. Právě obava z toho, že ženy v polyamory vztazích nenaplnují tyto společenské představy týkající se jejich sexuality, může být důvodem stigmatizace. Bylo by však zajímavé zjistit, zda by v kontextu polyamorních vztahů docházelo také ke stigmatizaci mužské sexuality, kde je společností jistá míra promiskuity tolerována.

Navzdory tomu, že podstatná část mé práce je věnována projevům stigmatizace polyamorie ve společnosti a tomu, jak se respondentky se stigmatizací vyrovnávají, výsledky mého výzkumu naznačují, že by se v české společnosti však mohla objevovat tendence postupné normalizace a přijímání tohoto typu partnerského vztahu, jelikož se většina respondentek shodla na tom, že si všímají větší informovanosti o polyamorních vztazích mezi běžnými lidmi. Argumentují tím, že v současné době, zejména po coming outu herečky Terezy Těžké a s tím související medializaci polyamorie, je běžné, že když před někým zmíní své vztahové uspořádání, ten druhý obvykle minimálně tuší, o čem se mluví, a v lepším případě má o polyamorii jistou představu, která se v zásadě v mnohem

neliší od reality. Příkladem většího zájmu české společnosti o tento typ nemonogamního vztahu mohou být i filmové snímky určené pro české publikum, které měly v loňském roce premiéru, a ve kterých je polyamorie jedním z hlavních motivů. Do budoucna by tak mohlo být zajímavé provést výzkum zaměřující se na vnímání polyamorie v české společnosti, což by mohlo odhalit to, jak je na polyamorii mezi lidmi nahlíženo, anebo se zaměřit na odhalení toho, zda za v práci zmíněné rozdíly ve vnímání a přijímání polyamorie v Česku a na Slovensku může spíše ateistické složení českého obyvatelstva nebo skutečnost, že na Slovensku nebylo toto téma tolik medializované. Případně zda není na vině jiný faktor.

Věřím, že výsledky mého výzkumu pomohou prohloubit dosavadní vědění o polyamorii a přispějí tak nejen do debaty týkající se konceptualizace tohoto pojmu v souvislosti s vlastním sebepojetím praktikujících, ale že pomohou otevřít téma alternativních vztahových uspořádání a dekonstrukce společensky daných fází monogamních vztahů. Zároveň v této práci představuji způsoby, jakými se může stigmatizace polyamorie a ženské sexuality v kontextu tohoto typu vztahu projevat, což by dle mého mohlo pomoci identifikovat kořeny tohoto problému a vést tak postupné destigmatizaci polyamorie a s ní spjatých stereotypů o ženské sexualitě.

Summary

This bachelor's thesis deals with the topic of polyamory and polyamorous relationships. Polyamory is an alternative non-monogamous relationship arrangement and is not explored enough in the Czech Republic, but its relevance in Czech society has been increasing in recent years. This bachelor's thesis, therefore, aims to bring new information regarding this relational arrangement. It also aims to reveal manifestations of the stigmatization of polyamory in Czech society and to find out how women in polyamorous relationships deal with this stigmatization.

The theoretical part of the bachelor's thesis describes the transformation in the experience of partner relationships, which relationships in Western society have gone through, focusing on the pure relationship introduced by Anthony Giddens. In addition, the theoretical part also focuses on the description of changes in the perception of sexuality and the application of Goffman's stigma to polyamory and the sexuality of women in

polyamorous relationships.

The results of the research are presented in the analytical part of the bachelor thesis. These results are based on the answers of nine female respondents obtained through in-depth interviews. This research showed that the female respondents of the research sample have a tendency to legitimize polyamory through their nature, as the respondents associated polyamory with their self-concept. Respondents also indicated this idea by the meanings they attribute to their experience with polyamory, i.e. that polyamory allowed them to be themselves. Another interesting finding is that the stigmatization of polyamory, according to the experiences of the respondents of the research sample, occurs mainly on the Internet and limitedly in their personal life. Stigmatization manifests itself primarily through the spread of stereotypical ideas about polyamory or its practitioners. Most often, polyamory is mistakenly associated with infidelity or described as a threat to the family and traditional values associated with monogamous relationships. Overall, the respondents did not personally encounter the stigmatization of female sexuality in polyamory relationships, but they described that the stigmatization of female sexuality in this context likewise occurs on the Internet. Even though they usually do not receive adverse responses, respondents have an internalized fear of possible harmful reactions from those around them, therefore they choose different strategies for revealing or hiding their relationships or polyamorous identity. Interestingly, the female respondents perceive that society is currently more inclined towards polyamory than it was in previous years. They relate this mainly to the media coverage of the coming out of the actress Tereza Těžká. In further research, it would be interesting to find out how Czech society views polyamory and alternative relationships. In the context of the perception of intimacy and the importance of open communication in polyamory, these relationships can be seen as an analogy of the pure relationship presented by Anthony Giddens.

Použitá literatura

ANAPOL, Deborah M., 1997. Polyamory: The New Love Without Limits. California, US: IntiNet Resource Centre.

ANAPOL, Deborah M., 2010. Polyamory in the 21st Century: Love and Intimacy with Multiple Partners. Rowman & Littlefield Publishers. ISBN 978-1-4422-0023-4.

BALTES, Rachel C., 2020. Girls Will Be Girls: Perceptions of Sexuality and Friendship Based on Gender. Intuition: The BYU Undergraduate Journal of Psychology: Vol. 15: Iss. 1, Article 4. Dostupné z: <https://scholarsarchive.byu.edu/intuition/vol15/iss1/4>

BALZARINI, Rhonda N. et al, 2019. Demographic Comparison of American Individuals in Polyamorous and Monogamous Relationships, The Journal of Sex Research, 56:6, 681-694, DOI: 10.1080/00224499.2018.147433

BALZARINI, Rhonda. N., et al, 2017. Perceptions of primary and secondary relationships in polyamory. Plos One, 12(5), 1-20. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0177841>

BARKER, Meg a, Darren LANGDRINGE, 2010. Whatever Happened to non-monogamies? Critical reflection on recent research and theory. Sexualites. 13(6), 748-772. Dostupné z: doi:10.1177/1363460710384645

BARKER, Meg, 2002. The evil that men, women and children do. The Psychologist, 15 (11), 568-571. Dostupné z: <https://cms.bps.org.uk/sites/default/files/2022-11/barker.pdf>

BARKER, Meg, 2003. Satanic subcultures? A discourse analysis of the self-perceptions of young goths and pagans. In T. Waddell (Ed.), Cultural expressions of evil and wickedness: Wrath, sex, and crime (pp. 37–58). Amsterdam: Rodopi.

BARKER, Meg, 2005. This Is My Partner, and This Is My ... Partner's Partner: Constructing a Polyamorous Identity in a Monogamous World. Journal of Constructivist Psychology. 18(1), 75-88. ISSN 1072-0537. Dostupné z: doi:10.1080/10720530590523107

BARKER, Meg, HECKERT, Jamie a WILKINSON , Eleanor WILKINSON, 2013. Polyamorous intimacies: From One Love to Many Loves and Back Again. In Snager, T., et al. (Eds.) (2013). Mapping Intimacies. (s.190-208). Palgrave Macmillan.

BAUMAN, Zygmunt, 2013. Tekutá láska: o křehkosti lidských pout. Praha: Academia.

BERNARD, Josef, 2008. Osobní identita v diskursu společnosti pozdní moderny. In J. Šubrt (ed.), Soudobá sociologie II: Teorie sociálního jednání a sociální struktury (pp. 120–135). Praha: Karolinum.

CARDOSO, D., PASCOAL, P.M. & MAIOCHI, F.H. DEFINING (2021). Polyamory: A Thematic Analysis of Lay People's Definitions. Arch Sex Behav, 50(6), 1239–1 252 <https://doi.org/10.1007/s10508-021-02002-y>

CONLEY, T. D., MOORS, A. C., MATSICK, J. L., a A. ZIEGLER, 2013. The Fewer the Merrier?: Assessing Stigma Surrounding Consensually Non-monogamous Romantic Relationships. Analyses Of Social Issues, 13(1), 1-30. <https://doi.org/10.1111/j.1530-2415.2012.01286.x>

CREADICK, Anna G., 2010. Perfectly Average: The Pursuit of Normality in Postwar America. University of Massachusetts Press.

DIAMOND, Lisa M., 2007. A dynamical systems approach to the development and expression of female same-sex sexuality. Perspectives on Psychological Science, 2(2), 142–161. In: BALTES, Rachel C., 2020. Girls Will Be Girls: Perceptions of Sexuality and Friendship Based on Gender. Intuition: The BYU Undergraduate Journal of Psychology: Vol. 15: Iss. 1, Article 4.

DIAMOND, Lisa M., 2008. Female bisexuality from adolescence to adulthood: Results from a 10-year longitudinal study. Developmental Psychology, 44(1)

DIAMOND, Lisa M., 2016. Sexual Fluidity in Male and Females. Current Sexual Health Reports. 8(4), 249-256. ISSN 1548-3584. Dostupné z: [doi:10.1007/s11930-016-0092-z](https://doi.org/10.1007/s11930-016-0092-z)

Dobré ráno. TV, ČT 2. 16.7.2021. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10435049455-dobre-rano/421236100071072/cast/852556/>

EASTON, Dossie a Janet W. HARDY, 2009. The Ethical Slut: A Practical Guide to Polyamory, Open Relationships, and Other Adventures. Druhé. Berkeley: Celestial Arts. eISBN 978-0-307-79048-4.

FOUCAULT, Michel, 1999. Dějiny sexuality I: Vůle k vědění. Praha: Herrmann & synové.

GIDDENS, Anthony a Simon GRIFFITHS, 2006. Sociology. 5. ed., Cambridge, UK: Polity Press. ISBN 978-074-5633-787.

GIDDENS, Anthony, 1992. The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies. Stanford Calif: Stanford University Press. ISBN 0-8047-2090-8.

GIDDENS, Anthony, 2012. Introduction to sociology. 8th ed. New York: W.W. Norton, xxiii, 633 p. ISBN 978-039-3912-135.

GOFFMAN, Erving, 2003. Stigma: Poznámky o způsobech zvládnání narušené identity. Praha: Slon. ISBN 80-86429-21-0

GRUNT-MEJER, K., & CAMPBELL, C. (2015). Around Consensual Nonmonogamies: Assessing Attitudes Toward Nonexclusive Relationships. Journal Of Sex Research, 53(1), 45-53. <https://doi.org/10.1080/00224499.2015.1010193>

HARITAWORN, J., LIN, C., a Christian KLESSE, 2006. Poly/logue: A Critical Introduction to Polyamory. Sexualities, 9(5), 515–529. <https://doi.org/10.1177/1363460706069963>

HENRICH, Rami a Cindy TRAWINSKI, 2016. Social and therapeutic challenges facing polyamorous clients, Sexual and Relationship Therapy, 31:3, 376-390, DOI: 10.1080/14681994.2016.1174331

HUTZLER, K. T., GIULIANO, T. A., HERSELMAN, J. R., & JOHNSON, S. M., (2014). Three's a crowd: public awareness and (mis)perceptions of polyamory. Psychology and Sexuality, 7(2), 69-87. Dostupné z: doi:10.1080/19419899.2015.1004102

ILLOUZ, Eva, 1997. *Consuming the Romantic Utopia: Love and the Cultural Contradictions of Capitalism*. Berkeley: University of California Press.

KATRŇÁK, Tomáš, 2000. Moderní partnerské vztahy a jejich proměna v době pozdní modernity / Modern Partner Relationships and their Transformation in the Age of Late Modernity. Sociologický Časopis / Czech Sociological Review, 36(3), 307–316. <http://www.jstor.org/stable/41131553>

KAUFMANN, Jean-Claude, 2012. *Love online*. English ed. Cambridge: Polity. ISBN 978-074-5651-842.

KELLER, Jan, 2010. *Tři sociální světy: sociální struktura postindustriální společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství.

KLESSE, Christian, 2006. Polyamory and its 'Others'. In: *Sexualities* [online]. ISSN 1363-4607. DOI:10.1177/1363460706069986

KLESSE, Christian, 2011. Notions of love in polyamory – elements in a discourse on multiple loving. *Laboratorium* 3(2).

KLESSE, Christian, 2014. Polyamory: Intimate practice, identity or sexual orientation?. In: *Sexualities* [online]. s. 81-99. ISSN 1363-4607. Dostupné z: doi:10.1177/1363460713511096

KLESSE, Christian, 2017. Identities, the laws and sexual orientation thinking [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=BQS3bIPJ06s>

LINK, Bruce G. a Jo C. PHELAN, 2001. Conceptualizing Stigma. *Annual Review of Sociology* [online]. roč. 27, č. 1, s. 363–385. ISSN 0360-0572. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2678626>

LUSERO, Lisa, 1999. Impossible body. *Journal of Lesbian Studies*, 3(1/2), 143-150. https://doi.org/10.1300/J155v03n01_15

McCULLOUGH, Derek a HALL, David S. HALL, 2003. Polyamory – What it is and what it isn't. *Electronic Journal of Human Sexuality*. 6. Dostupné z: <http://www.ejhs.org/volume6/polyamory.htm>

MOORS, Amy C., et al, 2015. Attached to monogamy? Avoidance predicts willingness to engage (but not actual engagement) in consensual non-monogamy. *Journal of Social and Personal Relationships*. 32(2), 222–240. Dostupné z: doi: 10.1177/0265407514529065

NICHOLS, Margaret, (2004). Lesbian sexuality/female sexuality: Rethinking 'lesbian bed death', *Sexual and Relationship Therapy*, 19:4, 363-371, DOI: 10.1080/14681990412331298036

NOVOTNÁ, Hedvika, Ondřej ŠPAČEK a Magdaléna ŠTOVÍČKOVÁ, ed. *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: FHS UK, 2019. ISBN 978-80-7571-025-3.

ORNE, Jason, 2011. 'You will always have to "out" yourself': Reconsidering coming out through strategic outness. *Sexualities*, 14(6), 681–703. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/1363460711420462>

PÍSAŘOVICOVÁ, D. (2021, 10. května). Má manžela, přítele i přítelkyni: Polyamorie není promiskuita, láska je neomezená. [Rozhovor]. Aktuálně. cz; DVTV. <https://video.aktualne.cz/dvtv/ma-manzela-pritele-i-pritelkyni-neni-to-promiskuita-laska-je/r~be81bcc0af1e11eb9a61ac1f6b220ee8/>

Queer. 7. řada, 4. díl, Polyamorie, volba svobody. TV, ČT2, 2016. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10520528904-queer/216562210900004/>

RETTA, Mary, 2022. What Does It Mean To Be Sapiosexual? 5 Telltale Signs. In: Mindbodygreen [online]. 30.11.2022. Dostupné z: <https://www.mindbodygreen.com/articles/sapiosexual-identity-and-signs>

RISMAN, Barbara a Pepper SCHWARTZ, 2002. After the sexual revolution: Gender politics in teen dating. *Contexts* 1 (1): 16–24. Dostupné z: <https://doi.org/10.1525/ctx.2002.1.1.16>

RITCHIE, Ani a Meg, BARKER, 2007. Hot bi babes and feminist families: Polyamorous women speak out. *Lesbian and Gay Psychology Review*, 8(2), pp. 141–151. Dostupné z: DOI:10.53841/bpssex.2014.5.1.49

ROBINSON, Margaret, 2009. Turning points in identity and theology: Bisexual women choosing between polyamorous and monogamous relationships (Unpublished doctoral dissertation). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses (NR68846)

ROBINSON, Margaret, 2013. Polyamory and monogamy as strategic identities. *Journal of Bisexuality*, 13(1), 21-38. <https://doi.org/10.1080/15299716.2013.755731>

ROBINSON, Victoria, 1997. My baby just cares for me: feminism, heterosexuality and non-monogamy. *Journal of Gender Studies*, 6 (2), 143-157. <https://doi.org/10.1080/09589236.1997.9960678>

RUBIN, Lillian, 1990. *Erotic Wars*, New York: Farrar. Straus and Giroux

RUST, Paula C., 1996. Monogamy and polyamory: Relationship issues for bisexuals. In *Bisexuality: The psychology and politics of an invisible minority*, Edited by: Firestein, B. 127–148. Thousand Oaks, CA: Sage.

RYLE, Robyn, 2012. Questioning gender: A sociological exploration. Sage: Los Angeles.

Sčítání lidu, domů a bytů 2021. Náboženská víra [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/scitani2021/nabozenska-vira>

SHEFF, Elisabeth, 2005. Polyamorous women, sexual subjectivity and power. *Journal of Contemporary Ethnography*, 34, 251-283. <https://doi.org/10.1177/0891241604274263>

SHEFF, Elisabeth, 2014. *The Polyamorists Next Door: Inside Multiple-Partner Relationships and Families*. Maryland: Rowman & Littlefield ISBN 978-1-4422-2296-0 (electronic)

SHEFF, Elisabeth, 2016. Are Polyamorous Relationships Sexist?. In: *Psychology Today* [online]. Dostupné z: <https://www.psychologytoday.com/gb/blog/the-polyamorists-next-door/201606/are-polyamorous-relationships-sexist>

Show Jana Krause. (2015). 3. Fronéma Virglerová – Show Jana Krause 18. 2. 2015 [Video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=XQfaon7vefo&t=101s>

ShowTime. TV, CNN Prima NEWS. 12.3.2021. Dostupné z: <https://cnn.iprima.cz/tezka-z-dokumentu-v-siti-praktikuje-mnoholasku-miluji-tri-lidi-jediny-problem-je-cas-20907>

SINGLY, Francois de., (1999). *Sociologie současné rodiny*. Praha: PortálPortál.

SPARGO, Tamsin, 1999. *Postmodern Encounters: Foucault and Queer Theory*. Icon Books.

STAFFORDT, Mark C. a Richard .R. SCOTT, 1986. Stigma deviance and social control: some conceptual issues. In: Ainlay SC, Becker G, Coleman LM, editors. *The Dilemma of Difference*. New York, NY: Plenum

Štatistický úrad SR, 2021. Náboženské vyznanie [online]. Dostupné z: <https://www.scitanie.sk/k-rimskokatolickemu-vyznaniu-sa-prihlasilo-56-obyvatelov>

Tereza Těžká [@terezatezkaofficial]. (2020, 20. prosince). Polyamorie a já. Co je polyamorie, co to znamená pro mě a mé partnery, jaké kolem toho panují předsudky [Video]. Instagram. <https://www.instagram.com/p/CJCJFm8Fho6/>

Tereza Těžká [@terezatezkaofficial]. (2021, 15. ledna). Polyamorie a já (my) II. Další stream na téma polyamorie, tentokrát s těmi nejbližšími. [Video]. Instagram. <https://www.instagram.com/p/CKFHBwvIEEe/>

TWEEDY, Ann, 2011. Polyamory as a sexual orientation. University of Cincinnati law review, 79(4), 1461-1515. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1632653

WebMD Editorial Contributors, 2021. What Is Solo Polyamory?. In: *WebMD* [online]. Dostupné z: <https://www.webmd.com/sex/what-is-solo-polyamory>

WEITZMAN, Geri, 2006. Therapy with clients who are bisexual and polyamorous. *Journal of Bisexuality*, 6(1/2), 137-164. https://doi.org/10.1300/J159v06n01_08

Seznam příloh

Příloha č. 1: Znění oslovovacího příspěvku ve Facebookové skupině (text)

Příloha č. 2: Diskuzní osnova (text)

Příloha 1

Dobrý den,

velmi nerada svým příspěvkem otravuji, ale měla bych na Vás prosbu :)

Jsem studentkou sociologie se specializací sociální antropologie na Univerzitě Karlově a tímto příspěvkem bych Vás chtěla poprosit o poskytnutí rozhovoru pro mou bakalářskou práci zabývající se polyamorií. Cílem mé práce je zjistit osobní zkušenosti žen s praktikováním polyamorie a také se více dozvědět o jejich zkušenostech s tím, jak na ně a tyto vztahy nahlíží jejich okolí. Šlo by tedy o to, co pro Vás polyamorie znamená, jak ji vnímáte a s jakými reakcemi okolí se setkáváte. Smyslem mé práce je nejen přiblížit polyamorii a hodnoty s ní spojené širší i odborné veřejnosti, ale jde mi také o to zprostředkovat pohled na polyamory vztahy skrze perspektivu těch, kteří je samy prožívají, a napomoci tak třeba k vyvrácení řady mýtů, které o těchto formách soužití ve veřejném prostoru panují.

Rozhovor by trval přibližně hodinu a Vaše odpovědi by byly zcela anonymní. Budu ráda za osobní setkání, ale pokud by někomu více vyhovovalo provést rozhovor on-line, ráda Vám vyjdu vstříc.

V případě zájmu účastnit se rozhovoru můžete napsat komentář, soukromou zprávu nebo dát reakci na příspěvek a já se Vám ozvu :) Pokud budete chtít, tak Vám ráda poskytnu bližší informace ohledně mé připravované bakalářské práce a po jejím napsání Vám ji i ráda ukážu.

Budu Vám moc vděčná za účast.

Tereza

Příloha 2

Představení

- Přivítání a představení se
- Poděkování za účast a přiblížit cíle výzkumu
- Zaručení anonymity, nejsou špatné ani správné odpovědi
- Pokud by bylo nepříjemné na cokoliv odpovídat, tak to, prosím, řekněte.
- Nahrávání rozhovoru pro účely mé bakalářské práce. Souhlasíš s nahráváním?
- Budeme si spolu přibližně hodinu povídat o tvých zkušenostech se vztahy a především s polyamorií

Téma 1: Polyamorie a vztahy

- Mohla bys mi v úvodu vyprávět o sobě a své cestě k polyamorii?
- Jak bys polyamorii přiblížila lidem, kteří tento koncept neznají?
 - Důležitý aspekty polyamorie (hodnoty, pravidla...)
- Porovnání zkušenosti s monogamními a polyamorními vztahy?
 - Podobnosti/Rozdíly...
 - Jaké byly monogamní vztahy
- Co má na svých partnerech ráda?
 - Očekávání od vztahu
- Co pro tebe polyamorie znamená?
 - Chování/model vztahu/sexuální orientace/součást identity/já?

Téma 2: Sexualita, sexuální orientace a její kategorizace

- Měla jsi vztahy spíše se ženami, s muži nebo vnímáš, že se to proměňovalo?
 - Bylo nebo je ve tvém milostném životě období, kdy bys vyhledávala primárně muže nebo primárně ženy?
- Používání nálepek označující sexuální orientaci
 - Které? Proč ano/ne?
 - Jak to vnímá u polyamorie? Je to nálepka? Používá ji k označení sebe?

Téma 3: Předsudky, společenské normy, stigmatizace

- Odhalení se/Coming out
 - Jak odhalení probíhalo?
 - Důvody, motivace – proč ano nebo ne?
 - S jakými reakcemi svého okolí/rodiny se setkávala?
 - Obávala se reakcí? Záleželo jí na tom, aby to okolí přijalo dobře?
 - Jak se s reakcemi ostatních vyrovnávala nebo stále vyrovnává?
- Vnímáš, že bys v některých situacích cíleně před svým okolím zatajovala to, že jsi v polyamorním vztahu?
 - Mohla bys mi tyto situace popsat?
- Setkala se někdy s předsudky či negativními komentáři?
 - Osobně/ve veřejném prostoru/na internetu
 - Čeho se týkaly?
 - Jak často se s nimi stýkají
 - Proč myslíš, že je polyamorie částí společnosti vnímána negativně nebo je dokonce odsuzována?

Téma 4: Rekapitulace a rozloučení

- Blížíme se ke konci našeho rozhovoru. Je zde něco, co bys chtěla doplnit k tomu, co už bylo řečeno? Nebo něco, co by mělo zaznít, ale nezaznělo?
- Poděkování za rozhovor.

Teze práce

Předpokládaný název práce: Vnímání vlastní identity a sexuality v polyamorních vztazích z pohledu žen

Námět práce:

Bakalářská práce se bude zaměřovat na fenomén polyamory, který je v českém jazyce označován také termínem mnoholáska. V souvislosti s tímto typem partnerského vztahu bych se chtěla zaměřit na to, jak ženy, které v takových vztazích žijí nebo žily, vnímají svou sexualitu, v jakých termínech jí popisují i s ohledem na její vývoj v čase a jak jejich sexuální orientace případně ovlivňuje a utváří jejich identitu. Chtěla bych prozkoumat, co pro ženy znamená být polyamory a jak se vyrovnávají s genderovými aspekty a očekáváními. Jinými slovy je cílem této práce také zjistit jak všeobecné představy o ženství ovlivňují to, jak ženy o polyamory hovoří a jak na ně okolí reaguje s ohledem na to, že ženy jsou tradičně vnímány jako „přirozeně“ monogamní, zatímco u mužů je očekávána jistá míra promiskuity. Vedle toho bych některé otázky chtěla směřovat i k tomu, jaký vliv má sexualita a sexuální identita (či identity) na sebe prezentaci i v souvislosti s Goffmanovským stigmatem.

Polyamorie je druh nemonogamního partnerského vztahu, ve kterém partneři věří, že je možné milovat více než jednoho člověka najednou a udržovat tak více než jeden milostný vztah. Tyto vztahy jsou všechny plnohodnotné a založené na otevřenosti a upřímnosti mezi partnery (Barker, 2005). V současné době je však polyamorie mezi mnoha lidmi vnímána spíše v negativních konotacích a je dávána na úroveň s nezávazným sexem označovaným swingers. V některých případech se o ni hovoří jako o nevěře, která je v naší společnosti velmi tabuizována a je považována za nepřijatelnou, což může vést k tomu, že je takto negativně pak nahlíženo i na samotnou polyamorii. Deborah Anapol (2010) proto zdůrazňuje, že polyamorní vztahy nejsou o tom, s kolika lidmi má jedinec sexuální vztah, ale zda tyto lidi milujete. Není tedy směřodonné to, kolik kdo má nebo měl sexuálních partnerů, jelikož záleží primárně na lásce v jejích nesčetných formách, na utváření pevných pout, budování vzájemného respektu, důvěry a intimity. Vzhledem k tomu, že je polyamorie nemonogamní vztahové uspořádání, které není založené na sexuální exkluzivitě partnerů a které zdůrazňuje důležitost rovnosti mezi partnery, tak ji lze vnímat v kontextu čistého vztahu (neboli „*pure relationship*“). Tato podoba vztahu se podle Giddense (2012) objevila v souvislosti se sexuální svobodou, kdy se koncept čistého

vztahu nevztahuje pouze na heterosexuální páry a nabourává běžné stereotypy týkající se feminity, maskulinity a tradičních genderových rolí. Navíc je čistý vztah spojován s konceptem plastické sexuality, podle které není sexualita jen nástrojem k plození potomků, ale je také zdrojem potěšení.

Co se týče samotného konceptu sexuality, tak tu je dle Lisy M. Diamond (2016) třeba vnímat nikoliv jako něco rigidního, co je přesně vymezeno a pevně dáno, ale je třeba sexualitu chápat jako fluidní. Diamond uvádí, že se sexualita jedinců může proměňovat v krátkodobém i dlouhodobém časovém měřítku a tím tak jedincům umožňuje zažívat změny v tom, zda touží po stejném nebo opačném pohlaví. Nicméně toto neznamena, že by byli všichni bisexuální, jelikož je třeba rozeznávat rozdíl mezi sexuální fluiditou, která představuje kapacity pro změnu přitažlivosti vůči někomu druhému, zatímco bisexualita představuje „vzorec smíšených přitažlivostí“ (Diamond, 2016). Obojí tak sice značí nevyhraněnost v sexuální přitažlivosti, ale každé jinými způsoby. Je tedy otázkou jak definují/pojmenovávají svou sexualitu polyamory ženy i s ohledem na tvrzení, že je ženská sexualita více fluidní, než ta mužská, kdy oproti mužům mívají ženy větší tendence pro přitažlivost i k osobám stejného pohlaví.

Proměnou sexuality se zabýval také Michel Foucault, který vedle studia historického vývoje sexuality a určitých aspektů moderní sexuality přichází také s myšlenkou, že sexualita determinuje nejen morální hodnoty člověka, ale také jeho zdraví, vášeň a identitu. Právě Foucaultův pohled na sexualitu a její kategorizaci v moderních společnostech je jedním s ústředních zdrojů při zkoumání sexuality a identity polyamory žen. Uvádí, že sexualitu nelze vnímat pouze jako konstrukt, který může jedinec libovolně přebírat a odmítat, ale jsou to konstrukty, které jsou zakořeněny do naší společnosti a formují tak nejen sociální realitu a naše chápání světa, ale i vnímání našeho místa v něm (Egan, 2014). Tím, že dochází ke kategorizaci sexuality, dochází i k jisté kategorizaci nás samých, což vede k tomu, že sexualita má vliv na spoluutváření naší identity, kdy je v současné společnosti sexualita považována za jeden z charakteristických rysů člověka.

Podle Barkera (2005) má polyamorie „schopnost pomáhat lidem prozkoumat různé aspekty sebe sama a možná dospět i k alternativnímu chápání vlastní identity prostřednictvím různých způsobů, jakými mohou vidět odraz sebe sama v očích druhých, se kterými jsou úzce spjati“. S tím souvisí koncept zrcadlové Já, který představil americký sociolog Charlese H. Cooley. Podle této teorie se na sebe člověk snaží nahlížet očima

druhých a na základě těchto pohledů a názorů pak následně může vytvářet nebo přetvářet vlastní identitu, kterou pak dále prezentuje. V mém výzkumu by bylo také vhodné se pomocí Cooleyho teorie zrcadlového Já a/nebo také prostřednictvím Goffmanovského stigma zaměřit na to, jak se kupříkladu proměňuje chování mých respondentek a vnímání sebe sama v souvislosti s tím, se kterým partnerem či partnerkou ze své polykuly právě jsou a zda vnímají, že se chovají jinak s lidmi, kteří o jejich neobvyklém vztahovém uspořádání nevědí, než s těmi, kteří o něm mají povědomí.

Barkerův výzkum vnímání polyamorie v souvislosti s identitou ve Spojeném království ukázal, že vnímání polyamorie jako něčeho přirozeného, co je neodmyslitelnou součástí sebe samého, bylo mezi jeho respondenty silně akcentováno, což Barker dává do souvislosti s diskurzem západní kultury, kdy je podle něj na osobnostní rysy produkovány socializací či kulturními konstrukcemi nahlíženo jako na méně reálnější, než je tomu v případě rysů spojených s biologickým původem (Barker, 2003). Nicméně dodává, že respondenti měli tendence polyamory vnímat i jako „chování, které si lidé mohou vybrat a/nebo na něm pracovat“ (Barker, 2005). Vnímají i české poly ženy vzájemné prolínání polyamorie jako vybraného chování/vztahového uspořádání a polyamorie jako přirozené součásti sebe sama, kterou nemohou plně ovlivňovat a se kterou se narodily? Nebo je pro ně polyamorie buď jedno nebo druhé?

Cílem bakalářské práce by tedy mělo být odhalení toho, jak ženy žijící v polyamorních vztazích a ženy, které byly součástí těchto vztahů, vnímají svou sexualitu a zda polyamorii jako takovou vnímají jakou součást své identity, případně jak velkou část jejich identity polyamorie představuje, nebo zda polyamorie představuje spíše prostředek, pomocí kterého jsou schopny s veřejností komunikovat své vztahové uspořádání. S tím souvisí i prezentace sama sebe a svého já v návaznosti na to, s kým se zrovna nachází. Kromě toho je cílem také jisté podhalení toho, jak v současné moderní době jedinci prožívají svou sexualitu a intimitu spojenou s partnerským životem. Domnívám se, že by se sociologové a antropologové měli těmito tématy zabývat, jelikož se jedná o druh specifického vztahového uspořádání, jehož relevance může v budoucnu narůstat, a které není v českém prostředí tolik probádané.

ANAPOL, Deborah, 2010. Polyamory in the 21st Century: Love and Intimacy with Multiple Partners. Rowman & Littlefield Publishers. ISBN 978-1-4422-0023-4.

BARKER, M, 2003. Satanic subcultures? A discourse analysis of the self-perceptions of young goths and pagans. In T. Waddell (Ed.), Cultural expressions of evil and wickedness: Wrath, sex, and crime (pp. 37–58). Amsterdam: Rodopi.

BARKER, Meg, 2005. THIS IS MY PARTNER, AND THIS IS MY ... PARTNER'S PARTNER: CONSTRUCTING A POLYAMOROUS IDENTITY IN A MONOGAMOUS WORLD. *Journal of Constructivist Psychology*. 18(1), 75-88. ISSN 1072-0537. Dostupné z: doi:10.1080/10720530590523107

BECKER, S. Howard, 1966. *Outsiders: studies in the sociology of deviance*. New York: Free Press. Dostupné z: https://monoskop.org/images/2/2b/Becker_Howard_Outsiders_Studies_In_The_Sociology_Of_Deviance_1963.pdf

DIAMOND, Lisa M., 2016. Sexual Fluidity in Male and Females. *Current Sexual Health Reports*. 8(4), 249-256. ISSN 1548-3584. Dostupné z: doi:10.1007/s11930-016-0092-z

EGAN, Jesi, 2014. Abusing Foucault: How Conservatives and Liberals Misunderstand “Social Construct” Sexuality. In: Slate.com [online]. 2014. Dostupné z: <https://slate.com/human-interest/2014/03/sexuality-as-social-construct-foucault-is-misunderstood-by-conservatives-and-liberals.html>

GIDDENS, Anthony, 2012. *Proměna intimity: sexualita, láska a erotika v moderních společnostech*. Překlad Ivo Možný. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0175-5.

Předpokládané metody zpracování

Předpokládanou metodou výzkumu bude provedení kvalitativní případové studie zaměřená na detailní studium malého vzorku případů. Participantkami tohoto výzkumu budou ženy žijící na území České republiky, které žily nebo žijí v polyamory vztahu. Odhaduji, že by se mělo jednat o vzorek 8 až 10 žen, které budu primárně oslovovat ve facebookové skupině s názvem „Polyamory v Česku a na Slovensku“ a na pravidelných na srazích této skupiny konaných v Praze. S vybranými ženami provedu hloubkové polostrukturované rozhovory, během kterých se jich budu dotazovat na skutečnosti týkající se jejich polyamorních vztahů a na vnímání vlastní sexuality. Tyto rozhovory budou (s dovolením respondentek) nahrávány, pro podrobnou analýzu si rozhovory přepíšu a dále

pomocí postupu segmentace si přepisy rozhovorů určených k analýze rozčlením na dílčí jednotky analýzy dle témat, která se v nich budou vyskytovat. Díky tomuto postupu si tak data v podobě výpovědí nejen roztřídím do různých segmentů, kdy vybrané pasáže mohou patřit i do více než jednoho segmentu, ale zároveň si data také zredukuji. V další fázi použiji metodu kódování, pro lepší rozdělení a strukturování jednotlivých segmentů. Pomocí metody kódování budu schopna rozdělit informace na závažné a méně důležité a následně se zabývat těmi závažnými souvisejícími s tématem výzkumu.

Výzkumné otázky:

- Jak respondentky vnímají svou sexualitu? Proměňovala se během života jejich sexualita? Jak svou sexualitu definují?
- Jak se proměňuje jejich vnímání své sexuální identity v souvislosti s tím, s kterým partnerem či partnerkou ze své polykuly se právě nachází?
- Je mezi respondentkami polyamorie vnímána pouze jako jistý druh chování ve smyslu, že si lidé mohou vybírat, zda budou nebo nebudou polyamorní, nebo ji považují spíše za součást své identity? Proč je polyamorie vnímána tím nebo tím způsobem?
- Identifikují se respondentky jako příslušnice polyamory komunity, když existuje pro tento typ nemonogamního partnerství název (nálepka)? Proč danou nálepku používají případně proč ji nepoužívají?
- Jakým způsobem hovoří s jinými lidmi o svém vztahovém uspořádání? Jakými reakcemi se setkávají a jak se s nimi vyrovnávají?

Etické souvislosti zvažovaného projektu

S vybranými respondentkami povedu rozhovory týkající se jejich sexuality a identity. Jelikož se jedná o velmi osobní a poměrně citlivé téma, tak bude třeba, abych s respondentkami jednala citlivě a před začátkem rozhovoru je na téma bakalářské práce upozornila.

Respondentky budou v bakalářské práci anonymizovány, kdy pozměním jejich jména. Před počátkem rozhovoru budu po respondentkách požadovat informovaný souhlas písemnou nebo ústní formou dle situace, protože písemný souhlas může respondentky vyděsit svou formálností. Osobní informace o respondentkách budou uchovány na Gogole disku chráněny heslem, které budu znát pouze já. Přístup k nahrávkám a poznámkám z

rozhovorů budu mít také jen já.

Orientační seznam literatury

1. ANAPOL, Deborah, 2010. Polyamory in the 21st Century: Love and Intimacy with Multiple Partners. Rowman & Littlefield Publishers. ISBN 978-1-4422-0023-4.
2. BARKER, Meg a Darren LANGDRIDGE, 2010. Whatever happened to non-monogamies? Critical reflections on recent research and theory. In: *Sexualities*[online]. s. 748-772. ISSN 1363-4607. Dostupné z: doi:10.1177/1363460710384645
3. BARKER, Meg, 2005. This Is My Partner, and This Is My ... Partner's Partner: Constructing a Polyamorous Identity in a Monogamous World. *Journal of Constructivist Psychology* [online]. 18(1), 75-88. ISSN 1072-0537. Dostupné z: doi:10.1080/10720530590523107
4. BAUMAN, Zygmunt, 2013. Tekutá láska: o křehkosti lidských pout. Praha: Academia.
5. BECKER, S. Howard, 1966. Outsiders: studies in the sociology of deviance. New York: Free Press. Dostupné z: https://monoskop.org/images/2/2b/Becker_Howard_Outsiders_Studies_In_The_Sociology_Of_Deviance_1963.pdf
6. COOLEY, Charles Horton, 1922. Human Nature and the Social Order (Revised edition). New York: Charles Scribner's Sons. Dostupné z: https://brocku.ca/MeadProject/Cooley/Cooley_1902/Cooley_1902toc.html
7. DIAMOND, Lisa M., 2016. Sexual Fluidity in Male and Females. *Current Sexual Health Reports* [online]. 8(4), 249-256. ISSN 1548-3584. Dostupné z: doi:10.1007/s11930-016-0092-z
8. ECHLIN, Helena, 2003. When two just won't do. In. *The Guardian*, [Webová stránka] dostupné z <https://www.theguardian.com/world/2003/nov/14/gender.uk>
9. FAFEJTA, Martin, 2014. *Sexualita a sexuální identita: sociální povaha přirozenosti*. Praha: Portál.
10. FOUCAULT, Michel, 1999. Dějiny sexuality I: Vůle k vědění. Praha: Herrmann & synové.
11. GIDDENS, Anthony, 2012. *Proměna intimacy: sexualita, láska a erotika v moderních společnostech*. Překlad Ivo Možný. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0175-5.

12. GOFFMAN, Erving, 1963. *Stigma: Notes on the management of spoiled identity*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
13. KLESSE, Christian, 2006. Polyamory and its 'Others'. In: *Sexualities* [online]. ISSN 1363-4607. Dostupné z: doi:10.1177/1363460706069986
14. KLESSE, Christian, 2014. Polyamory: Intimate practice, identity or sexual orientation?. In: *Sexualities* [online]. s. 81-99. ISSN 1363-4607. Dostupné z: doi:10.1177/1363460713511096
15. SHEFF, Elisabeth, 2005. Polyamorous Women, Sexual Subjectivity and Power. *Journal of Contemporary Ethnography* [online]. **34**(3), 251-283. ISSN 0891-2416. Dostupné z: doi:10.1177/0891241604274263